

stories

KURDISTAN

histoires

Chris Kutschera

stories

KURDISTAN

histoires

KRG (GKI)

HISTOIRES KURDISTAN STORIES
November 2007

Edited by KRG (GKI)

Text and Pictures : Chris Kutschera
Copyright © 2007 Chris Kutschera

Edited in English : Helen Tange
Translated in Kurdish : Aziz Hussein
With special thanks to Bedran A.
Habeeb for his guidance on the editing
of the Kurdish translation

Design : Maud Benardeau

Printed in France by Graphitec
First printing November 2007

ISBN 978-2-9530132-0-7

a	Ali Abdullah Ali Abdalla	20		Nechirvan Barzani Nechirvan Barzani	72
	Hamza Abdullah Hamza Abdalla	24		Dr Said Barzani Dr Said Barzani	80
	Saad Abdullah Saad Abdalla	26		Wajji Barzani Wajji Barzani	84
	Ibrahim Ahmed Ibrahim Ahmed	28		Tahcine Beg Tahcine Beg	86
	Fuad Aref Fouad Aref	30		C Hajar Charafkandi Hajar Charafkandi	88
	Ali Abdul Aziz Ali Abdoul Aziz	32		Georgis Malik Chikko Georgis Malik Chikko	92
	Osman Abdul Aziz Osman Abdoul Aziz	34		d Mohsen Dizai Mohsen Dizai	94
b	Mullah Ali Bapir Moulla Ali Bapir	36		e Failak Eddin Kakai Failak Eddine Kakai	96
	Idris Barzani Idris Barzani	38		Hamid Effendi Hamid Effendi	98
	Masrour Barzani Masrour Barzani	46		f Georgis Fathallah Georgis Fatala	102
	Masoud Barzani Masoud Barzani	48		Kemal Fuad Kemal Fouad	104
	Mustafa Barzani Moustafa Barzani	64		h Franso Hariri Franço Hariri	106

i	Mohammed Ihsan	110	r	Sami Abdul Rahman	152
	Mohammed Ihsan			Sami Abdoul Rahman	
k	Habib Karim	112		Kosrat Rassul	158
	Habib Kerim			Kosrat Rassoul	
	Assad Khoshavi	116	s	Berham Saleh	160
	Assad Khoshavi			Berham Saleh	
m	Hama Haji Mahmoud	118		Bruske Shawess	164
	Hama Haji Mahmoud			Bruske Shawess	
	Fuad Massoum	122		Roj Shawess	166
	Fouad Massoum			Roj Shawess	
	Abdul Razzaq Merza	126		Nou Shirwan	170
	Abdoul Razzak Mirza			Nou Shirouane	
	Fazel Mirani	128		Karim Sinjari	172
	Fazel Mirani			Kerim Sinjari	
	Aziz Mohammed	132	t	Jalal Talabani	174
	Aziz Mohammed			Jelal Talabani	
	Adnan Mufti	134		Dara Tawfiq	188
	Adnan Mufti			Dara Tawfiq	
o	Dr Mahmoud Osman	140	Z	Hoshyar Zibari	190
	Dr Mahmoud Osman			Hoshyar Zibari	
p	Saadi Pira	148			
	Saadi Pira				
q	Shafiq Qazzaz	150			
	Shafik Qazzaz				

A few words of explanation.

For 35 years, I have photographed Iraqi Kurdish personalities. Some of these accumulated photographs were published in newspapers, magazines and books before being returned to their files; this is the ordinary work of a photojournalist. The totality of these photographs, sorted and classified, tell the story of the Iraqi Kurds from 1971 up until today. In publishing this book now, my aim is to help Kurds of all generations to immerse themselves in their history. I was fortunate to be able to capture 35 years of images of Iraqi Kurdish personalities. It is normal that I should share my photographic memories with the Kurds who so warmly welcomed the two Kutscheras, the journalist and the photographer, even during the most tragic moments of their history.

*With all our gratitude,
CK*

From guerrilla warfare to power, moments from the Kurdish saga of the last 35 years.

Looking today at photographs of Masoud Barzani and Jalal Talbani receiving a statesman's welcome from the presidents of the Big Powers in Washington, London or Paris, it is nearly impossible to imagine the despairing times Iraqi Kurds have lived through over the last 35 years. For example, how could one imagine that Jalal Talabani, photographed in the mountains with his Peshmerga (Kurdish freedom fighters), would a few years later become the president of Iraq? Young Kurds today in their twenties who live in the autonomous, soon to be federal region of Kurdistan, where order and security prevail, ignore the conditions under which their parents struggled for years as Peshmerga in the mountains of Kurdistan.

Looking at the photographs of these Kurdish personalities, fighters and intellectuals, taken at different stages of their careers, is like flipping through an illustrated book of Kurdish history.

Ironically, it was Baathist officials from the Iraqi ministry of information in Baghdad who sent these two journalists – a writer and a photographer – to visit the Kurds in the north during our first visit to Iraq in 1971; we had planned on reporting from the Arab marshes in the south. This is how I came to take my first photographs of General Barzani in the small village of Haj Omran near the Iranian border.

It was one year after General Barzani and Saddam Hussein, then vice-president, signed the 11 March 1970 agreement. And in spite of an attempt to assassinate General Barzani, the "honeymoon" between the Baath and the Kurds was still going on. At that time, Sami Abdul Rahman was

minister for northern affairs of the Iraqi government in Baghdad and Ali Abdullah was governor of Suleimania; I photographed both of them in their offices. I also photographed Dara Tawfiq, then editor of "Al Taakhi", a Kurdish newspaper based in Baghdad. These were all typical photos of Iraqi officials posing in their offices. I could never imagine that less than three years later I would find them once again living in makeshift shelters in Kurdistan. War had broken out between the Baghdad authorities and the Kurds and the Kurdish Iraqi officials of yesterday were now the rebels who rallied General Barzani in the mountains.

But before this deterioration of relations between the Kurds and the Baath, we made another official visit to Kurdistan in 1973, traveling through Baghdad. We take advantage of a prevailing artificial peace to travel around Kurdistan, meeting new personalities. I take photos of the two Barzani brothers, Idris and Masoud, who though still in their early thirties are already playing a leading role in the Kurdish movement.

In March 1974, war broke out and we entered Kurdistan by passing through Teheran and Haj Omran. In the Kurdish stronghold, General Barzani formed a war cabinet, and a Kurdish administration is set up in mud houses and tents next to a torrent located in the valley of Choman and Nawperdan along the famous Hamilton Road. It is in this setting that I photographed the ministers, directors and other officials of the Kurdish administration who led the Kurdish national movement up until its collapse after Saddam Hussein and the Shah embraced to celebrate the Algiers Agreement in March of 1975.

It is also in 1974 that thanks to Dara Tawfiq, the former journalist and then minister of information of Kurdistan, that I was able to photograph General Barzani during his daily walk, accompanied by his most loyal

Peshmerga, with the imposing snow-capped mountains of Kurdistan in the background.

The following years were terrible. In 1975 Kurdish leaders exile themselves to Iran, Lebanon, Europe and the United States. Several hundred thousand Kurds take refuge in Iran, while the border zones of Kurdistan become forbidden areas: all villages are razed, orchards are destroyed, springs are filled, thus implementing a policy for the "desertification" of Kurdistan. To fight a guerilla war under these conditions, without being able to benefit from the support of the local population, is nearly impossible, especially since the Kurdish movement is now split; its two main parties, Idris and Masoud Barzani's KDP and Jalal Talabani's PUK, are waging a fratricidal war. The Kurdish movement is now a mere shadow of its former self.

In 1977, during our last visit to Iraq under Saddam Hussein, we asked to return to Kurdistan; our visit there was brief and appalling. The ministry of information provided us with a car, a driver and an interpreter who closely monitored us. The only personalities I was able to photograph were selected by Baghdad. Reluctantly, I took a few photos under the surveillance of our interpreter. On the way back, I photographed the collective towns under construction to house the Kurds expelled from their mountains; it was a sinister sight. We knew then that it would be a long time before we returned to the area.

But history can be full of surprises. The Islamic Revolution broke out in Iran, and in November 1979, after crossing Iranian Kurdistan by car, on foot and on horseback, we arrived in Iraq close to the Iranian border where for the first time we met Jalal and Hero Talabani at their HQ in the valley of the parties. A little farther on, we again met Dr Mahmoud Osman who had been our interpreter at each of our meetings with General Barzani at Haj Omran.

Photographing these two Kurdish chiefs with their Peshmerga, I almost felt that I was back a few years ago photographing General Barzani and his sons with their Peshmerga. But taking a closer look at the photos from 1979, one can see from the Peshmerga's badly shaven, caved in cheeks, and their odd uniforms, that they were living through difficult times.

The Kurds endure a long waiting period in the 1980s. The Iran-Iraq war drags on and Iraqi Kurdistan is living through some of its darkest years; little news filters through to the outside. During this period, we were invited to attend several conferences organized by the Iraqi opposition in Iran. Thanks to these trips, we resumed our contacts with the Kurdish resistance in exile, and we were able to visit Karadj, near Teheran, where the Barzanis and their partisans occupied a district of the city. Having photographed the Kurds in their mountains, I have no desire to represent them in this suburban setting, with its small, well-aligned houses. The only photos that remain from this period are a few portraits of Idris Barzani and some other personalities attending the anti-Saddam conferences.

Our perseverance in attending these conferences finally pays off. In 1985, the KDP gets the green light from the Iranians: we are allowed to visit the liberated areas of Iraqi Kurdistan, in Lolan and Chwarta, across the Iranian border. Walking or riding under a blazing July sun, sleeping in the open, we follow Dr Said Barzani, who is in charge of the Lolan district. He introduces us to displaced families of Kurds who, driven away from their villages by the Iraqi army, have taken refuge in improvised shelters or in caves. The photos I took in liberated Kurdistan during this summer of 1985 are among my favorites.

At Raja and Ziweh, a large refugee camp near the Iranian border that we visited several times after 1985, we again meet Masoud Barzani, and

are introduced to his advisers Hoshyar Zibari, Roj Shawes, Fazel Mirani, Georgis Hassan. I take photos of these men without knowing that they are to become the most important leaders of the Kurdish administration when they return from exile in 1991. But at that time they meet us sitting on blankets in modest houses lacking all the modern conveniences.

Back to Teheran for another conference of the Iraqi opposition in December 1986, where I take my last photos of Idris Barzani who dies prematurely one month later.

The cease-fire of August 1988 -- "bitter as a cup of poison" for Khomeini -- is a new disaster for the Kurdish movement. No longer fearing an Iranian offensive, the Iraqi army is free to concentrate its forces against the Kurdish guerrillas who encounter their most difficult days ever. At Rajan, Fazel Mirani shows us the chemical warfare equipment found on a captured Iraqi soldier.

Fortunately for the Kurds, Saddam Hussein is mad enough to invade Kuwait on 2 August 1990. In only a few hours, Saddam Hussein accomplished what the Iraqi opposition failed to do with years of propaganda: he focused on himself the hate of the entire international community. An international coalition is formed to chase the Iraqis from Kuwait, and in September 1990, Mrs. Danielle Mitterrand's France Libertés Foundation invites a Kurdish delegation to Paris. The delegation meets with officials at the ministry of foreign affairs and at the Elysée: "This is an opportunity to explain the Kurdish issue", says Dr Mahmoud Osman, member of the delegation, "even if this invitation is only semi-official. We were invited to the Quai d'Orsay, and we met some of the advisers to the president at the Elysée Palace... Doors are opening".

War breaks out and history accelerates. The defeat of Iraq in Kuwait provokes the Kurdish uprising of March 1991, followed quickly by a new collapse and the tragic exodus of two million Kurds towards the borders of Turkey and Iran. The shock caused by this exodus forces western countries to intervene on behalf of the Kurds and to create a safe haven to allow for the return of the refugees.

We take advantage of this situation to return to Kurdistan after years of absence, traveling through Turkey. During this summer of 1991, the Kurdistan we see is a ruined country... but a festive atmosphere prevails along the congested roads bringing the refugees home. Confronted with this confusion, Kurdish officials attempt to set up a semblance of administration. The town of Shaqlawa has become the rallying point for all the Kurdish leaders. This is a rare chance to find all of them together, spontaneous and without pretense, having their meals in informal settings, conversing around big tables. Never again shall I enjoy such freedom to photograph them.

This same summer we meet Nechirvan Barzani for the first time. He is relaxed in front of the camera, which is quite pleasant, and I enjoy meeting this new generation of Kurdish officials during a time of pervasive freedom that allows us to interact so freely with people.

The following year we come to report on Kurdistan's first free elections. Meetings take place all across the country. Impressive crowds wave their party's banners and flags, greeting their candidates with loud cheers. I realize now that I took many photos during the electoral campaign with a wide-angle lens, wanting to show the throngs of excited supporters as much as the candidates themselves.

The years that follow are frankly sinister. The euphoria of the elections has given way to a blocked political situation. The two main Kurdish political parties cannot agree on how to share power to run the affairs of the country; and so the KDP and the PUK partition Kurdistan. The economic situation is no better, with a double embargo: an embargo enforced against Iraq by the international community, and an embargo against Kurdistan enforced by the Iraqi government that refuses to give up its authority over Kurdistan. Under such conditions, the reconstruction of Kurdistan can only be slow. We meet Kurdish officials only intermittently, and the monotony of my photos -- portraits, official meetings -- mirrors the prevailing morosity.

The political atmosphere remains tense for some years. It is only at the beginning of 2002 that Masoud Barzani and Jalal Talabani meet at Sari Rash and agree to normalize relations between their two parties and to convene the parliament on the 4th of October 2002. We leave Kurdistan the day before, doubting that the meeting will actually take place: we had already witnessed several missed rendezvous. But at the Syrian border along the Euphrates, we meet Mrs. Danielle Mitterrand on her way to Erbil where the parliament will in fact meet on the agreed day. For us it is too late to turn back. That is how I missed the opportunity to photograph this historical event: the reconciliation of the two parties. But on 29 November 2002, I was able take photos of Masoud Barzani and Jalal Talabani sitting side by side at a conference in Paris.

In April 2003 we are back in Iraq, crossing the Syrian border at Rabia, north of Mosul. We enter the country legally for the first time since 1977. There are few changes in Kurdistan since our visit the previous year; Operation Iraqi Freedom is over, there have been no more clashes in Kurdistan, and Saddam Hussein's regime has just collapsed. For the first time in its history, Kurdistan did not suffer from the war. Borders are open, and Kurds begin

to return home after years of exile. A new generation of politicians takes over; while photographing them, I can see just how much the Kurdish world has changed and the time of the Peshmerga leading an armed struggle in their mountains is over. But suddenly the Kurds, who had been watching from afar the deterioration of the situation in Arab Iraq, are themselves confronted with the increasing violence. On 1 February 2004 two suicide bombings during the Id ceremony cause several dozen victims, including some of the personalities I had photographed a few months earlier in their offices, smiling and more confident than ever after the fall of Saddam Hussein.

This terrorist threat compels Kurdish authorities to take very strict security measures for the parliamentary elections of January 2005. These first elections of the post-Saddam period for both parliaments, in Baghdad and in Erbil, take place under strict surveillance. Public meetings are forbidden and Kurdish leaders meet their partisans in closed rooms with tight security. I long for the electoral campaign of 1992 and for the close contact I then had with Kurdish personalities. However, I was able to take photos of Masoud Barzani praying with Arab tribal chiefs during the campaign of 2005. I thank the security officials who allowed me to capture this moment.

A few last words in conclusion:

A kind of complicity can develop between the photographer and the photographed that allows the photographer to obtain a spontaneous and natural attitude in front of the camera. Being forgotten by one's subject can make the profession of photographer even more exciting and magic. I was sometimes fortunate enough to experience this while photographing Kurdish personalities, and I thank them for that.

CHRIS KUTSCHERA

Quelques mots d'explication

Pendant 35 ans, j'ai photographié les personnalités kurdes irakiennes. Les photos se sont accumulées, certaines ont été publiées dans des journaux, des magazines, des livres puis elles sont retournées dans les tiroirs, c'était le travail classique d'un reporter-photographe.

Toutes ces photos classées, rangées, légendées racontent des instants de l'histoire des Kurdes irakiens de 1971 à aujourd'hui. En ressortant ces photos pour en faire un livre, j'ai voulu aider les Kurdes, toutes générations confondues, à replonger dans leur histoire. J'ai la chance d'avoir capturé 35 ans d'images de personnalités kurdes irakiennes, il était normal que je partage mes souvenirs de photographe avec les Kurdes qui nous ont accueillis, les deux Chris Kutschera, le journaliste et la photographe, toujours chaleureusement, même dans les moments les plus tragiques de leur histoire.

*Avec toute notre reconnaissance,
CK*

De la guérilla au pouvoir, des instants de l'épopée kurde de ces 35 dernières années .

En voyant aujourd'hui les photos de Masoud Barzani et Jela Talabani reçus en hommes d'Etat par les présidents des grandes puissances, il est difficile d'imaginer quels abîmes et quels moments de désespoir les Kurdes d'Irak ont connus au cours de ces 35 dernière années,. Ainsi comment imaginer que Jela Talabani photographié dans les montagnes avec ses pechmegas serait quelques années plus tard président de l'Irak ? Les Kurdes qui ont 20 ans aujourd'hui et qui vivent dans la région autonome, bientôt fédérale, du Kurdistan , dans cet autre Irak où règnent ordre et sécurité, ignorent dans quelles conditions leurs parents ont lutté pendant des années, menant la vie de pechmerga dans les montagnes du Kurdistan.

Regarder les photographies de ces personnalités kurdes, politiciens, administrateurs, intellectuels, prises à différentes étapes de leur carrière, c'est ouvrir un livre en images de l'histoire kurde.

L'ironie du destin veut que ce soit les responsables baasistes du Ministère de l'Information à Bagdad qui nous ont envoyés - un couple, l'un journaliste, l'autre photographe- chez les Kurdes, dans le nord lors de notre premier reportage en Irak en 1971 alors que nous voulions faire un reportage sur les marais dans le sud. Et voilà comment au printemps de 1971, je me retrouve au Kurdistan à photographier pour la première fois le général Barzani dans le petit village de Haj Omran à la frontière iranienne. C'était un an après la signature des accords du 11 mars 1970 par le général Barzani et Saddam Hussein alors vice-président. Et malgré une tentative d'attentat contre le général Barzani, on parlait toujours de « lune de miel » entre le Baas et

les Kurdes. A cette époque, Sami Abdoul Rahman était encore ministre des Affaires du Nord dans le gouvernement irakien à Bagdad et Ali Abdalla était gouverneur de Souleimania. Je les photographie dans leurs bureaux, tout comme Dara Tawfiq, à l'époque directeur de Al Taakhi, journal kurde publié à Bagdad, images classiques d'officiels du régime irakien. Je n'imagine pas que moins de 3 ans plus tard, je les retrouverai au Kurdistan vivant dans des abris de fortune. La guerre a éclaté entre les autorités de Bagdad et les Kurdes, les officiels kurdes irakiens d'hier sont devenus des rebelles, ils ont rejoint le général Barzani dans les montagnes.

Mais avant que les relations entre Bagdad et les Kurdes ne se détériorent, nous retournerons chez les Kurdes en 1973, officiellement, en passant par Bagdad. C'est l'époque de la drôle de paix, nous en profitons pour parcourir le pays, rencontrant de nouvelles personnalités et je photographie les deux frères, Idris et Masoud Barzani, qui avaient tout juste la trentaine mais qui jouaient déjà un rôle prépondérant dans la direction du mouvement kurde.

En mars 1974, c'est la guerre. Dans le bastion kurde, le général Barzani a mis en place un cabinet de guerre et l'administration kurde s'installe dans des huttes de pisé et de rondins et des tentes au bord d'un torrent dans la vallée de Choman et de Nawperdan, le long de la célèbre route Hamilton. Venant désormais au Kurdistan en passant par Téhéran et Haj Omran, c'est dans ce décor que je photographie les ministres, directeurs et autres fonctionnaires de l'administration kurde qui dirigeront le mouvement national kurde jusqu'à son effondrement après les embrassades de Saddam Hussein et du Chah d'Iran célébrant les accords d'Alger du 6 mars 1975.

C'est cette même année 1974 que je parviens, grâce à Dara Tawfik, l'ancien journaliste devenu ministre de l'Information du Kurdistan, à photographier

le général Barzani pendant sa promenade quotidienne, accompagné de ses plus fidèles pechmergas, avec en toile de fond un paysage grandiose de cimes enneigées.

Les années qui suivent sont terribles. En 1975, les dirigeants kurdes partent en exil, en Iran, à Beyrouth ou en Europe et aux Etats-Unis. Plusieurs centaines de milliers de Kurdes se réfugient en Iran, tandis que les régions frontalières du Kurdistan deviennent zones interdites : Tous les villages sont rasés, les vergers détruits, les sources bouchées. Le Baas procède à une véritable désertification du Kurdistan. Poursuivre la lutte de guérilla dans ces conditions sans pouvoir bénéficier du soutien de la population locale est quasiment impossible, d'autant plus que le mouvement kurde est désormais divisé: ses deux principaux partis, le PDK d'Idris et Masoud Barzani, et l'UPK de Jelial Talabani, se livrent une guerre fratricide. Le mouvement kurde n'est plus que l'ombre de lui-même.

En 1977, étant à Bagdad, nous demandons à retourner au Kurdistan irakien. Le séjour est bref et désespérant. Nous sommes très encadrés avec interprète irakien, voiture et chauffeur du ministère de l'Information. Les seules personnalités que je peux photographier ont été choisies par Bagdad. Je ne prends que quelques photos à contrecœur sous la surveillance de notre interprète. Sur la route du retour, je photographie des villes collectives en cours de construction qui doivent recevoir les Kurdes chassés de leurs montagnes: vision sinistre, nous savons que nous ne reviendrons pas avant longtemps dans la région.

Mais l'histoire sait réserver des surprises. La révolution islamique éclate en Iran et en novembre 1979, après avoir traversé le Kurdistan iranien en voiture, à pied et à cheval, nous nous retrouvons en Irak à deux pas de la frontière iranienne où nous rencontrons pour la première fois Jelial

et Hero Talabani, dans leur QG de la vallée des partis. Un peu plus loin, nous retrouvons le Dr. Mahmoud Osman qui avait été notre interprète à chacune de nos rencontres avec le général Barzani à Haj Omran. En prenant des photos de ces deux chefs kurdes avec leurs pechmegas, j'avais l'impression de me retrouver quelques années en arrière quand je photographiais le général Barzani et ses fils avec leurs pechmegas. Mais en regardant de plus près ces photos de 1979, on devine, en voyant les visages creusés, mal rasés et les tenues dépareillées des pechmegas, que les temps sont difficiles et qu'ils vivent dans une situation matérielle très précaire.

Les années 1980 sont une longue période d'attente pour les Kurdes. La guerre Iran-Irak s'éternise, une chape de plomb est tombée sur le Kurdistan irakien, les informations passent difficilement. Pendant cette période, nous allons plusieurs fois en Iran, invités à des conférences de l'opposition irakienne. Nous pouvons grâce à ces voyages renouer nos contacts avec la résistance kurde en exil et nous en profitons pour aller à Karaj, près de Téhéran; un quartier de la ville est occupé par les Barzani et leurs partisans. Après les avoir photographiés dans leurs montagnes, je n'ai aucune envie de prendre des photos des Kurdes dans cette ambiance de lotissements de banlieue aux petites maisons sagement alignées. Seuls demeurent de cette période quelques portraits d'Ildris Barzani et d'autres personnalités pris au cours des conférences de l'opposition au régime de Saddam Hussein .

Finalement notre persévérance à suivre ces conférences est récompensée. En 1985, les Kurdes du PDK obtiennent l'autorisation des Iraniens pour que nous allions dans les zones libérées du Kurdistan irakien, dans la région de Lolan et de Chwarta. Sous le soleil de juillet, dormant à la belle étoile, le Dr. Said Barzani, responsable de la région de Lolan, nous entraîne dans

une longue marche pour rencontrer des familles déplacées, chassées de leurs villages rasés par l'armée irakienne qui vivent désormais dans des abris de fortune, sous les arbres et dans des grottes à flanc de montagnes. Les photos que je prends au cours de cet été 1985, dans cette région du Kurdistan libéré, sont parmi mes préférées.

A Rajan et à Zioua, le grand camp de réfugiés kurdes près de la frontière irakienne que nous visiterons plusieurs fois à partir de 1985, nous retrouvons Masoud Barzani, entouré de ses conseillers Hoshyar Zibari, Roj Shawes, Fazel Mirani, Georgis Hassan, nous faisons leur connaissance et je les photographie sans me douter qu'ils seront bientôt appelés aux plus hautes fonctions dans l'administration kurde quand ils reviendront d'exil en 1991. Mais à cette époque, c'est assis à même le sol, sur de simples couvertures dans de modestes maisons sans aucun confort, qu'ils nous reçoivent.

Décembre 1986, retour à Téhéran, encore une conférence de l'opposition irakienne, je prends les dernières photos d'Ildris Barzani qui allait mourir prématurément quelques semaines plus tard.

Le cessez le feu d'août 1988, « aussi amer qu'une coupe de poison » pour Khomeini, est une nouvelle catastrophe pour le mouvement kurde. N'ayant plus à craindre une offensive iranienne, l'armée irakienne peut concentrer ses forces contre la guérilla kurde qui vit ses heures les plus difficiles. A Rajan, Fazel Mirani me montre l'équipement contre les armes chimiques saisi sur un soldat irakien.

Heureusement pour les Kurdes, Saddam Hussein commet la folie d'envahir le Koweït le 2 août 1990. En quelques heures, Saddam Hussein a accompli ce que des années de propagande de l'opposition irakienne n'avait pas

réussi à réaliser : faire converger sur lui la haine de toute la communauté internationale. Une coalition internationale pour chasser les Irakiens de Koweït se met peu à peu en place et en septembre, une délégation kurde se rend en France à l'invitation de la Fondation France Libertés de Mme Danielle Mitterrand et rencontre des officiels français. « C'est le moment opportun pour expliquer la question kurde » raconte le Dr. Mahmoud Osman, un des membres de la délégation, « même si cette invitation est semi-officielle, nous avons été reçus au Quai d'Orsay et à l'Elysée par des conseillers, les portes s'entrouvent. »

La guerre éclate, l'histoire s'accélère. La défaite irakienne au Koweït provoque le soulèvement kurde de mars 1991, suivi, rapidement, d'un nouvel effondrement et de l'exode tragique de près de deux millions de Kurdes vers les frontières de la Turquie et de l'Iran. L'émotion provoquée par cet exode force les pays occidentaux à intervenir en faveur des Kurdes et à créer une zone de sécurité pour permettre le retour des réfugiés.

Nous en profitons pour revenir après des années d'absence au Kurdistan irakien. C'est l'été, nous retrouvons un pays en ruines mais où règne une ambiance de fête sur des routes encombrées de réfugiés qui rentrent chez eux. Au milieu de cette pagaille, les officiels kurdes essaient de mettre en place un semblant d'administration. La ville de Shaklawa est devenue le point de ralliement de tous les dirigeants de partis kurdes ; c'est une chance exceptionnelle de les avoir tous là à portée de l'objectif, spontanés, sans aucune mise en scène, prenant leurs repas côte à côte, discutant autour de grandes tables. Jamais je ne retrouverai une telle liberté pour les photographier.

Ce même été nous rencontrons Nechirvan Barzani pour la première fois, il est à l'aise devant l'objectif, ce qui est très agréable, et je suis ravie de voir

cette nouvelle génération de responsables kurdes. et toujours cette liberté qui flotte dans l'air et rend les contacts si faciles .

L'année suivante, nous suivons les premières élections libres au Kurdistan, les meetings sont nombreux à travers tout le pays et rassemblent des foules impressionnantes brandissant banderoles et drapeaux de leurs partis, acclamant haut et fort leurs candidats. Je me rends compte que j'ai pris beaucoup de photos au grand angle pendant cette campagne électorale parce que je voulais montrer autant les candidats que l'effervescence de leurs partisans.

Les années qui suivent sont franchement sombres. L'euphorie des élections a fait place à une situation politique bloquée, les deux grands partis, le PDK et L'UPK, n'arrivent pas à s'entendre pour diriger le pays, ils se séparent et se partagent le Kurdistan. La situation économique n'est pas meilleure, avec un double embargo, celui de la communauté internationale sur l'Irak et celui du gouvernement irakien qui n'accepte pas de voir le Kurdistan échapper à son autorité. Dans de telles conditions, la reconstruction du Kurdistan ne peut se faire que lentement. Nous ne rencontrons les personnalités kurdes qu'à intervalles irréguliers et la monotonie des photos -- des portraits, quelques réunions -- reflète bien la morosité qui s'est emparée du pays.

Il faudra plusieurs années pour que le climat politique se détende. Ce n'est qu'au début de septembre 2002, que Masoud Barzani et Jela Talabani se rencontrent à Sari Rash, se mettent d'accord pour normaliser les relations entre les deux partis et réunir le Parlement le 4 octobre. Nous partons la veille ne croyant pas trop à cette réunion, nous avons déjà été témoins de plusieurs rendez-vous manqués. A la frontière syrienne sur l'Euphrate, nous croisons Mme Mitterrand qui vient pour l'ouverture du Parlement qui

aura bien lieu à la date prévue. Pour nous c'est trop tard pour rebrousser chemin et voilà comment je manque les photos de cet instant historique : la réconciliation des deux partis. Mais le 29 novembre, je peux photographier Masoud Barzani et Jelial Talabani, assis côte à côte lors de la conférence de Paris.

Avril 2003, nous sommes de retour en Irak en passant la frontière à Rabia, au nord de Mossoul. C'est la première fois depuis 1977 que nous entrons légalement dans le pays. Au Kurdistan, peu de changements depuis notre dernière visite un an plus tôt; la guerre est terminée, il n'y a pas eu d'affrontements armés chez les Kurdes et le régime de Saddam Hussein vient de s'effondrer. Pour la première fois de son histoire, le pays kurde n'a pas eu à souffrir de la guerre, les frontières s'ouvrent et des Kurdes commencent à rentrer au pays après des années d'exil. Une nouvelle génération de politiciens se met en place, je découvre en les photographiant combien le monde kurde a évolué, le temps des pechmergas menant la lutte armée dans les montagnes est bien terminé. Mais brusquement les Kurdes qui regardaient de loin la situation se détériorer dans l'Irak arabe se retrouvent confrontés à la violence qui embrase le pays. Le 1er février 2004, deux attentats suicides à Erbil pendant les fêtes de l'Aïd font de nombreuses victimes parmi lesquelles des personnalités que j'avais photographiées quelques mois plus tôt dans leurs bureaux, souriantes, plus confiantes dans l'avenir après la chute de Saddam Hussein.

Cette menace terroriste omniprésente contraint les autorités à prendre des mesures de sécurité très strictes pour les élections législatives de février 2005. Ces premières élections de l'après Saddam pour les deux parlements, à Bagdad et au Kurdistan, se déroulent sous haute surveillance. Aucun meeting public n'est autorisé, les déplacements des personnalités sont limités à des salles fermées strictement surveillées. Je regrette la

campagne des législatives de 1992, ces prises de vue en toute liberté, si proches des candidats. Et pourtant j'ai pu saisir pendant cette campagne de 2005 Masoud Barzani priant avec les chefs de tribus arabes... merci aux responsables de la sécurité de m'avoir laissé photographier cet instant.

Un dernier mot pour conclure : La connivence qui peut s'instaurer entre le photographe et la personne photographiée permet d'obtenir une spontanéité qui rend la photo plus naturelle, plus vivante. Mais se faire oublier de la personne qu'on photographie est un instant magique qui rend la prise de vue encore plus exaltante. J'ai vécu quelquefois cet instant en photographiant les personnalités kurdes, je les en remercie.

CHRIS KUTSCHERA

1971, Suleimania

Spring 1971. The governor of Suleimania, Ali Abdullah, welcomes us in his office. On the wall is a portrait of Iraq's president, Ahmed Hassan al Bakr. Although he was appointed by Baghdad, Ali Abdullah is a courageous man who does not hesitate to share his doubts concerning the goodwill of the central government towards the Kurds. He tells us about the two Kurdish cities, Kirkuk and Khanakin, that the Baghdad authorities refuse to include in the Kurdish region. So we are not surprised to meet him three years later in the mountains of Kurdistan when war breaks out between the Kurds and the central government.

له بهاری 1971، عەلی عەبدولڵا، پارێزگاری سلێمانی له نووسینگەی کاری خۆی پیشوازی له ئێمه کرد. په سمیکێ ئهحمەد حهسەن بهکر به دیوارهوه بوو. سه رهه رای ئه وهی له لایه ن به غداوه ئه و کاری پی سیژێردا بوو. پیاویکی بوێر بوو. نه یده شارده وه و به گوما نه وه ده یروانییه نیازی کار به ده ستانی حکومه تی ئاوه ندی له ئاست کوردان. ههروه ها 3 سال پاشتر به بی سهر سوورمان، له پاش ده ست پیکردنه وه ی شه ر له کوردستان له گه ل ژه نرال بارزانی دا چاومان پیی کوه ته وه. باسی که رکوک و خانه قین، دوو شاری کوردستانی کرد که به رپرسانی به غدا نه یانده ویست بیانخه نه سه ر کوردستان. ههروه ها 3 سال پاشتر به بی سهر سوورمان، له پاش ده ست پیکردنه وه ی شه ر له کوردستان له گه ل ژه نرال بارزانی دا چاومان پیی کوه ته وه.

Au printemps 1971, Ali Abdalla, gouverneur de Souleimania, nous reçoit dans son bureau. Au mur, un portrait du président irakien Ahmed Hassan al Bakr. Bien que nommé par Bagdad à ce poste officiel, c'est un homme courageux qui n'hésite pas à nous confier ses doutes sur la bonne volonté du pouvoir central à l'égard des Kurdes. Il nous parle de Kirkouk et de Khanakin, villes kurdes, que les autorités de Bagdad refusent d'inclure dans la région kurde. Aussi c'est sans surprise que nous le retrouvons 3 ans plus tard dans les montagnes auprès du général Barzani quand la guerre éclate entre les Kurdes et le pouvoir central.

In December 1986, he attended a conference of the Iraqi opposition in Tehran. Sitting between Fouad Massoum and Idris Barzani, he still radiates that same feeling of quiet strength that struck me when I first met him in his Suleimania office.

له مانگی دیسامبری 1986، له کونفرانسی ئوپوزیسیونی عێراق له تاران، له نێوان فواد مه‌عسوم و ئیدریس بارزانی دانیشتیوو. هه‌روه‌ک یه‌که‌م جار له ده‌فتەری کاره‌که‌ی له سلیمانی چاومان پێ که‌وتبوو، مه‌ند و له سه‌رخۆ بوو.

En décembre 1986, assistant à une conférence de l'opposition irakienne à Téhéran, assis entre Fouad Massoum et Idris Barzani, il dégage toujours cette force tranquille qui m'avait frappée lorsque je l'avais vu la première fois dans son bureau de Souleimania.

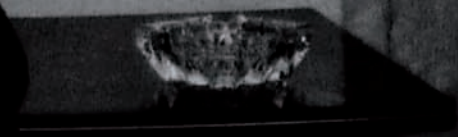
HAMZA ABDULLAH HAMZA ABDALLA

1973, Baghdad

He was the first secretary general of the Kurdistan Democratic Party of Iraq at its foundation on 16 August 1946. He is married to Ibrahim Ahmed's sister. He accompanied General Barzani to Mahabad and his testimonies regarding Barzani's sojourn in Mahabad, the early years of the KDP and Barzani's rivalry with Ibrahim Ahmed were precious to our understanding of Kurdish history.

یه‌که‌مین سکرتێری گشتی پارتی دیموکراتی کوردستان له کاتی دامه‌زراندنی له 16ی مانگی ئووتی 1946، له‌گه‌ڵ خوشکی ئیبراهیم ئەحمەد، ژیانی هاو‌به‌شیان دەست پێ کرد. له‌گه‌ڵ ژه‌نرال بارزانی بو شارێ مه‌هاباد سه‌فه‌ری کرد. بیره‌وه‌رییه‌کانی له‌ مانه‌وه‌ی بارزانی له مه‌هاباد، له سه‌ره‌تای پارتی دیموکراتی کوردستان و له‌سه‌ر کێشه‌کانی ئیبراهیم ئەحمەد زۆر به‌نرخ بوو بو شاره‌زایی ئێمه له‌باره‌ی مێژووی کورد.

Premier secrétaire général du parti démocratique du Kurdistan irakien à sa fondation le 16 août 1946, il a épousé la sœur d'Ibrahim Ahmed. Il avait accompagné le général Barzani à Mahabad. Ses témoignages sur le séjour du général à Mahabad, sur les débuts du PDK et sa rivalité avec Ibrahim Ahmed seront précieux pour notre connaissance de l'histoire kurde.

1991, Shaqlawa

SAAD ABDULLAH
SAAD ABDALLA

27

In September 1991 we accompany Adnan Mufti for lunch at Saad Abdullah's home in Shaqlawa. We share our lunch with his wife and son in a relaxed atmosphere and have retained this simple and warm contact with him ever since.

له مانگی سېپتېمبېری 1991 له گهڼ عدنان موفتي له شه قلاوه له مانی سعاد
عبدالولاً نانی نیوه پومان خوارد. له گهڼ ژن و کوربه کیدا بوو له باریکی
ناسوده و نارامدا بوو. هه موو کاتیک پیوه ندییه کی ساده و گهرمان له گهڼی
بوو.

En septembre 1991, nous allons déjeuner avec Adnan Mufti chez Saad Abdalla à Shaklawa. En compagnie de sa femme et de son fils, nous partageons leur repas dans une ambiance détendue et nous garderons toujours avec lui ce contact simple et chaleureux.

We met him during the early 1970s in the mountains, but unfortunately I could not find the photos I took then. So when he came to Paris in 1994, I seized the opportunity to take this family picture with his daughter Hataw and his granddaughter Kaleh who live in France.

له سالانی 1970، له چیاکانی کوردستان، چاومان پییکهوت، بهلام وینهکانی
ئهو سهردهمه که لیم گرتیوو، نهمدورینهوه. سانی 1994 کاتیگ هات بو
پاریس، له ههله کەلکم وەرکرت و لهگهڵ کچهکەیی ههتاو و نهوهکەیی کانی که
له فهرههسا دهژیان نهم وینهیهم گرت.

Nous l'avons rencontré dans les années 70 dans les montagnes mais je n'ai pu retrouver les photos que j'avais prises de lui à cette époque. Aussi lorsqu'en 1994, il vient à Paris, j'en profite pour prendre cette photo de famille avec sa fille Hataw et sa petite-fille Kale qui vivent en France.

September 1974. Fuad Aref, ex-general, ex-minister, and General Barzani's emissary to the Iraqi authorities until the breaking off of relations in March 1974, confers with Georgis Fathallah in the Choman valley.

له مانگی سێپتەمبەری 1974 فوئاد عارف، ژەنرالی پێشوو، وهزیری پابردوو، نوێنەری ژەنرال بارزانی له لای کاربەدهستانی عێراقی ههتا پێش تێکچوونی پێوهندییهکان له ساڵی 1974، له دوو وینهدا له نارچهی چۆمان لهگهڵ جهرجیس فهتووناً خهریکی گفتوگۆیه.

Septembre 1974 : Fouad Aref, ex-général, ex-ministre, émissaire du général Barzani auprès des autorités irakiennes jusqu'à la rupture de mars 1974, discutant avec Georgis Fatale dans la région de Choman.

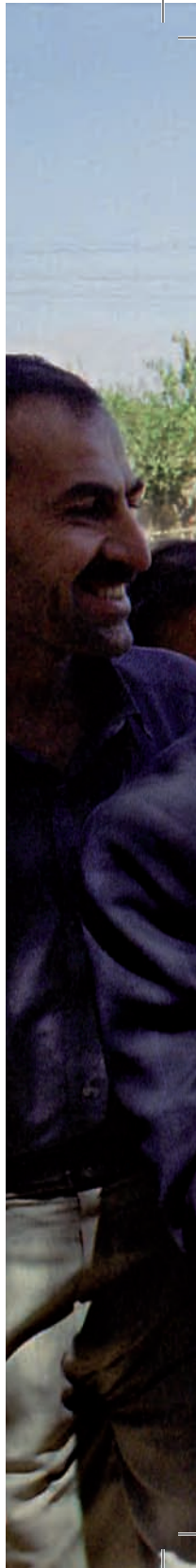
ALI ABDUL AZIZ ALI ABDOUL AZIZ

2002, Halabja

We are in Halabja with the Kurdish Islamists (IMK). Mullah Ali, who took over from his brother Shaykh Osman Abdul Aziz, welcomes Adnan Mufti (PUK) on a courtesy visit. Everyone is smiling in this photo despite the fact that relations between the Kurdish parties and the Kurdish Islamists are very tense. A year later in 2003, the most extremist Islamic movements will be expelled from their bases near Halabja.

ئەم وێنەیه له لای ئیسلامییەکانی کورد گیراوه. مەلا عەلی کە جێگەی براکە
شێخ عوسمان عەبدولعەزیزی گرتەوه. پێشوازی له عەدنان موختی دەکا کە بۆ
دیتنی هاتیوو. هەمووان لە وێنەیدا پێدەکەن. بەلام دیاره پێوهندی له
نیوان حیزبەکانی کورد و ئیسلامییەکانی کورد سارده. سالیکی پاشان واتە له
2003دا، ئەندامانی توندڕەوی بزوتنەوهی ئیسلامی له بنکەکانیان له نزیک
هەڵه‌بچه دوور خراوه.

Nous sommes à Halabja chez les islamistes kurdes, (MIK). Moulla Ali qui a succédé à son frère Cheikh Osman Abdoul Aziz, reçoit Adnan Mufti de l'UPK venu lui rendre une visite de courtoisie. Tout le monde sourit sur cette photo et pourtant les relations sont très tendues entre les partis kurdes et les islamistes kurdes. Un an plus tard en 2003, les mouvements islamistes les plus extrémistes seront délogés de leurs bases près de Halabja.

1992, Baitwater

OSMAN ABDUL AZIZ OSMAN ABDOUL AZIZ

35

This is our first meeting with Kurdish Islamists in 1992 at their Baitwater HQ. They would like to set up an Islamic regime in Iraqi Kurdistan. I am compelled to wear a headscarf for the first time in Kurdistan, but Shaykh Osman Abdul Aziz, leader of the Islamic Movement of Kurdistan, very courteously allows me to take photos of him during prayer with his fighters.

یهکهمین چاوپیکهوتنی ئیمه لهگهڵ کوردە ئیسلامییەکان له ساڵی 1992 له بنکهکهیان له بێتواته پێک هات. بهرنامهیان ئهوه بوو که حکومهتیکی ئیسلامی له کوردستان دامهزرینن. بۆ یهکهمین جار له کوردستان ناچار بووم دهسرهیهک بهسهرم دادهم. بهلام شیخ عوسمان عهبدولعهزین، سهروکی بژوتنهوهی ئیسلامی کوردستان زۆر بهنیوچاوان ئاوهلهیی رینگهی دام له کاتی نوێژ لهگهڵ خهباتگیرانی خۆیدا وینهی بگرم.

C'est notre première rencontre avec des islamistes kurdes en 1992 à leur quartier général de Baitwater. Ils veulent mettre en place un régime islamique au Kurdistan irakien. Pour la première fois au Kurdistan, je suis obligée de porter un foulard, mais très très courtoisement Cheikh Osman Abdoul Aziz, le chef du mouvement islamique du Kurdistan, accepte que je le photographie pendant la prière avec ses combattants.

2002, Gula Khana

MULLAH ALI BAPIR MOULLA ALI BAPIR

37

On 15 September 2002, Ali Bapir, leader of Komal Islam, visits Hama Haji Mahmoud, head of the SDPK at his Gula Khana HQ.

له 15 ی سپتیمبر 2002، علی باپیر، سرۆکی کومانی ئیسلامی، هات بۆ
چاوپیکهوتنی حه‌مه‌ی حاجی مه‌حمود، سرۆکی پارتی سۆسیالیستی
دیموکراتی کوردستان له بنکه‌که‌یان له گوڵه‌خانه.

Le 15 septembre 2002, Ali Bapir, chef de Komal Islam, rend visite à Hama Haji Mahmoud, le chef du PSDK, dans son QG de Gula Khana.

During our first interview with General Barzani on 10 April 1971, I noticed a silent young man sitting to one side; we exchanged a look. He smiled at me, and instinctively I photographed him with his cigarette holder. I was unaware that I had just photographed Idris Barzani, General Barzani's son. This first portrait will always be my favorite.

We met him several times again during the 1970s. Once, with his brother Masoud, at Kasre in 1973, and then a year later during the war, when he met with the bishop of Amadia, Hanna Kello, who asked him permission to send priests to the valley of Choman for the 200 Christian Peshmerga fighting with the Kurds. He always had a smile on his face.

له 10 ی ئاوریلی 1971، له یهکه مین چارپیکه و تنمان له گهه ژهنراڤ
بارزانیدا له حاجی ئومهران، چاوم به گهنجیک کهوت که بهی دهنگی
به شاری و توویژنه کهی ئیمه دهکرد. چاوی کردنه کانی دوو لایه نهی ئیمه ویک
دهکوتن، ئه پیم دهکونی و من بهی راوهستان به مۆدنه که به وه وینهم گرت.
تا ئیستا نه مزانیبوو که وینهی ئیدریس بارزانی کوری ژهنراڤ بارزانی
گرتوه، به لام ئه یهکه مین وینهم پی له هه موو وینه کانی جوانتره.

ئیمه له سانه کانی 70 دا چند جار له گهه برا کهی، مسعود بارزانی و
پیشمه رگه کانیان له قهسری چاومان پیکهوت، سانیک پاش دهست پیکردنی
شهر، کاتی که ههنا قلۆ، قهشهی نامیدی هاتیوو یو داوای په سندن کردن یو
ناردنی چند قهشه یو لای 200 پیشمه رگه ی مسیحی که له چومان هاوایی
کوردگان له شهردا به شدار بوون. زهرده خه نهی هه له سه لئیوان بوو.

Le 10 avril 1971, lors de notre première entrevue avec le général Barzani à Haj Omran, je remarque assis à l'écart un homme jeune qui assiste silencieux à l'entretien. Nos regards se croisent, il me sourit et instinctivement je le prends en photo avec son fume-cigarette. Je ne sais pas encore que je viens de réaliser une photo d'Idris Barzani, fils du général Barzani, mais ce premier portrait sera pour toujours mon préféré.

Nous le reverrons plusieurs fois au cours des années 70 : avec son frère Masoud et leurs pechmergas à Kasre en 1973, un an plus tard pendant la guerre lorsqu'il reçoit Mgr. Hanna Kello, l'évêque d'Amadia, venu lui demander l'autorisation d'envoyer des prêtres dans la vallée de Choman pour les 200 pechmergas chrétiens qui se battent avec les Kurdes. Il garde toujours ce léger sourire aux lèvres.

1971, Haj Omran

1973, Kasre

1974, Near Choman

1985, Karaj

Each time we return to Iran in the 1980s, we visit him where he is now living in Karaj. On 15 November 1985, I ask permission to take his picture sitting under the portrait of General Barzani. Seven years later, I will take virtually the same photo of his son Nechirvan Barzani. The same smile, the same portrait of General Barzani on the wall, but with a big difference : Nechirvan Barzani's photo is taken in Iraqi Kurdistan.

له ساڵه‌كانى 80دا، هه‌ر جار كه بۆ ئێران سه‌فه‌رمان ده‌كرد ده‌چووین بۆ چاوپێكه‌وتنى له كه‌ره‌ج شوینى ژيانى نه‌و. كاتێك روژى 15ى نوامه‌ری 1985، داوام لێكرد له لای وینه‌یه‌كی گه‌وره‌ی ژه‌نراڵ بارزانی كه به‌دیواره‌وه هه‌لواسراویو رابوه‌ستی.حه‌وت ساڵ دواتر، هه‌ر ئه‌و وینه‌م له كوره‌كه‌ی ئێچیرقان بارزانی هه‌نگرت. هه‌مان په‌سمی ژه‌نراڵ بارزانی له سه‌ر دیوار، به‌و جیاوازییه‌، وینه‌ی ئێچیرقان بارزانی له كوردستانی عێراق گه‌راوه‌.

Dans les années 80, chaque fois que nous irons en Iran, nous passerons le voir à Karaj où il vit désormais. Le 15 Novembre 1985, je lui demande de poser assis devant un portrait du général Barzani accroché au mur. Sept ans plus tard, je réaliserai pratiquement la même photo avec Nechirvan Barzani, son fils, même sourire, même portrait du général Barzani sur le mur, avec cependant une différence de taille, la photo de Nechirvan Barzani est prise au Kurdistan irakien.

I take my last photo of Idris Barzani on 25 December 1986 at a conference of the Iraqi opposition in Tehran. He died of a heart attack on 31 January 1987 during a meeting of the political bureau of the KDP.

25 دېسمبەرى 1986 لە كونفرانسی ئۆپۆزىسيونى عىراقى لە تاران، ئاخىرىن
 ويتهم لە ئىدرىس بارزانى گرت. رۆژى 31 ئوامبرى 1987، لە نىو
 كۆيونەودى مەكتەبى سىياسى پارتى ديموكراتى كوردستان بە مەركى لە پرو
 لە ئاكاو كۆچى دوايىي كرى.

Le 25 Décembre 1986 à une conférence de l'opposition irakienne à Téhéran, je prends ma dernière photo d'Idris Barzani. Le 31 Janvier 1987, il succombera à une crise cardiaque au cours d'une réunion du bureau politique du PDK.

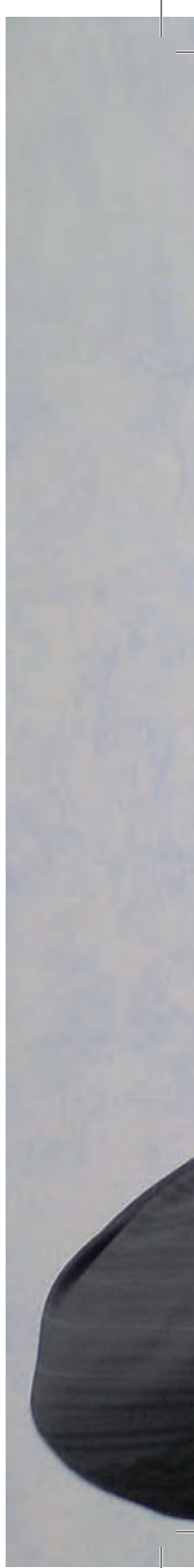
MASROUR BARZANI MASROUR BARZANI

2005, Sari Rash

On 8 February 2005, we were late for our first meeting with Masroul Barzani at his office in Sari Rash; a snowstorm was raging and it was difficult to reach his office. Masroul Barzani is one of a new generation of Kurdish leaders trained abroad; he is quite at ease with photographers, and interviews are carried out directly in English without an interpreter... a great pleasure for us.

ئێمه بۆ گه‌یشتن به‌واده‌ی چاوپێکه‌وتنمان له‌گه‌ڵ مه‌سرور بارزانی له‌ ناو نووسینگه‌ی کاره‌که‌ی له‌ سه‌ری په‌ش. ده‌نگ که‌وتبووین. روژی 8ی فیه‌ریه‌ی 2005 دا. باو و به‌فرێکی گه‌وره‌ ده‌هات. پێگه‌ی نووسینگه‌که‌ی سه‌خه‌ت بوو. ئه‌و له‌ به‌رپرسانه‌ کورده‌ که‌ له‌ ده‌ره‌وه‌ په‌روه‌رده‌ بووه. به‌ خوشحالییه‌وه‌ ئێمه‌ راسته‌خۆ به‌زمانی ئینگلیزی وتووێژمان له‌گه‌ڵدا کرد. ئه‌و له‌گه‌ڵ وینه‌هه‌نگر زۆر له‌سه‌رخۆیه‌.

Nous sommes arrivés en retard à notre rendez-vous avec Masroul Barzani à son bureau de Sari Rash. C'était le 8 Février 2005, dehors la tempête de neige faisait rage, l'accès à son bureau était difficile. Il fait partie de cette nouvelle génération de responsables kurdes formés à l'étranger, plutôt à l'aise avec les photographes et dont les interviews se font directement en anglais sans interprète... pour notre plus grand bonheur.

MASOUD BARZANI MASOUD BARZANI

Taken 12 years apart, these two photographs of Masoud Barzani with his Peshmerga, a group of armed fighters standing beside their chief, look alike. But if one takes a closer look, they give a very different impression. In the spring of 1973, Masoud seems relaxed in front of the lens, talking casually with his brother Idris. On 10 June 1985 at Ziweh in Iran, the men who surround Masoud Barzani look downcast : only the day before, Iraqi planes had bombed the Ziweh refugee camp killing 120 Kurds, 50 of them schoolchildren.

ئەم دوو وێنەکانی مەسعوود بارزانی و پێشمەرگەمانی 12 ساڵیان نێوانە. تاقمێک خەباتگێڕی کورد کە لەلای سەرۆکەکیان پادەستاوون زۆر وێک دەچن. بەلام کاتێک لە نزیکەوە چاوی وێنە دەکەین، دەزانین کە چەندە کەشوەهواکیان جیاوازی هەیە. لە بەهاری 1973 لە قەسری، مەسعوود بارزانی لەگەڵ براکەیی ئیدریس بارزانی زۆر لەسەرخو بەرامبەر بە کامێرا پادەوستا. لە دەی ژوونەنی 1985 لە زێوه لە ئێران، پێشمەرگەکان کە لە دەوری سەرۆکەکیان، خەمبارن. رۆژی پێشوو، فڕۆکەکان بنگەیی پەنا بەرانی کوردیان لە زێوه بۆردمان کردبوو کە قوربانیی لی کەوتبوووهوه لە ناویاندا 50 قوتابی بەدی دەکران.

Prises à 12 ans d'intervalle, ces deux photos de Masoud Barzani et de ses peshmergas, un groupe de combattants kurdes posant à côté de leur chef, se ressemblent beaucoup. Mais en regardant de plus près ces photos, on voit combien l'ambiance qui s'en dégage est différente. Au printemps 1973 à Kasré avec son frère Idris, Masoud Barzani discute détendu devant l'objectif. Le 10 juin 1985, à Zioua en Iran, ce sont des hommes au regard triste qui entourent leur chef, Masoud Barzani. La veille, l'aviation irakienne a bombardé le camp de réfugiés kurdes de Zioua, faisant 120 victimes, dont 50 enfants d'une école.

During this visit to Ziweh and the neighboring village of Rajan, where the KDP offices are based, we have several meetings with Masoud Barzani. Seated on the ground, in a tent or in a room furnished only with carpets and blankets, we discover the impoverished conditions of the exiled Kurdish leaders in Iran.

کاتی مانهوهمان له زیوه و له گوندی هاوسیی به ناوی رازان که مهکتەبی سیاسی پارتنی دیموکراتی کوردستان لهوی دامەزرا بوو. ئیمه چەند چاوپێکەوتنیکمان لهگەڵ مەسعوود بارزانییدا کرد. که ئەو له نیو چادریکدا لەسەر زهوی که تهنیا رایەخ و چەند پەتووی تێدا راخرابوو، بو ئیمه دەرکەوت زۆیهانی کورد که پهنايان بو ئێران هینابوو. چەند به ههژاری دهژيان.

Au cours de ce séjour à Zioua et dans le village voisin de Rajan, où sont installés les bureaux du PDK, nous aurons plusieurs entretiens avec Masoud Barzani. Assis à même le sol, sous une tente ou dans une pièce ayant pour tout ameublement un tapis et des couvertures, nous découvrons dans quel dénuement vivent les chefs kurdes réfugiés en Iran.

1973, Kasre

1985, Ziweh

1985, Rajan

We return to Iraqi Kurdistan in August 1991; the country is ruined but free and the atmosphere is feverish and cheerful. It is the beginning of an exceptional period when all the Kurdish parties come together in Shaqlawa to discuss and prepare for the future of this region now free from the Baath dictatorship. In all the pictures I took during this summer of 1991, Masoud Barzani is smiling; he looks happy and totally in harmony with the general atmosphere, whether it be when he returns from Baghdad after negotiating with Saddam Hussein...

له سانی 1991 گهرایتهوه کوردستانی عێراق. وێران بووبوو بهلام نازاد. ههروهه کهشوههوایهکی شاد و گهرموگۆر له تهواوی ولات بهدی دهکرا. نهوه سهههتای دهورهیهکی تایبهتی بوو که گشت حیزه سیاسیهکانی کورد له شهقلاوه کوبووبونهوه تا لهسهه داهاتووی نه ناوچهیه که له دیکتاتۆری بهعس پزگاری بووبوو. بریار بدهن. له تهواوی نه و سهمانهیه کهله هاوینی 1991 له مسعوود بارزانی گرت. پیاویکی زار بهخنده. بهختهوهه. به تهواوی هاونگ لهگهه ههه و ههواي گشتی بوو. چ نه کاته که له پاش گهرانهوهی له بهغدا و وتووێژکردن لهگهه سههههام حوسین....

En août 1991, nous sommes de retour au Kurdistan irakien, le pays est en ruines mais libre. Et une ambiance joyeuse et fiévreuse règne dans tout le pays. C'est le début d'une période exceptionnelle où tous les partis kurdes se retrouvent à Shaqlawa pour discuter et préparer ensemble l'avenir de cette région qui échappe à la dictature du Baas. Toutes les photos que je prends de Masoud Barzani au cours de cet été 1991 montrent un homme souriant, heureux, totalement en phase avec l'ambiance générale, que ce soit à son retour de Bagdad après être allé négocier avec Saddam Hussein...

... or when he shares a modest meal with guests, or when he participates in a political meeting in Rowanduz and speaks to an attentive crowd of Kurds.

چ ئو کاتە کە ئان و چیشتیکی ساکاری لەگەڵ ئو کەسانە بۆ دیداری هاتیوون دەخوارد، یان لە نێو کۆبوونەوهیەک لە رەواندز بەرامبەر بە کۆمەڵێک کورد بەزردی گوییان لە قسەکانی راگرتبوو.

... ou partageant un modeste repas avec des visiteurs ou au cours d'une réunion à Rouanduz, devant un parterre de Kurdes attentifs à ses paroles.

1991, Kore

1991, Shaqlawa

1991, Rowanduz

In May 1992, the electoral campaign for the parliament of Erbil is in full swing. The candidates travel throughout free Kurdistan. Big meetings draw enthusiastic crowds who will now be able to vote freely after years of dictatorship. On 5 May 1992, from the roof terrace of the KDP building in Suleimania, Masoud Barzani waves to a crowd of partisans chanting his name.

This same year, on 4 July, at 16.15 pm, a helicopter lands in Shaqlawa with Mrs Danielle Mitterrand and Bernard Kouchner on board. The Kurdish authorities warmly welcome their guests. "This is a very bad day for Saddam Hussein", says one Kurd. Unfortunately, the visit ended sadly a few days later when Danielle Mitterrand and Bernard Kouchner, on their way to Halabja, miraculously survived a bombing that resulted in several victims.

مانگی مەی 1992، لە بانگەشەیی هەلبژاردن بۆ پەرلەمانی کوردستان هەولێر لەوێ پێڕی خۆیدا بوو. پالێوراوەکان لە تەواوی کوردستانی نازادکراو هاتوچۆیان دەکرد، میتینگیان ساز دەکرد و خەڵکی دنگەرم و پێر لە جۆشیاان هاندەدا بۆ دەنگدان، ئەوە بەکەم جار بوو پاشی چەندین ساڵ دیکتاتۆری، هەلبژاردنی نازاد بەرێوەدەچوو. ژۆژی کۆ مانگی مەی 1992، مەسعوود بارزانی لەسەر یانی نووسینگەیی پارتی دیموکراتی کوردستان لە سلێمانی سلاوی لە خەلک کرد کە بە تەواوی هەستی خۆیان بەرامبەری دەردەبێری.

هەر لەو ساڵەدا، پۆژی 14ی ژوونیەیی 1992، کاتێمێری چواری پاش نێوێ، مێلیکۆپتەریک لە شەقلۆه نیشتهوه و خانمی دانیال مێتران و برنارد کۆشنەری تێدابوو. کاربەدەستانی کورد، زۆر بەگەرمی پێشوازییان لە میوانەکان کرد. کوردیک دەیکووت: "ئەو پۆر ژۆژیکی رەشە بۆ سەدام حوسێن". بەداخەوه ئەو دیدارە بەناخۆشی تەواو دەبوو لەبەر ئەوەی خانمی مێتران و برنارد کۆشنەر تووشی تەقینەوهیەک بوون و بێگاریان بوو، چەند پێشمەرگە لەو تەقینەوهدا گیانیان لە دەست دا.

En Mai 1992, la campagne électorale pour le parlement d'Erbil bat son plein. Les candidats parcourent tout le pays kurde libéré, de grands meetings rassemblent des foules enthousiastes qui vont pouvoir voter librement pour la première fois après des années de dictature. Le 5 Mai 1992, du haut de la terrasse du bureau du PDK à Souleimania, Masoud Barzani salue la foule de ses partisans qui scandent son nom à pleins poumons.

Cette même année, le 4 Juillet 1992, à 16 heures 15, un hélicoptère avec à son bord Danielle Mitterrand et Bernard Kouchner se pose à Shaklaw. Les autorités kurdes accueillent chaleureusement leurs visiteurs." C'est un sale jour pour Saddam Hussein" déclare un Kurde. Malheureusement cette visite se terminera tristement quelques jours plus tard quand Danielle Mitterrand et Bernard Kouchner échapperont miraculeusement à un attentat sur la route de Halabja qui fera plusieurs victimes kurdes.

In May 1993, I take this photo of Masoud Barzani and Jalal Talabani sitting side by side in a Chinese restaurant in Paris... A few months later, the fighting between the two main Kurdish parties begins... I have to wait until 29 November 2002, a few weeks before the beginning of the war in Iraq, to be able to photograph them together again during the conference of the Iraqi opposition in Paris.

له مانگی مەی 1993، ئەو وێنەی مەسعوود بارزانی و جەلال تالەبانی گرت
کە لە پەنای یەک لە چیشخانە یەکێ جینی دانیشتیوون. چەند پۆژ دواتر لە
ناو دوو حیزبی کوردی شەر دەستی پێ کرد. هەتا 29 مانگی نوامەر
2002 ڕاوەستا، هەتا کۆنفرانسی ئۆپۆزسیۆنی عێراقی لە پارێس، کە چەند
هەفتە بەر لە شەڕی عێراق بەرێوە چوو.

En Mai 1993, je prends cette photo de Masoud Barzani et de Jalal Talabani assis côte à côte dans un restaurant chinois à Paris... Quelques mois plus tard, les affrontements entre les deux grands partis kurdes commencent... Je devrai attendre le 29 Novembre 2002 pour les photographier à nouveau ensemble pendant la conférence de l'opposition kurde irakienne à Paris, quelques semaines avant le début de la guerre en Irak.

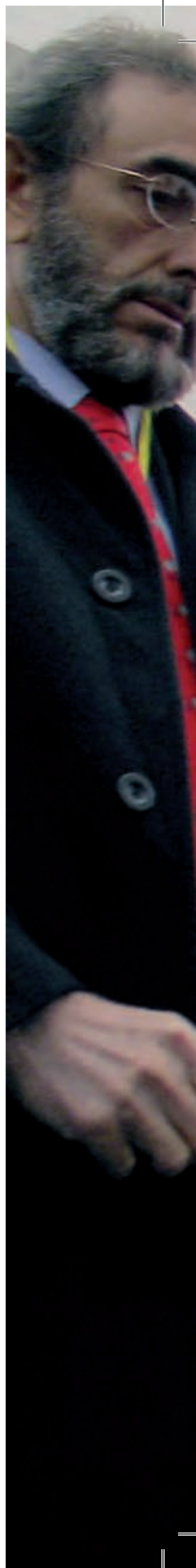

1993, Paris ; 2002, Paris

Before the first elections to be held in Iraq during the post-Saddam Hussein era, Masoud Barzani, whose influence is ever increasing, meets on 26 January 2005 with Arab tribal chiefs to convince them to participate in the elections. In November of 2006, Masoud Barzani becomes president of the Kurdish region. What progress has been made since my photos taken in Rajan and Ziweh!

مەسعوود بارزانی کە زۆر لێگەل پۆز پایی زیاتر دەبوو، بەر لە هەلبژاردنەکانی پاش سەدام حوسەین، لە ٢٦ ی ژانویهی ٢٠٠٥ چاوی بەسەرۆک عەشیرەتەکانی عەرەب کەوت تا بۆ ئەوە رازیبیان بکا کە لە هەلبژاردنەکاندا بەشداری بکەن. لە مانگی نۆوامەری ٢٠٠٦، مەسعوود بارزانی بوو بەسەرۆکی هەریمی کوردستان. بێوانە لەو پۆزە کە لە قەسرێ و لە رازان وینەم گرت تا ئەرۆچ هەوراز و نشیوەکی بریبوو.

Avant les premières élections en Irak de l'après Saddam Hussein, Masoud Barzani, dont l'influence ne cesse de croître, reçoit le 26 Janvier 2005 des chefs de tribus arabes pour les convaincre de participer aux élections. Et en Novembre 2006, Masoud Barzani, devient président de la région autonome kurde. Quel chemin parcouru depuis mes photos de Kasré et Rajan!

MUSTAFA BARZANI MOUSTAFA BARZANI

1971, Haj Omran

On 10 April 1971, I photograph General Barzani for the first time in his office at Haj Omran. I did not yet know that in front of me was the legendary leader of the Kurdish resistance. The room is very simply furnished. The general sits behind a metal desk covered with a cloth. On the floor there is a large carpet, and along the walls, a few chairs. The meeting is also attended by the interpreter, Dr Mahmoud Osman -- we discover with pleasure that he speaks perfect French -- and a young man to whom we are introduced after the interview : his name is Idris Barzani.

We met with General Barzani during each of our visits to Kurdistan up until February 1975; it was often at the end of the day, near Haj Omran. At times we spent two or three hours waiting in his sitting room before an interview. We watched the flow of visitors, drank a lot of tea, and I took photos : General Barzani smoking his pipe, drinking his tea, scribbling messages on small bits of paper. And each time we came to see him, I took the same photos.

له دهی ئاوریلی 1971 بۆ یه کهم جار. ژهنرال بارزانی له مهکتبهی کارهکهی له حاجی ئومهران رهسم گرت. تا ئیستا نه مهدهزانی سهروکی نه قسانهویی بزوتنهوهی کوردی که له بهرامبهرمدا بوو. هۆدهکهی نهی به ساکاری کهل و پهل کرابوو. میژیک له ئاسن پارچهیهکی بهسه دادرابوو. ژهنرال بارزانی له پشت نهی میژه دانیشتیوو. رایهخیک لهسه زهۆی بوو و له پهنا دیوار چند کورسی پیز کرابوو. دکتۆر محمود عوسمان له وتووێژهکهی ئیمه بهشداریی دهکرد و له راستیدا وهرگێرمان بوو. بهخۆشییهوه بۆمان دهکهوت که فهره نسییهکی جوانیش قسه دهکا. ههروهها کوریک گهنج. ئیدریس بارزانی، که یاش پرسیار و بهرسف به ئیمهیان ئاساند.

له ههریه که سه فهره کامان، ههتا مانگی فیورییهی 1975، چاومان به ژهنرال بارزانی دهکهوت. زیاتر ئیواران، تزیك حاجی ئومهران، ههندیك جار دوو یان سهی کاتژمیر له سائۆنهکهی چاوپرسی دهبووین ههتا پرسیار و وهلامهکان دهستی پی نهکرد. له ماوهدا چاومان بهو کهسانه دهکهوت که دههاتن بۆ دیتنی، چهندان چامان دهخواردوه و وینهشم دهگرت. ژهنرال بارزانی بهمۆدنه مهی جگارهی دهکشاد، چای دهخواردوه، پهیامی لهسه پرسولکه دهنووسی. هه جاریش که دهگهراینهوه بۆ لای، هه نهی وینانهمان دهگرت.

Nous sommes le 10 avril 1971, je photographie pour la première fois le général Barzani dans son bureau de Haj Omran. Je ne savais pas encore que j'avais devant moi le chef légendaire de la résistance kurde. La pièce est simplement meublée, un bureau métallique recouvert d'un tissu derrière lequel se trouve le général. Par terre, un grand tapis, et le long des murs, des chaises. Assistent à l'entretien le Dr Mahmoud Osman qui sera notre interprète -- nous découvrons avec plaisir qu'il parle très bien le français -- et un homme jeune, qui nous sera présenté après l'entretien, c'est Idris Barzani.

A chacune de nos visites au Kurdistan, jusqu'en Février 1975, nous rencontrons le général. C'était souvent en fin de journée, près de Haj Omran. Nous passions quelque fois deux ou trois heures dans son salon, avant d'avoir notre entretien. Nous regardions défilier les visiteurs, buvions de nombreux thés et je prenais des photos : le général Barzani fumant sa pipe, buvant son thé, écrivant des messages sur des bouts de papier. Et chaque fois que nous revenions le voir, c'était toujours les mêmes prises de vue.

1974, Haj Omran

But in September 1974, thanks to the intervention of Dara Tawfiq, "minister of information" of the Kurdish government, we are allowed to accompany General Barzani on his daily walk around Haj Omran. The General strides in front, on a wide road winding through the high mountains. He is followed, a few steps behind him, by Dara Tawfiq and Yonan Berro, and a few meters farther behind them, by his private guards. The general stops on a promontory, sits on a rock, and begins speaking to Dara Tawfiq...

بەلام له مانگی سێتایمیری 1974 بە یارمەتی دارا توفیق، وهزیری
پاگه‌یاندنی "حکومەتی کورد"، توانیمان له پیاسەیی پۆژانەیی ژەنرال بارزانی
له حاجی ئومەران، بەشدار بین. ژەنرال بارزانی له پیش هه‌موو کەس
دەروێشت بە هه‌نگاوی گه‌وره، له سه‌ر رێگه‌یه‌کی یان که له به‌ژنی چیدا لی
درابوو. که‌میک له یاش ژەنرال، دارا توفیق و یونان بێرو، هه‌روه‌ها چەند گەز
ئەویه‌رتن، پیشمه‌رگه‌کان به‌پانایی رێگه‌که‌ پارێزگارییان لی داکرد. ژەنرال له
سه‌ر به‌ردیک دادەنیشت و ده‌ستی داکرد به‌ قسه‌ کردن له گه‌ل دارا توفیق.

Mais en septembre 1974, grâce à l'intervention de Dara Tawfiq, ministre de l'information du gouvernement kurde, nous pouvons accompagner le général Barzani pendant sa promenade quotidienne autour de Haj Omran. Le général marche en tête, à grands pas, sur une large route tracée au milieu de hautes montagnes. L'accompagnent, légèrement en retrait, Dara Tawfiq et Yonan Berro, et quelques mètres plus loin, occupant toute la largeur de la route, la garde rapprochée du général. Le général s'arrête sur un promontoire, s'assied sur un rocher et se met à discuter avec Dara Tawfiq...

... I realize how lucky we are to spend these unique moments with him, and to be able to photograph him looking natural and relaxed. These will be my last pictures of General Barzani.

بۆم دەرکەوت کە چ بەخت و ئیقبالیگمان بوو تا توانیمان کاتیکی درێژ
لهگه‌ئێنادا به‌سه‌ریه‌رین، هه‌روه‌ها به‌میدی و هه‌مینی وینه‌ی بگرین. ئەوانه
ئاخه‌رین وینه‌کانی من بوون له ژه‌نرال بارزانی.

... je réalise parfaitement la chance que nous avons de pouvoir passer ce long moment avec lui, et de pouvoir le photographier naturel et détendu. Ce seront mes dernières photos du général Barzani.

On 16 August 1991, the Kurds celebrate the anniversary of the foundation of the KDP in Duhok. Party officials visit families returning from the Turkish border where they had taken refuge after the collapse of the March 1991 uprising. A family welcomes Nechirvan Barzani and a group of young and old women want to be photographed with him. Feelings are strong when he hugs a crying old woman. I find out that he is easily approachable; it is an outstanding feature of his personality.

پۆژی شانزدهی مانگی ئووتی 1991، کورد چهژنی ساڵوهگه‌ری دامه‌زاندنی پارتی دیموکراتی کوردستانیان له دهۆک ساز کرد. به‌رپرسانی پارتی هاتیوون بۆ چاپیکه‌وتنی ئهو بته‌مالانه له پاش تیکشکانی 1991 په‌نایان بردبووه به‌ر سنووره‌کانی تورکیا و ئیستا گه‌رایوووه‌نه‌وه. نیچیرقان بارزانی له لایه‌ن مالبا‌تیکه‌وه پینشواری لیکرا. ژنه‌کان، جحیل و پیر. ده‌وره‌یان دا‌بوو و ده‌یانویست وینه‌ی له‌گه‌لدا بگرن. دیمه‌نی هه‌ست بزێو ئه‌وه‌بوو که خانمیکی پیری به‌گریانه‌وه له باوه‌ش گرت. ئهو کاته بۆم ده‌رکه‌وت که ئهو پیاوه به‌ ناسانی ده‌کری قسه‌ی له‌گه‌لدا بکه‌ی. ئه‌وه‌ش تاییه‌تمه‌ندیی که‌سایه‌تییی ئه‌وه.

Le 16 Août 1991 à Dohok, les Kurdes fêtent l'anniversaire de la fondation du PDK. Les officiels du parti rendent visite aux familles qui reviennent de la frontière turque où elles s'étaient réfugiées après l'effondrement du soulèvement du mois de mars. Nechirvan Barzani est reçu par une famille. Les femmes, jeunes et vieilles, l'entourent et veulent être photographiées avec lui. Un grand moment d'émotion passe quand il serre dans ses bras une vieille dame en pleurs. Je découvre un homme facile à aborder, c'est un trait marquant de sa personnalité.

1992, Salaheddin

We meet again in 1992. On the wall there is a portrait of his grandfather, General Barzani, under which his father Idris sat in 1985. I ask him if he accepts to be photographed, as was his father, under the general's portrait. The idea pleases him, and he smiles at the photographer, just as his father did.

له سانی 1992, دووهمین چاوپینکه و تنی ئیمه له گهلنجیرخان بارزانی, که تازه بوووبوو به ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان, پێک هات. له سەر دیواری ئەو هۆدهیه که ئیمه ی لئو وهگرگرت, وینەیهکی گهورهی ژەنرال بارزانی, باپیری خۆی, هەلواسراووبوو که ئیدریس بارزانی باوکی له سانی 1985 له ژێری رآوهستا بوو. کاتیك داوام لیکرد که دهکری وهک باوکی له ژێر وینە گهورهکی ژەنرال پەسمی بگرم ئەو پیشنیارهکی قیبول کرد, چونکه ههمان خهنده هاته سهه لئۆی.

Eté 1992, c'est notre deuxième rencontre avec Nechirvan Barzani, qui allait devenir membre du bureau politique du PDK. Au mur de la pièce où il nous reçoit, un portrait du général Barzani, son grand père, sous lequel son père Idris Barzani avait posé en 1985. Je lui demande s'il accepte d'être photographié comme son père sous le portrait du général. L'idée doit lui plaire, il a le même sourire que son père face à la photographe.

More than ten years have passed and Nechirvan Barzani is now prime minister of the Kurdish region. The atmosphere in his office at the parliament is quite formal, but when I photograph him at outside events, I rediscover the warm and good-humored man, at ease among his guests and in a crowd. At the conference on the Republic of Mahabad in February 2005, he filled the audience with enthusiasm when he brandished the original flag of the Republic of Mahabad (1946) while standing next to Ali Qazi, the son of Qazi Mohammed, president of this short lived republic who was hanged by the Shah in 1947.

دە سال تێپەر بوو، نێچیرقان بارزانی یوو بە سەرۆک وەزیرانی ھەریەمی کوردستان، کە شوھەوای نووسینگەکەمی لە ئاو حکومەت فەرمیتر بوو. ھەرکە لە رۆژەسەمەکاندا لە دەروە وینەمی لێ بگرم، مەزۆفیکمی گەرم و زمان شیرین ھاتە بەرچاو کە لە گەل میوانەکانی و ئەو کەسانەمی دەوریان دا، یوو، زۆر لەسەرخۆ بوو.

لە کۆنفرانسی کۆماری کوردستان کە لە مانگی فەبرواری 2005 لە ھەولێر ساز درا، یوو، لەگەل کۆپی قازی محەمەد. سەرۆکی ئەو کۆمارە کە لە سالی 1947 شای ئێران لە سیدارەمی دا، ئالای کوردی لە کۆماری کوردستانی (1946) نیشانی بەشدارانی کۆنفرانسیکەدا و بەو کارە جۆش و خڕۆشی بەشداربووانی کۆنفرانسیکەمی بزواند.

Plus de 10 ans ont passé, Nechirvan Barzani est devenu premier ministre de la région kurde, l'ambiance est plus officielle à son bureau au parlement. Mais dès que je peux le photographier dans des manifestations à l'extérieur, je retrouve l'homme chaleureux, plein d'humour, à l'aise au milieu de ses invités et de la foule qui l'entoure. A la conférence sur la République de Mahabad à Erbil en février 2005, il déclenche l'enthousiasme de l'assistance lorsqu'il montre le drapeau kurde de la République de Mahabad (1946) avec à ses côtés, Ali Qazi, fils de Qazi Mohammed, le président de cette république éphémère pendu par le Chah en 1947.

I am also very fond of this photo taken on a torrid day of July 2006 in a street of Erbil. Nechirvan Barzani and Ammar al Hakim, son of the leader of the Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq, inaugurate a street dedicated to the memory of Ayatollah Mohsen al Hakim. They talk, smiling and relaxed, while sitting in large armchairs placed on the sidewalk of a street. When taking this picture, I was aware how much this scene must seem unreal to Baghdadis who are living with daily bloody bombings.

من ههروههها نهو وینههه. که له ژۆریکی گهرمی مانگی ژوونییهی 2006 له شهقامیکی ههولیر لی گرتوهه، زۆر پهی جوانه. نیچیرفان بارزانی و عهعمار نهلههکیم ، کۆری پێبهری نهنجومهنی بالای شوپشی ئیسلاهی عێراق خهریکی کردنهوهی شهقامیک بوون که بۆ پێز گرتن له نایهتولای موحسن نهلههکیم به ناوی نهو کرابوو. به سهههخۆیی و نارامی لهسهه کورسییهک خهریکی گفتگۆ بوون. کاتی که نهو وینههیم دهگرت، بیرم لهوه دهکردهوه که بۆ نهو عێراقیهانه که ههموو پۆژی لهگهڵ تهقینهوه پووبهروون، دهبی چهنده سههیر و دوور له راستی بی.

J'aime aussi beaucoup cette photo prise par un jour torride de juillet 2006 dans une rue d'Erbil. Nechirvan Barzani et Ammar al Hakim, fils du chef du Conseil Suprême de la Révolution Islamique en Irak, inaugurent une rue dédiée à la mémoire de l'ayatollah Mohsen al Hakim. Ils discutent souriants et détendus dans des fauteuils posés sur un trottoir de la ville. En prenant cette photo, je réalise combien cette scène peut paraître irréaliste aux Irakiens de Bagdad vivant quotidiennement des attentats sanglants.

1985, Lolan

During the summer of 1985 we spend two weeks in the Lolan area with Dr Said Barzani, military leader of a region which shelters an important population of displaced Kurds : all the villages were razed and the fields left uncultivated. Dr Said Barzani is faced with the double task of running military operations while assisting these families in an area devastated by the war. We accompany him during his visits to the displaced families; he is warmly welcomed everywhere. He listens, advises, and helps the most underprivileged. We spend the evenings talking to him before falling asleep out in the open. He tells us about his father's grave in Turkey, and about his life in the Soviet Union where he went into exile with his father and General Barzani. After graduating from a Soviet university, he returned to Kurdistan where he knew only very brief periods of peace.

هاوینی 1985 , له لۆلان, دوو ههفته لهگهڵ دکتۆر سعید بارزانی, بەرپروری سەربازی ناوچهیهك, كه له جهماوەریکی ڕاگۆزراوی كورد پیشوازی دەکرد, مایهوه. تهواوی گوندهكان وێران کرابوون, مەزراکان نەکیئرا بوون. دکتۆر سعید بارزانی پێی وابوو كه بیجگه له كردهوهی سەربازی دەبوایه, ئەوهندهی یارمهتی ئەو مائیلیاتانه دابایه كەلهو ناوچهیه كهوتبوونهوه بهر شهڕ تا بیا ئهوانی بایه درێژه به ژانی خۆیان بدن. ئێمه له گهڵی بووین کاتیك چاری به بنه ماله ڕاگۆزێهراوهكان دهكوت. له ههموو شوێنیک بهباوهشی ئاوالهوه وهزیری دهگرت, قسهی لهگهڵ دهکردن و یارمهتی دهدادت. بهرلهوهی له ژێر مانگهشهوهیکی خوش بخواین, قسه و باسمان لهگهڵ دهکرد. باسی گۆری باوکی بۆ دهکردین له تورکیا, ههروهها باسی یهکیستی سوقیهت كه لهوی ژانی گهنجیهتی بهسهر بردیوو. کاتیك لهگهڵ باوکی بهشداریان له کۆچهکی ژهنراڵ بارزانی کردبوو. ئەو قوتابی زانکۆیهکی یهکیستی سوقیهت بوو, له پاشان گهراوه بۆ کوردستان, تهنیا هاوهیهکی کورت له ناشتییدا ژیا.

L'été 1985, nous passons deux semaines dans le Lolan avec le Dr Said Barzani, responsable militaire d'une région qui accueille une importante population de déplacés kurdes; tous les villages ont été rasés, les champs sont en friche. Et pour le Dr Said Barzani il faut en plus des opérations militaires aider ces familles à survivre dans cette région ravagée par la guerre. Nous l'accompagnons dans ses visites aux familles de déplacés. Partout il est accueilli à bras ouverts. Il écoute, conseille et aide les plus démunis. Avant de nous endormir à la belle étoile, nous passons nos soirées à discuter avec lui. Il nous parle de la tombe de son père en Turquie, et de l'Union Soviétique où il a vécu adolescent quand il a suivi avec son père le général Barzani en exil. Diplômé d'une université soviétique, il est rentré au Kurdistan et n'a connu que de brèves périodes de paix.

Sitting next to him, a young man listens to our conversations. Sajji Barzani is only 17 years old. He narrowly escaped the big roundup of the 8,000 Barzani men by the Iraqis at the Kouchtepe camp. His mother had hidden him behind their house in a shed that was not searched. He tells us in detail about this day of 31 July 1983 when all the Barzani males between the ages of 10 and 70 were taken to an unknown destination. The life experiences of these Kurds told by those who lived them will remain forever engraved in our memory.

له نۆك ئهو ، گهنجك گوینی له قسه و باسهكه مان راگرتیوو. ناوی شهجیح بارزانی بوو. تهمنی 17 سال بوو. ئهو زۆر به موعجیزه توانیبوو له پهشگیری 8000 بارزانییهکان له لایهن عێراقیهکان له ئوردوگای قوشتهپه پزگاری بی. دایکی له پشت مالهکهیان له ناو مانۆچکهیهک که عێراقیهکان تخوانی نهبوون، شاردهبوویه. ئهو باسی ئهو پۆزهی بو دهکردین که چون ههموو پیاوه بارزانییهکان له 10 هتا 70 سالی گهران و برهه شوینیکی نادیار پهوانه کران. به سه هاتی ئهو کوردانه که له لایهن ئهو کهسانه که زیندوو مابونه دهگیردانهوه، بو هتا هتایه له میشکی ئیمهنا زیندوو دهمنیتهوه.

A côté de lui, un jeune homme suit nos discussions. Il s'appelle Sajji Barzani, il a 17 ans. Il vient d'échapper par miracle à la grande rafle des 8.000 Barzani par les Irakiens au camp de Kouchtepé. Sa mère l'avait caché derrière leur maison dans une cabane qui n'a pas été fouillée. Il nous raconte en détails cette journée du 31 juillet 1983 où tous les hommes Barzani de 10 ans à 70 ans ont été emmenés vers une destination inconnue. Ces vies de Kurdes racontées par ceux qui les ont vécues resteront à jamais gravées dans nos mémoires.

As commander of the 1st special division of commandos at Sari Rash, he puts his men through very tough physical training. We meet him one morning in September 2002, smiling and relaxed, apparently not tired. We are surprised to learn that, along with his commandos, he spent the night climbing Mount Safin which towers 2000 meters above Shaqlawa. During the American offensive against Saddam Hussein in March 2003, Wajji Barzani is badly wounded by an American bomb that was mistakenly dropped on his group of commandos.

ئامر ھېزى يەكەمىن لەشكرى تايبەتى كۆماندۇرۇ لە سەرى پەش، پەرورەدەيەكى زۇر سەخت و زەحمەتى بە ھېزى پېشەرگەكان دەدا. لە بەيانى پۇزۇنكى مانگى سېنتېمبەرى 2002 دا چاومان پېكەوت، زار بە خەندە، لەسەرەخۇ، بەبى مائوويەتى، زۇر بە سەرسوورمانەوہ بېستمان كە بۇ خۇى و كۆماندۇكانى بەشەو بەسەر چىاي سەفین لە 2000 مەتر لەسەر شەقلأوہ، كەتپوون. لە مانگى مارسى 2003، لە كاتى ھېزى ئەمريكايەكان بۇ سەر عېراق، وەجى بارزانى لە پاش بەردانەوہى بومبىك لە لايەن فېرۇكە ئەمريكايەكانەوہ كە بە ھەلە بۇ سەرخۇى و كۆماندۇكانى فېرى درابوو، بەسەختى برىندار بوو.

Commandant la 1ère division spéciale de commandos à Sari Rash, il donne à ses hommes un entraînement physique particulièrement dur. Quand nous le rencontrons un matin de Septembre 2002 souriant, détendu, sans fatigue apparente, nous sommes surpris d'apprendre qu'il vient de faire l'ascension de nuit du mont Safin à 2.000 mètres au dessus de Shaqlawa avec ses commandos. En Mars 2003, pendant l'offensive américaine contre Saddam Hussein, Wajji Barzani sera grièvement blessé par une bombe américaine lancée par erreur sur son groupe de commandos.

This is my first photo of a Yezidi prince. In early October of 2003, Mir Tahcine Beg, who has lived in exile in London and speaks English fluently, invites us for lunch at his home. Standing around a large table, we share with him a simple and generous lunch. I admire the composure of this man who escaped death only a few days before.

ئەو یەکەمین وێنەی من لە میرێکی ئێزیدییه. لە سەرەتای مانگی ئۆکتۆبەری 2003، میر تەحسین بەگ کە بە کۆچبەری لە لەندەن ژیاوە ئینگلیزی باش قسە دەکا، ئێمە بۆ خواردنی نانی نیوهرۆ بۆ مانی خۆی بانگهێشت کرد. ئێمە بەپێوە لە دەوری میزێک پارهستابووین، چێشتێکی ساکارمان خوارد. پێزێکی زۆرم بۆ سەرەخۆیی ئەو پیاوێ هەیه کە چەند پوژ بەر لە تەقینەوهیهک بزرگاری بووبوو.

C'est ma première photo d'un prince yézidi. Début Octobre 2003, Mir Tahcine Beg, qui a vécu en exil à Londres et parle bien l'anglais, nous invite à déjeuner chez lui. Debout autour d'une grande table, nous partageons avec lui un repas simple et copieux. J'admire le calme de cet homme qui vient d'échapper à un attentat quelques jours plus tôt.

HAJAR CHARAFKANDI HAJAR CHARAFKANDI

We met Hajar in 1973 in Baghdad thanks to Dr Ghassemlou. I photographed him under a portrait of President Ahmed Hassan al Bakr at the Kurdish Academy where he worked with Dr Kamal Mazahar. This man who was known to be with Hemen, one of the most famous living Kurdish poets, immediately charmed me.

One year later during the war, I am happy to see him again in the mountains of Kurdistan in a half underground makeshift shelter wearing the traditional Kurdish dress, an eternal cigarette in his hand.

له ساڵی 1973 دکتۆر قاسملوو له بەغدا ههژاری به ئیমে ناساند. له کۆپی زانیاری کورد له گهڵ دکتۆر کهمال مازهار نهحمهه له ژۆر وینهیهکی گهورهی نهحمهه ههسهن بهکریدا کاریان دهکرد. نهو کهسایهتییهکی کورده که ژۆر سهرنجی منی بو لای خۆی راکیشا لهگهڵ ههمن دوو ههلبهستوانی چهرخێ تازهی کوردن.

ساڵێک پاشتر. له کاتی شهڕ. به خوشییهوه له چیاکانی کوردستان چارم پی کهوتهوه. له ئاو هۆدهیهکدا که ههتا ئیوهی چووبوه ئاو زهوی. وهک هههمیشه جغارهکهی بهدهستهوه بوو.

Nous avons connu Hajar grâce au Dr Ghassemlou en 1973 à Bagdad. C'était à l'Académie kurde où il travaillait avec le Dr Kamal Mazhar sous un portrait du président Ahmed Hassan al Bakr. J'ai tout de suite été séduite par cet homme qui avait la réputation d'être avec Hemen l'un des plus grands poètes kurdes vivants.

Un an plus tard, pendant la guerre, je suis heureuse de le retrouver dans les montagnes du Kurdistan en costume traditionnel avec son éternelle cigarette à la main, dans un abri de fortune à moitié enfoui dans la terre.

But I took my most moving portrait of him in 1983 at Karaj, where this Iranian Kurd, who was loyal to the Barzani, lived in exile in his own country.

به لأم وینهی له هه موو وهخت ناسکتر نه وه بوو که له ساڵی 1983 له که رهج لیم گرت. کوردیکی ئیرانی وهفادار به بارزانیهکان بوو له ولاتی خۆی کۆچبەر بوو بوو.

Mais le portrait le plus émouvant que j'ai fait de lui, c'est en 1983 à Karaj, où ce Kurde iranien fidèle aux Barzani vivait en exil dans son propre pays

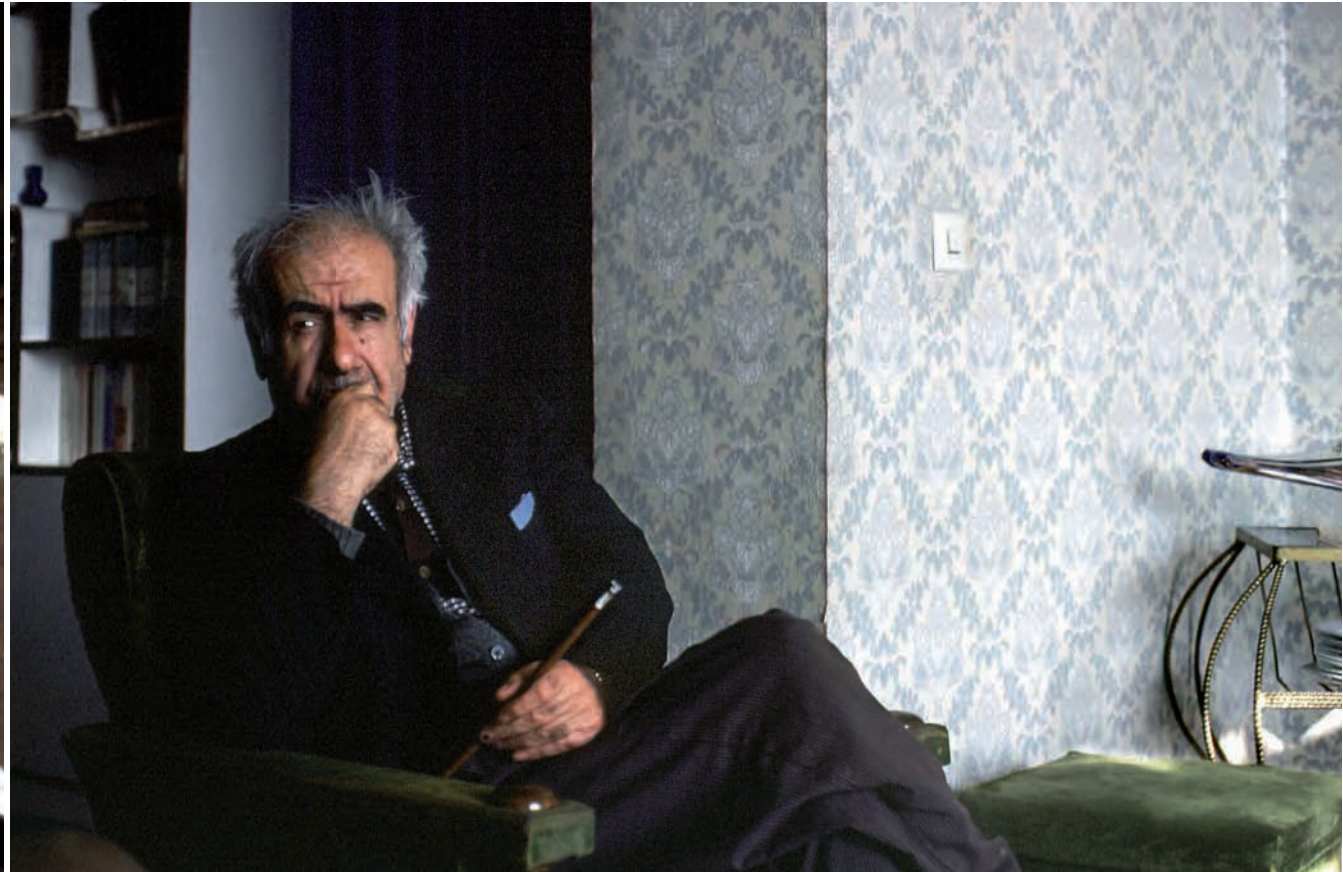
1973, Baghdad

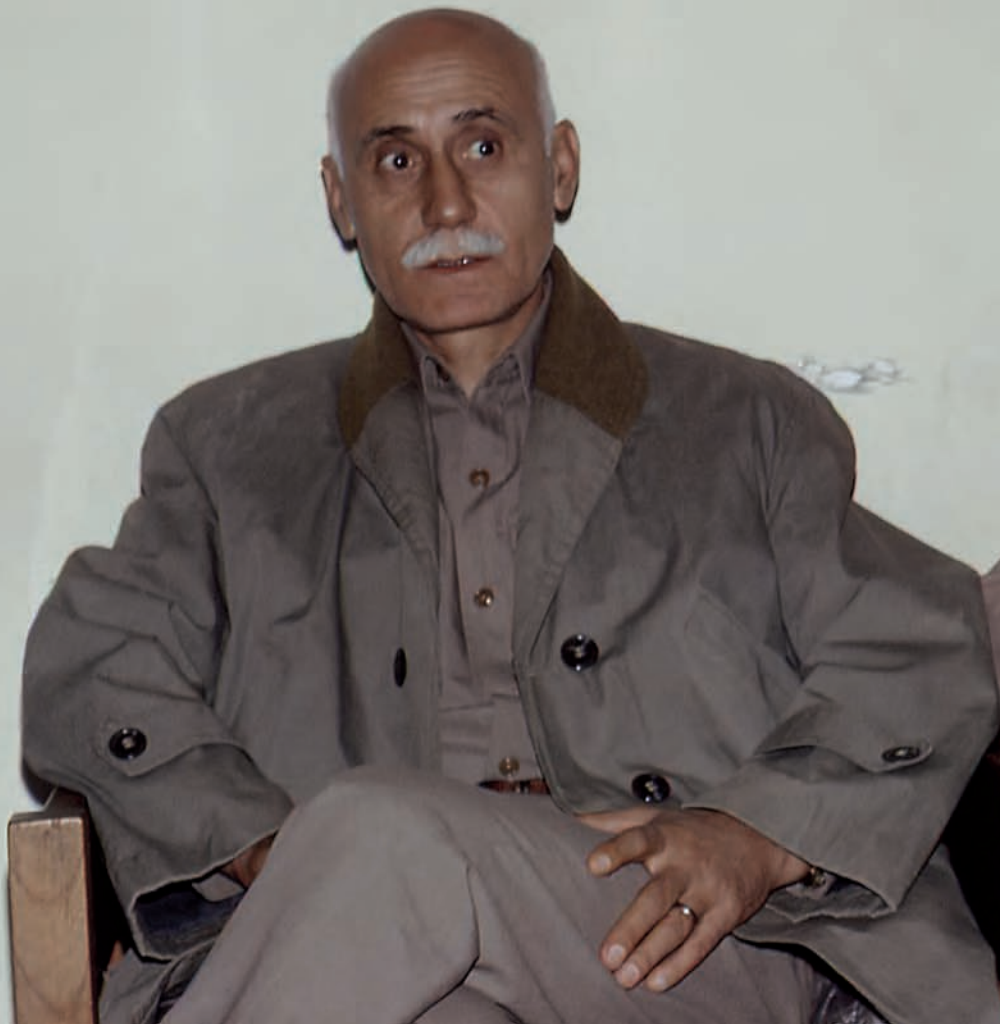

1974, Choman

1983, Karaj

1974, Haj Omran

GEORGIS MALIK CHIKKO GEORGIS MALIK CHIKKO

93

He is the first Christian I met in Kurdistan. Like us, he is waiting for an appointment with General Barzani. He recounts how his great grandfather gave shelter to Shaykh Abdes Salam, General Barzani's grandfather who was pursued by the Turkish army, and how he provided him with Christian dress which enabled him to escape arrest. The close relations between the Barzanis and Kurdistan's Christians date from that time on.

یهکه مین مسیحی بوو که له کوردستان چاوم پیتی کهوت. نهویش وهک ئیمه چاوهری بوو که له ژهنرال بارزانی دیدار بکا. نهو بزی گنپاینه وه که باوه گهوه ری ژهنرال بارزانی. شیخ عبدالسهلام بارزانی که له دهست عسکری تورکه وه پای کردبوو له مالی خوی حهشار دابوو و جلو بهرگی ناشووری له بهر کردبوو. بق نهوه له بهر تورکهکان شوین ون بکا. لهو سهرده مه دایه که پیوهندیه کی نژیک نیوان بارزانی و مسیحیهکانی کوردستان دهست پی دهکا.

C'est le premier chrétien que j'ai rencontré au Kurdistan. Il attendait comme nous un rendez-vous avec le général Barzani. Et il nous raconte que son arrière grand père avait hébergé cheikh Abdes Salam Barzani, le grand père du général, pourchassé par l'armée turque et qu'il lui avait fourni des habits chrétiens pour échapper aux poursuites. C'est de cette époque que datent les relations étroites entre les Barzani et les chrétiens du Kurdistan.

Former adviser to General Barzani, and quite close to his son Masoud Barzani, he is a member of the delegation invited to Paris by Mrs. Danielle Mitterrand after the invasion of Kuwait by Saddam Hussein in August 1990. The Kurds are finally received with some consideration at the ministry of foreign affairs and at the Elysée Palace after years of ostracism. This is the only time I will ever ask Kurds to pose in front of the Eiffel Tower. I do not like staged photos, but this one is really unique; in spite of their tragic situation, they do it readily and with a smile.

ئەو پراویژنکارەمی ژەنەرال بارزانی، زۆر نزیك له مەسعوود بارزانی، بەشداری شاندی کوردی بوو کە خانمی دانیال میتران له پاش هێرشێ سەدام حوسەین له مانگی ئووتی 1990 بۆ سەر کویت، بۆ پارێس بانگهێشتنی کردبوون. له پاش چەند سال گۆشەگیری، دوا جار بە شیۆهێکی نیۆهێرسی له وهزارەتی دەرۆه و هەرۆهە له کاخی ئیلیزهوه وەرگیران. تەنیا بۆ یەک جار له کورد داوام کرد کە حەز بەم چەشنه وێنە گرتنه ناکەم بەلام ئەو وێنە بەراستی تاییهتییه. له راستیدا، له گەڵ ئەوەش کە هەلومەرجیان دلتەزێنه، بەلام شاد و و زار به خەنده بوون.

Cet ancien conseiller du général Barzani, très proche de son fils Masoud Barzani, fait partie de la délégation kurde invitée à Paris par Mme Danielle Mitterrand après l'invasion du Koweit en Août 1990 par Saddam Hussein. Après des années d'ostracisme, les Kurdes sont enfin reçus avec certains égards au ministère des Affaires Etrangères et à l'Elysée. C'est la seule fois où je demande à des Kurdes de poser devant la Tour Eiffel. Je n'aime pas les photos posées, mais celle-ci est vraiment unique. En effet, malgré leur situation dramatique, ils le font avec bonne grâce et en souriant.

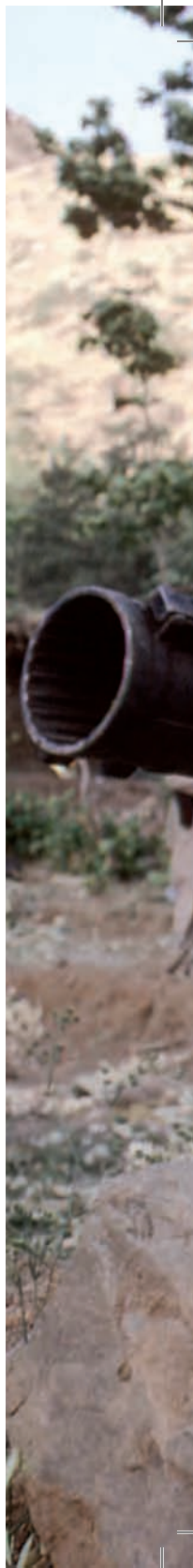
FAILAK EDDIN KAKAI
FAILAK EDDINE KAKAI

1985, Lolan

Who remembers that the present minister of culture once held a weapon in the mountains of Kurdistan?

کێ بیرى لهوه دهکروه که وهزیری پۆشنییری ئهوپۆی کوردستان له چیاگان
چهکی به دهستهوه گرتی.

Qui se souvient que l'actuel ministre de la culture du Kurdistan a tenu une arme dans les montagnes du Kurdistan?

I met Hamid Effendi in 1979 at the camp of Ziweh in Iranian Kurdistan at the home of Aref Yassin, who received us for a few days before the KDP extraordinary congress. Living semi-clandestinely in this camp supervised by Iranian pasdars, we have long discussions with Hamid Effendi who speaks good English. He was one of the first Peshmerga to return to Iraqi Kurdistan after the collapse of 1975 and he tells us of the difficult circumstance under which he lived then. Our friendship dates back to these days.

له ساڵی 1979، له بنکە ی زیوێه له کوردستانی ئێران بوو که ههمید ئەفەندیمان له مانی عارف یاسین دۆسکی ناسی. ئەو بۆ ماوەی چەند پۆژ بەر له کونگرە ی پارتی دیموکراتی کوردستان له مانی خۆی میوانداریی ئێمە ی کرد. ئێمە که به نێو نەینی له بەر پاسدارەکانی ئێرانی لهو بنکە یه‌دا بووین، باسیکی دووردرێژمان له گەل هەمید ئەفەندی که باشی ئینگلیزی دەزانی کرد. بۆی گێراینەوه که له چ هەلومەرجیکی سەخه‌تدا له پاش تێکشکانی 1975 له یه‌که‌مین پێشەه‌رگه‌کان بوو که گه‌رابووێه بۆ کوردستان. لهو سەرویه‌نده‌دا بوو که دۆستایی ئێمه دەستی پی کرد.

C'est en 1979, au Kurdistan iranien, au camp de Zioua, que nous avons fait la connaissance de Hamid Effendi chez Aref Yacine Doski. qui nous a accueillis pendant quelques jours dans sa maison avant le congrès extraordinaire du PDK. Vivant en semi-clandestinité dans ce camp surveillé par les pasdars iraniens, nous avons eu de longues discussions avec Hamid Effendi qui parle bien l'anglais. Il nous a raconté dans quelles conditions terriblement difficiles il avait été l'un des premiers pechmergas à retourner au Kurdistan irakien après l'effondrement de 1975. C'est de cette époque que date notre amitié.

It was a pleasure to accidentally meet him again in 1991, at home in Iraqi Kurdistan, during the festivities surrounding the commemoration of the foundation of the KDP.

In 2002, Hamid Effendi receives us in his office of minister of the Peshmerga in Erbil. Our friendship dates back more than 20 years and the minister is as warm and welcoming as the refugee Peshmerga we knew in Iran.

بە خۆشبینیەوە ئێمه بەرێکەوت لە ساڵی 1991 لە ماڵی خۆی لە کوردستانی عێراق کاتی سالفه‌گه‌ری دامه‌زراندنی پ.د.ك. چاومان به‌و که‌وته‌وه.

لە ساڵی 2002، هه‌مید ئه‌فه‌ندی له نووسینگه‌ی خۆی له وه‌زاره‌تی پێشمه‌رگه‌ له هه‌ولێر پێشوازی له ئێمه کرد. دۆستایه‌تی ئێمه ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ 20 ساڵ له‌مه‌وبه‌ر. ئه‌و وه‌زیره ئیستاش هه‌ر ئه‌وه‌نده گه‌رموگۆره که ئه‌و کاته که ئێمه به جلی پێشمه‌رگایه‌تییه‌و ناسیمان.

Nous le retrouvons avec plaisir par hasard en 1991 chez lui, au Kurdistan irakien, pendant les fêtes commémoratives de la fondation du PDK.

Et en 2002, Hamid Effendi nous reçoit dans son bureau de ministre des pechmegas à Erbil. Notre amitié date de plus de 20 ans. Le ministre est aussi chaleureux que le pechmerga que nous avons connu réfugié en Iran.

1979, Ziweh

1991, Diana

2002, Erbil

We met him in 1974 at Haj Omran where he was part of General Barzani's inner circle of advisers. This Christian intellectual charmed us with his encyclopedic culture. We never failed to visit him on our journeys to Kurdistan. During this last meeting in May 2005 in the house of his neighbor Dr Mohammed Goma, he told us about his last book, a monumental treatise on Arab nationalism. He died a few months later. We miss his diatribes against Middle-Eastern politicians.

له ساڵی 1974 چاومان به راوێژکاری ژهنراڵ بارزانی كهوت، ئهو پووناكیهره مهسیحییه سهرنجی ئێمه‌ی به زانیاری زۆر و به‌راچای خۆی راكێشا. له هه‌یج كام له گه‌شته‌كانمان بۆ كوردستان چاوپێكه‌تنمان له‌گه‌ڵ ئهو له كێس نه‌ده‌دا. له دوا دیدارمان له مانگی مه‌ی 2005 له ماڵی دراوسێكه‌ی، دكتور محهمهد جومه‌ه، ناخرین كتیبه‌ی كه نووسیبوو‌ی پێ نیشان داین كه له لیكدانه‌وه‌یه‌ك بوو له سه‌ر ناسیونالیزمی عه‌ره‌ب. چه‌ند مانگ پاشتر كۆچی دوا‌یی كرد. ئه‌وپۆ په‌خنه‌ تونده‌كانی به‌رامبه‌ر به‌ سیاسه‌ت‌وانه‌كانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست بۆ ئێمه جێی سه‌رنجین.

Rencontré en 1974 à Haj Omran où il faisait partie du petit cercle des conseillers du général Barzani, cet intellectuel chrétien nous avait séduits par sa culture encyclopédique. Nous ne manquions jamais, à chacun de nos voyages au Kurdistan, de lui rendre visite. Pendant cette dernière rencontre en Mai 2005 chez son voisin le Dr Mohammed Goma, il nous avait présenté son dernier livre, une étude monumentale sur le nationalisme arabe. Il devait mourir quelques mois plus tard. Ses diatribes contre les politiciens du Moyen- Orient nous manquent.

KEMAL FUAD KEMAL FOUAD

1992, Shaqlawa

One of the founders of the Patriotic Union of Kurdistan (PUK) with Jalal Talabani and Ali Askari, he was a member of the preparatory committee in 1975. Today, he is a member of the PUK political bureau.

یهکیک له دامەزرێنەرانی یهكێتی نیشتمانی کوردستان بوو لهگهڵ جهلال تالهبانی و عهلی عهسکەری، ئەندامی کۆمیتەی ئامادهکردن بوو له ساڵی 1975، ئیستا ئەندامی مهکتەبی سیاسی یهكێتی نیشتمانی کوردستانه.

L'un des fondateurs de l'Union Patriotique du Kurdistan (UPK) avec Jalal Talabani et Ali Askari, il fait partie du comité préparatoire en 1975. Aujourd'hui il est membre du bureau politique de l'UPK.

1974, Korek

This Christian from Kurdistan has always been very close to the Barzanis. He was mayor of Galala during the 1970s, but I took my first photos of him in 1974 on the Korek front, where he was in charge of military operations. Smiling, he announces on his field telephone that his Peshmerga have shot down an Iraqi Air Force Mig 19.

یهکیک بوو له مسیحیییەکانی کوردستان. زۆر نزیک بوو له بارزانییەکان. له ساڵەکانی 1970 قایمەقامی گەلالە بوو. بەلام بۆ یەکەم جار لە ساڵی 1974 له بەراییی جەنگی کۆرەک وینەم لێ گرت، ئەو کات بەرپرسی کاروباری سەربازی بوو. زەرەدەخەنەیی لەسەر لێوان بوو. لەسەر تەلەفونەکەیی پرای گەیاندا کە پێشمەرگەکانی فرۆکەییەکی میگی عێراقییان خستوووەتە خوارەو.

Chrétien du Kurdistan il a toujours été très proche des Barzani. Il est maire de Galala pendant les années 1970, mais je le prendrai en photo pour la première fois en 1974 sur le front de Korek où il est responsable des opérations militaires. Sourire aux lèvres, il annonce sur son téléphone de campagne que ses pechmergas viennent d'abattre un Mig de l'aviation irakienne.

1999, Erbil

I will later discover his passion for football; governor of Erbil, he is also in charge of the local football team that has just won the Iraqi Cup. So I photograph a happy man who poses with the medals his players have hung around his neck.

بیسست سال دواتر بۆم دەرکەوت کە وەرزشی تۆپی پێی زۆر پێی خۆش بوو. لە دوایدا بوو بە پارێزگاری هەولێر، هەرۆها بەرپرسی تێپی تۆپی پێی شارەکەى خۆی بوو کە جامی عێراقی بردبوو. لە کاتی وێنە گرتندا، مێدالیەکانی کە یاریکەرەکانی لە دەوری ملیان ئالاندبوو، نیشان دەدا.

Je découvrirai 20 ans plus tard sa passion du football. Devenu gouverneur d'Erbil, il est aussi le responsable de l'équipe de football de sa ville qui vient de remporter la coupe d'Irak. Et c'est un homme comblé qui pose les médailles que les joueurs de son équipe lui ont glissées autour du cou.

He belongs to a new generation of Kurdish personalities we meet at the beginning of the 2000s. Immediately after the fall of Saddam Hussein in 2003, he dares travel to the south of Iraq in search of the mass graves where lie the Kurdish men, women and children who were exterminated by the Baath. He tells us how he was able to gather testimonies on these summary executions, and he shows us many -- unbearable -- photos of these mass graves.

بەرەى نوێى كەسایەتیی كوردە. لە سەرەتای ساڵەكانى 2000 چارمان پى كەوت. لە ساڵى 2003 ئازایى تاپبەتى لە خۆى نیشان دا و بەدواى گۆرە بەكۆمەڵەكاندا چوو بۆ باشورى عىراق كە جىگەى ئەو كوردانەن-پیاو و ژن و مندال-كە كەوتنە بەر سیاسەتى قەركردن لە لایەن بەعس. بۆى گێراینەوه كە چۆن دیتنى ئەو شاهیدانەى پەیداكردوون كە ئاگایان لە گوللەبارانكردنى بەكۆمەڵى كوردەكان بووه. چەند وێنەى ئەو گۆرە بەكۆمەلانەى نیشان داين كە دلتهزێن.

Fait partie de la nouvelle génération des personnalités kurdes. Nous le rencontrons au début des années 2000. En 2003, juste après la chute de Saddam Hussein, il a l'audace de partir dans le sud de l'Irak à la recherche des fosses communes où gisent les Kurdes -- hommes, femmes et enfants -- exterminés par le Baas. Il nous raconte comment il a pu recueillir des témoignages sur ces exécutions sommaires et il nous montre les nombreuses photos -- insoutenables -- de ces fosses communes.

1974, Choman

HABIB KARIM
HABIB KERIM

113

We were neighbors in Kurdistan in the early 1970s : Habib Karim lived near Qasr Salam, General Barzani's guesthouse. He was Secretary General of the KDP, and we were fortunate to be able to spend many evenings talking to him on the terrace of his house overlooking the Choman valley. During the war in 1974, he shared his "office" -- a rudimentary shelter -- with Dr Mahmoud Osman. After 1975 we lost touch with him when he returned to Baghdad.

ئێمه له سه‌رده‌تای ساڵه‌کانی 1970 له کوردستان دراوسی بووین مانی
حه‌بیب که‌ریم له نزیك قه‌سر سه‌لام بوو. میوانه‌کانی ژه‌نرال بارزانی له مانی
ئه‌و ده‌مانه‌وه، ئه‌و سه‌کرته‌ری گه‌شتی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو. ئێمه
به‌خته‌وه‌ر بووین به‌وه که ده‌مانتوانی شه‌وانیکی زۆر له سه‌ر هه‌یوانی
مانه‌که‌ی خۆی به‌رامبه‌ر به‌ دۆلی چۆمان گه‌نگۆی له‌گه‌ڵ بکه‌ین. له ساڵی
1974 کاتی شه‌ر "نوسینگه‌که‌ی" خۆی خانوویه‌کی ساکار له‌گه‌ڵ دکتۆر
مه‌حمود عوسمان به‌ش کردبوو. له پاش 1975 پێوه‌ندیمان له‌گه‌ڵ ئه‌و پچرا
بوو له به‌ر ئه‌وه که گه‌رابوو به‌و به‌غدا.

Nous étions voisins au Kurdistan au début des années 1970 : Habib Kerim habitait à côté de Kasr Salam, la maison où étaient logés les hôtes du général Barzani . Il était secrétaire général du PDK, et nous avons eu la chance de pouvoir passer des soirées à discuter avec lui sur la terrasse de sa maison face à la vallée de Choman. En 1974, pendant la guerre, il partageait son "bureau" -- un abri rudimentaire -- avec le Dr Mahmoud Osman. Et après 1975, nous avons perdu contact avec lui car il était retourné à Bagdad.

1991, Kore

He returned to Kurdistan in 1991 with Masoud Barzani, who was just back from his meeting with Saddam Hussein. We were at the Kore checkpoint when Habib Karim met his old friend Ali Abdullah again. They sat apart in the shade, and I captured the happiness they felt to meet again.

له ساڵی 1991 لهگهڵ ماسعود بارزانی که لهگهڵ سهدام حوسین چارپیکهوتنیان ههبوو، گهراوه بۆ کوردستان. ئێمه له شوینی کۆترۆلی کۆری بووین که حهیبب کهریم دۆسته کۆنهکهی خۆی عهلی عهبدوللای دۆزییهوه. نهوان له گۆشهیهک دوور له خهک دانیشتیبوون و تیگهیشتم که چهند له یهکگرتنهوهیه بهختهوهرن.

Il devait revenir au Kurdistan en 1991 avec Masoud Barzani qui venait de rencontrer Saddam Hussein. Nous étions au poste de contrôle de Kore quand Habib Kerim a retrouvé son vieil ami Ali Abdalla. Ils se sont assis sous un auvent à l'écart de la foule, et j'ai pu saisir leur bonheur de se retrouver.

1974, Badinan

ASSAD KHOSHAVI
ASSAD KHOSHAVI

117

To me, this photograph symbolizes the Kurdish leaders of the old generation. In 1974 Assad Khoshavi was the military chief of the Badinan region, and I took this photo by night in a cave near Sarsang.

قه‌لافه‌تی ئه‌و پیاووه، په‌یکه‌ری سه‌رۆکیکی به‌ری پێشوویه که له‌ گه‌ن
پێشمه‌رگه‌کانی به‌رچاو ده‌که‌وی. ئه‌سه‌هه‌د خۆشه‌قی له‌ ساڵی 1974 به‌رپرسی
سه‌ریازی ته‌واوی ناوچه‌ی بادینان بوو. من ئه‌و وێنهم به‌شه‌و له‌ ئه‌شکه‌وتێک
له‌ نژیک سه‌رسه‌نگ لی گرتبووه.

Pour moi, c'est l'image symbolique d'un chef kurde de la vieille génération avec ses pechmergas. Assad Khoshavi était en 1974 le chef militaire de toute la région du Badinan, et j'ai pris cette photo de nuit dans une grotte près de Sarsang.

HAMA HAJI MAHMOUD HAMA HAJI MAHMOUD

Leader of the Kurdistan Socialist Democratic Party (KSDP), he is a traditional and yet very approachable person. He welcomes us simply in his stronghold of Gula Khana where I have the good fortune to photograph him in his office-bed room. It is in his home that for the first time we meet Mullah Ali Bapir who invites us to visit him at Khurmal. The village is at that time infiltrated by Ansar al Islam fighters who attempt to kidnap us. Hama Haji Mahmoud impatiently awaits our return on the Khurmal road. I am quite happy afterwards to take photos of him sitting in the shade of a wall.

حه‌مه‌ی حاجی مه‌حموود، سه‌رۆکی پارتی سوسیالیستی کوردستانه، پیاویکی زۆر به‌دابونه‌ریت و زۆر زوو ناشنایه. زۆر ساکار له شوینه‌که‌ی خۆی له گوله‌خانه وه‌ری گرتین. به‌خته‌وه‌ر بووم به‌وه که له هۆده و نووسینگه‌ی کاری وینه‌ی لی بگرم. بۆ یه‌که‌م جار له مانی نه‌و بوو چاومان به مه‌لا عه‌لی باپیر که‌وت، نه‌و بۆ مانی خۆی بانگه‌یشتنی کردین. له گه‌رانه‌وه‌دا زۆر خوشخال بووم که له پێشه‌ه‌رگه‌کانی له سینه‌ری دیواریک وینه‌م هه‌لگرت.

Leader du Parti socialiste démocrate du Kurdistan (PSDK), c'est un homme très traditionnel et très facile d'accès. Il nous reçoit en toute simplicité dans son fief de Gula Khana. J'ai le bonheur de le photographier dans sa chambre-bureau. C'est chez lui que nous rencontrerons pour la première fois moulla Ali Bapir, qui nous invite chez lui à Khurmal. Le village est à l'époque infiltré par des combattants d'Ansar al Islam qui tentent de nous enlever. Hama Haji Mahmoud attend impatiemment notre retour sur la route de Khurmal. Je suis assez soulagée de pouvoir le photographier à mon retour, assis avec ses pechmergas à l'ombre d'un mur.

He is a deputy when I photograph him in the parliament of Erbil speaking to Masoud Barzani in 2005.

له ساڵی 2005، وینەم له نوێنەری پەرلەمان گرت کاتێک داوا له ماسعود بارزانی دەکا پێگای بدا قسە بکا.

En 2005, c'est le député que je photographie au parlement d'Erbil s'adressant à Masoud Barzani.

2002, Gula Khana

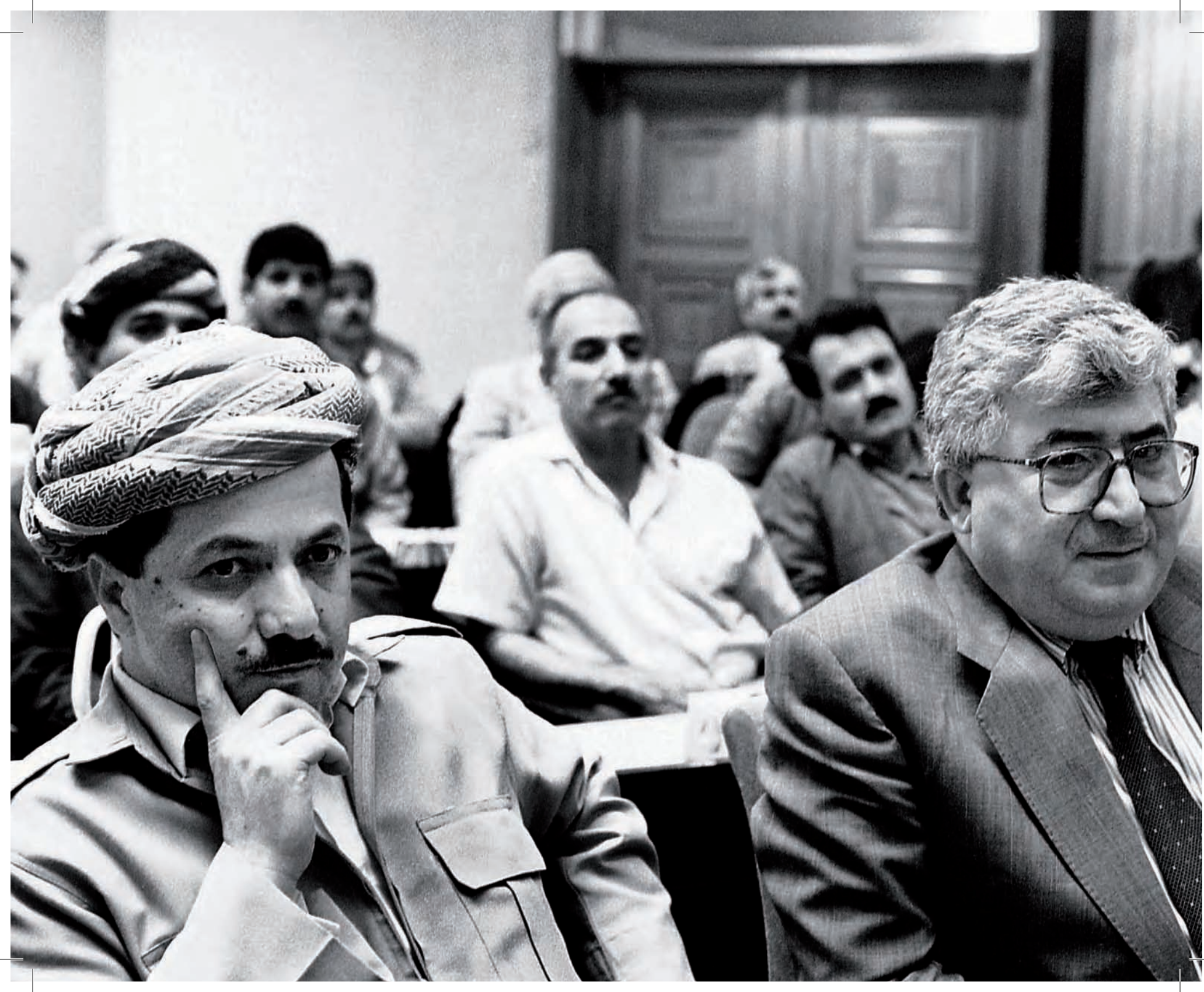

2002, Gula Khana

2005, Erbil

1992, Erbil

FUAD MASSOUM FOUAD MASSOUM

123

Member of the political bureau of the PUK, Fuad Massoum is the first prime minister of the first Kurdish government formed after the 1992 elections. Sitting beside Masoud Barzani in the parliament of Erbil, he welcomes Mrs. Danielle Mitterrand and Bernard Kouchner.

فوناد مەسەووم، ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەكێتی نیشتمانی كوردستان، بەدوای هەڵبژاردنەكانی مانگی مەی 1992، یەكەمین سەرۆك وەزیری حكومەتی كوردی بوو. ئەو كە لە لای مەسعوود بارزانی دانیشتوو، پیشوازی لە دانیال میتران و بێنارد كۆشنەر دەكا.

Membre du bureau politique de l'UPK, Fouad Massoum est le premier ministre du premier gouvernement kurde formé après les élections au Kurdistan de mai 1992. Assis à côté de Masoud Barzani au parlement d'Erbil, il accueille Mme Danielle Mitterrand et Bernard Kouchner.

On 1st February 2005, Fuad Massoum waits in Jalal Talabani's office at Qala Tchwalan for the results of the Iraqi general elections commented on the television by Ibrahim Jaafari who was Iraqi prime minister at that time.

رێژی یهکی فیورییهی 2005، فوئاد مه‌سسوم له گه‌ل هێرێ تاله‌بانی له مه‌کتبه‌ی جه‌لال تاله‌بانی له قه‌لاچوالان چاره‌ری ناکامی مه‌لێژاردنه‌کان بوون که له لایه‌ن ئیبراهیم جه‌عفریهیه‌وه لیکدانده‌ی لی دکه‌را.

Le 1er Février 2005, Fouad Massoum attend avec Hero Talabani dans le bureau de Jelal Talabani à Kala Tchoualan le résultat des élections commentées à la télévision par le premier ministre irakien Ibrahim al Jaafari.

ABDUL RAZZAQ MERZA ABDOUL RAZZAK MIRZA

1973, Choman

In my archives, I found this photo of Abdul Razzak Merza with Habib Karim that I took in 1973 at Qasr Salam, in the Choman valley. Dara Tawfiq, editor of the Kurdish newspaper "Al Taakhi", had asked him to be our interpreter during our stay in Kurdistan. Thirty years later, the young student had become a minister in Suleimania.

له ئارشیفی خۆمدا وینەى عەبدولرەزاق میرزاق لەگەڵ حەبیب کەریم دیتەوه
کە لەسەر قەسر سەلام لە دۆلی چۆمان لە ساڵ 1973 گرتیبوو. دارا تۆفیق،
سەرئۆسەری پۆژنامەى کوردی التاخی لە بەغدا، داواى لى کردبوو وەکو
وەرگێڕ ئەو ماوەى لە کوردستان بووین لەگەڵمان بێ. 30 ساڵ دوا ئەو
قوتابییە گەنجە لە سلێمانی بووبوو بە وەزیر.

J'ai retrouvé dans mes archives cette photo d'Abdoul Razzak Mirza avec Habib Kerim que j'avais prise à Kasr Salam, dans la vallée de Choman, en 1973. C'était Dara Tawfiq, rédacteur en chef du journal kurde "Al Taakhi" à Bagdad, qui lui avait demandé d'être notre interprète pendant notre séjour au Kurdistan. 30 ans plus tard, le jeune étudiant était devenu ministre à Souleimania.

We met Fazel Mirani, one of the new cadres of the KDP, at Rajan in Iranian Kurdistan in the 1980s. In 1988, the use of chemical weapons by Saddam Hussein is making news. And to prove it, Fazel Mirani and Georgis Hassan, member of the KDP political bureau, show us the protection kit against chemical weapons seized from Iraqi soldiers – a gas mask and antidote hypodermic syringe.

فازل میرانی له ساڵه‌کانی 1980 له راجان له کوردستانی ئێران ناسی. ئەندامێکی کادره تازەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان بوو. ساڵی 1988 زیاتر له هه‌موو وهخت باسی به‌کارهێنانی چه‌کی کیمیای ده‌کرا. له لایه‌ن سه‌دام حوسێنه‌وه. بۆ سه‌لماندن و به‌لگه هێنانه‌وه. فازل میرانی و چه‌رجیس هه‌سه‌ن. ئەندامی مه‌کته‌بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان. که‌لۆپه‌لی خویاراستنیا‌ن به‌رامبه‌ر به‌چه‌کی کیمیای که له عه‌سکه‌ری عێراق گیرابوون. به ئیمه نیشان دا. هه‌روه‌ها ماسکی دژ به گازی سو‌ره‌نگی لێدانی ئانته‌ی دۆت.

Nous avons fait la connaissance de Fazel Mirani dans les années 1980 à Rajan au Kurdistan iranien. Il faisait partie des nouveaux cadres du PDK. En 1988, on parle de plus en plus de l'utilisation des armes chimiques par Saddam Hussein. Et pour le prouver, Fazel Mirani et Georgis Hassan, membre du bureau politique du PDK, nous montrent l'équipement de protection contre les armes chimiques saisi sur des soldats irakiens - masque à gaz et seringue d'injection d'antidote.

منو حسنة چرا المنير

1992, Duhok

I photograph him in 1992 in a completely different atmosphere. We are in Duhok and people are voting in Kurdistan on May 19th. Accompanied by representatives of other parties, Fazel Mirani inspects the electoral precincts, acclaimed by a crowd of Kurds who can finally vote freely for the candidates of their choice.

له ساڵی 1992 له دۆخینکی تر وینهم لێ گرت، ئێمه له دهۆك بووین. پۆژی 12 ی مانگی مهی خهك دهنگیان دا. قازل میرانی لهگهڵ نوێنهراڤی پارته سیاسیهکانی تر. چاودیری بنکهی دهنگدانیاڤان دهکرد. خهك بۆ یهکهمین جار بهشدارێ ههلبژاردنی ئازادیاڤان دهکرد.

C'est dans une toute autre ambiance que je le photographie en 1992. Nous sommes à Dohok. On vote au Kurdistan ce 19 mai. Accompagné de représentants des autres partis, Fazel Mirani inspecte les bureaux de vote, acclamé par une foule de Kurdes qui peuvent enfin élire librement le candidat de leur choix.

In 1992, Shaqlawa was still the HQ of many Kurdish parties. While there, we met Aziz Mohammed, the Kurdish secretary general of the Iraqi Communist Party (ICP) since 1964, with Dr Ajinah, a Shiah and member of the Central Committee. They underline the importance of the elections that are going to take place in Kurdistan: "For the first time, we have free elections in the Middle-East. This is proof that the Kurdish people deserve to enjoy their rights".

له ساڵی 1992 شەقلاوێ بەنکە ی گشتی زۆریە ی حیزبە کوردەکان بوو. لەوی بوو کە عەزیز محەمەدی کوردمان دیت کە له ساڵی 1964وه، سکرتێری گشتی حیزبی شیوعی عێراق بوو. لەگەڵ عەجینە کە شیعه بوو و ئەندامی کۆمیتە ی ناوەندی. ئەوان گرتگی هەلبژاردنیان له کوردستان هینایه بەرچاو. بۆ یەکەمین جار. له پۆژههاتی ناوهراس تێمه هەلبژاردنی نازادمان ههیه. ئەوه نیشان دەدا کە گەلی کورد ئەو لیها تووییهی ههیه کە مافهکانی خۆی وهدهست بێنی.

En 1992, Shaklawa était encore le quartier général de nombreux partis kurdes. C'est là que nous avons vu Aziz Mohammed, un Kurde, secrétaire général du Parti Communiste Irakien (PCI) depuis 1964, en compagnie du Dr Ajina, un chiite, membre du comité central. Ils soulignent l'importance des élections qui vont avoir lieu au Kurdistan. «Pour la première fois, nous avons des élections libres au Moyen-Orient. C'est la preuve que le peuple kurde mérite d'avoir ses droits».

1979, Iranian Border

I thought I had met Adnan Mufti for the first time in the 1980s in Paris. In fact, when I took this photo in 1979 of Dr Mahmoud Osman with his partisans at the Iranian border, I did not realize that one of these Peshmerga was Adnan Mufti. In 1990 he became the representative in Paris of the Socialist Party of Kurdistan (KSP). That is when Adnan Mufti became our friend.

In 1991, we see Adnan Mufti again in Erbil, when he invites us to the home of his father, a cultured man who owns one of the most beautiful libraries in town. I am happy to have taken this photo of him in the famous library with his father, his brothers and friends. Just back from Baghdad where he went to negotiate with Saddam Hussein, he tells us about his meeting with Ali Hassan al Majid, a leader of the Baath responsible for the massacre of the Kurds. « In interviews, I had declared that Ali Hassan al Majid was the butcher of the Kurds... And here I am in Baghdad shaking his hand ! My heart was pounding ».

پێم وابوو عەدنان مەفتی لە ساڵەکانی 1980 هەوێ لە پارێس ناسیبوو. بەلام کاتی ئەو وێنەی دکتۆر مەحمود عوسمانم دیتەوه که لە ساڵی 1979 لەسەر سنووری ئێران هەلم گرتیوو. ئەمزانیبوو که یەکێک لە پێشمەرگەکانی عەدنان مەفتی بوو که لە ساڵی 1990 بوو بە نوێنەری حیزبی سۆسیالیستی کوردستان لە پارێس. لەو کاتەوه عەدنان مەفتی بوو بە دۆستمان.

لە ساڵی 1991 لە هەولێر چاومان پێیکەوتەوه. لەوێ بانگهێشتی کردین بۆ ماڵی باوکی. کوردێکی زانا که یەکێک لە رازاوەترین کتێبخانەکانی ئەو شارهێ لە ماڵدا هەبوو. زۆر خوشحالم که ئەم وێنەیم لە عەدنان مەفتی و باوکی و براکانی لەو کتێبخانە بەناوبانگە هەلگرتوووه. عەدنان مەفتی که تازو لە وتووێژ لەگەڵ سەدام حوسەین لە بەغدا گەرايووه. چاوپێکەوتنی خۆی لەگەڵ عەلی حەسەن مەجید، رێبەری بەعس و بەرپرسی کوشتاری کوردان، بۆ گێرایتەوه. "لە پرسیارەکانی پۆژنانهوانیدا گووتبووم که عەلی حەسەن مەجید سەربری کوردان بووه... ئێستا لە بەغدا خەریک بووم دەستم لەگەڵی لێ دەداوه. لە داخان تووشی دلەکوته بووبووم."

Je croyais avoir fait la connaissance d'Adnan Mufti dans les années 1980 à Paris. En fait, quand j'ai pris cette photo en 1979 du Dr Mahmoud Osman avec ses partisans à la frontière iranienne, je n'avais pas réalisé qu'un de ses peshmergas était Adnan Mufti qui allait devenir en 1990 le représentant à Paris du Parti socialiste du Kurdistan (PSK). C'est à cette époque qu'Adnan Mufti est devenu notre ami.

En 1991 on le retrouve à Erbil, où il nous invite chez son père, un lettré kurde qui a une des plus belles bibliothèques de la ville. Je suis très contente d'avoir pris cette photo d'Adnan avec son père, ses frères et des amis dans la fameuse bibliothèque. Adnan Mufti qui revenait de Bagdad où il était allé négocier avec Saddam Hussein nous raconte sa rencontre avec Ali Hassan al Majid, dirigeant du Baas responsable du massacre des Kurdes. « Dans des interviews j'avais dit qu'Ali Hassan al Majid était le boucher des Kurdes... Et me voilà à Bagdad en train de lui serrer la main! Mon coeur battait la chamade ».

1991, Erbil

2004, Erbil

Adnan Mufti is lucky to be alive ; he escaped death three times. First, during an Iraqi air force bombing raid on November 1974, then after being poisoned with thallium in 1987 and finally, after a suicide bombing on 1st February 2004. I photograph him here at home a few days later. Quite weak, his body riddled with pieces of shrapnel, he is preoccupied by the fate of his bodyguards who did not survive the bombing.

A member of the PUK political bureau since 1995, Adnan Mufti is elected speaker of the reunified Kurdish parliament in 2005, and a year and a half after the terrible bombing of Erbil, I take photos of him at the rostrum of the parliament with Masoud Barzani and Kemal Kirkouki.

عەدنان موفتی خوا داویتیەو. سێ جار لە مردن گەراوەتەو. جارێک لە بۆردمانی فڕۆکەکانی عێراقی، جارێک لە دەرمانداوی بەتالیۆم لە ساڵی 1987 و جاری دوایی لە تەقینەوێهەکی خۆکوژی لە یەکی فەبرواری 2004. چەند پۆژ دوایی لە مانی خۆی وێنەیکەم لێ هەنگرت. زۆر کز و لاواز بوو. لەشی پر بوو لە وردە برین بەر لە هەموو شتیکی باسی گاردەکانی بۆ کردم کە گیانیان لەو تەقینەوێدا لە دەست داو.

ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکییتی نیشتمانی کوردستان لە ساڵی 1995، عەدنان موفتی لە ساڵی 2005 هەو بە سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان هەلبژێردراو، ساڵ و نیویک دواي تەقینەوێ ترسناکەکی هەلبژێر، لە تریبونی پەرلەمان لە تەنیشت مەسوود بارزانی و کەمال کەرکوکێ وێنەیکەم لێ گرت.

Adnan Mufti est un miraculé. Il a échappé 3 fois à la mort. A un bombardement par l'aviation irakienne en novembre 1974, à un empoisonnement au thallium en 1987 et à un attentat suicide le 1er février 2004. Je le photographie quelques jours plus tard chez lui. Très affaibli, le corps criblé d'éclats, il parle d'abord de ses gardes du corps qui n'ont pas survécu à l'attentat.

Membre du bureau politique de l'UPK depuis 1995, Adnan Mufti est élu président du parlement kurde réuni en 2005, et un an et demi après le terrible attentat d'Erbil, je le prends en photo à la tribune du parlement avec Masoud Barzani et Kemal Kirkouki.

We met with Dr Mahmoud Osman during our first reportage in Kurdistan and during each visit we made thereafter. In 1971, he was virtually General Barzani's minister of foreign affairs, as well as his interpreter. Much to our surprise, he speaks perfect French that he learned on his own in the mountains. He also astonishes us with his very personal interpretation of General Barzani's statements. He either briefly summarizes his words, or on the contrary, speaks at length while the general has said only a few words. He is clearly not very happy when the general confides in us his desire to develop relations with foreign governments. We often joked about it with him afterwards...

له يهكهمین پڤیۆرتاژمان لهسەر کوردستان ههتا ئهو پۆ ههموو کاتیگ چاومان به دکتۆر مهحمود عوسمان کهوتوو. له ساڵی 1971, بهکردهوه وهزیری کاروباری دهرهوه و وهرگیزی ژهنرال بارزانی بوو. سه‌رمان سوورما کاتیگ به فه‌رنسییهکی زۆر باش که به ته‌نیاپی له شاخ و کپوه‌کان فییری بووه قسه‌ی له‌گه‌ل کردین. هه‌روه‌ها زۆرمان پی‌ سه‌یر بوو کاتیگ دیتمان که گوته‌کانی ژهنرال بارزانی به شیوه‌یهکی زۆر شه‌خسی وه‌رده‌گه‌ریته‌وه. هیندیکی زۆر به‌کورتی ده‌گه‌پاوه له‌ حاله‌تیگدا ژهنرال بارزانی به دووردریژی باسی کردیوو و له‌سەر هیندیکی تر به درییژی ده‌دوا کاتیگ ژهنرال چه‌ند وشه‌یهکی زیاتر نه‌گوتبوو. وادیار بوو زۆری پی‌ خۆش نه‌بوو که ژهنرال باسی ویستی ده‌روونی خۆی سه‌بارهت به‌ پیکه‌ینانی پیوه‌ندی له‌گه‌ل ده‌وله‌ته‌کانی بیگانه‌دا بکا. له‌ دواپیدا زۆر جار گالته‌مان سه‌بارهت به‌وه ده‌کرد.

Depuis notre premier reportage au Kurdistan nous avons toujours rencontré le Dr Mahmoud Osman. En 1971, il était virtuellement le ministre des affaires étrangères du général Barzani et son interprète. A notre grande surprise, il parlait parfaitement le français qu'il avait appris tout seul dans les montagnes. Il nous surprend également en interprétant d'une façon très personnelle les propos du général Barzani, résumant succinctement les propos du général, ou au contraire, faisant un long développement quand le général n'avait dit que quelques mots. Il n'appréciait manifestement pas quand le général faisait des confidences sur son désir d'avoir des relations avec les gouvernements étrangers. Nous en avons souvent ri avec lui par la suite...

In 1979, Dr Mahmoud Osman had founded his own party, the Socialist Party of Kurdistan (KSP), and he was living in very difficult conditions near the Iranian border. We catch him there during a meeting with a delegation of the Kurdistan Democratic Party of Iran (KDPI) led by Ghani Bulurian.

له ساڵی 1979، دکتۆر مەحمود عوسمان حزبی خۆی، واتە حزبی سۆسیالیستی کوردستانی یەک هێنا، له هەلومەرجێکی زۆر درۆوار له سنووری ئێراندا دەژیا. هەر لەوێش بوو که له چارێکیه‌وتنێک له‌گه‌ڵ ده‌سته‌ی نوێنه‌رایه‌تی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران به‌ سه‌رۆکایه‌تی غه‌نی بولوریان به‌سه‌ریدا که‌وتین.

En 1979, le Dr Mahmoud Osman avait fondé son propre parti, le parti socialiste du Kurdistan, et il vivait dans des conditions très difficiles à la frontière iranienne. c'est là que nous le surprénons au cours d'une rencontre avec une délégation du Parti démocratique du Kurdistan Iranien (PDKI) dirigée par Ghani Boulourian.

1971, Choman

1979, Iranian Border

After the Kurdistan Front is formed in 1991, Dr Mahmoud Osman frequently meets Masoud Barzani with whom he maintains cordial relations.

له ساڵی 1991، کاتیگ بەرهی کوردستانی پیک هات. دکتۆر مەحموود
عوسمان بە شێوهیهکی بەردهوام چاری به مەسعوود بارزانی دهکەوت و
نیوانیان زۆر دوستانه بوو.

En 1991, quand est formé le Front du Kurdistan, le Dr Mahmoud Osman rencontre régulièrement Masoud Barzani avec lequel il entretient des relations très cordiales.

In 1992, he runs for the office of president of the Kurdish region. We see him here speaking to a crowd from the roof of a building overlooking Serail Square in Suleimania, where he organized a big meeting. Although he was defeated in these elections, he remains influential, and was elected to be a deputy of the Iraqi National Assembly.

له ساڵی 1992، کاتیڤ دکتۆر مەحموود عوسمان پالیپوراوی پۆستی سەرۆکی هەرێمی کوردستان بوو. مێتینگێکی گەورە لە مەیدانی کۆشکی شاری سلێمانی ساز کرد و لە بەرزایی خانوو بەرێهێنا. بەلام ئەو سیاسەتوانێکی باوەڕ پێکراوە کە وەک نوێنەری کۆمەڵەی نیشتمانی بەغدا هەلبژێردرا.

Il est candidat au poste de Président de la région kurde en 1992, et fait un grand meeting à Souleimania sur la place du Sérail où il s'adresse à la foule du haut d'un immeuble. Malgré son échec à ces élections, il reste un politicien très écouté, et a été élu à l'assemblée nationale de Bagdad.

1991, Shaqlawa

1992, Suleimania

We knew him in Suleimania when he was in charge of the PUK press bureau in the late 1990s. But in fact, we had already met in 1991 – unknowingly - in Erbil stadium where he accompanied Jalal Talabani who dared hold a meeting in a city still occupied by the Iraqi army. After the fall of Saddam Hussein, he invited us to a memorable evening - unfortunately without photos - on the bank of the Tigris in Mosul, where he was the PUK representative.

له كۆتایی ساڵهكانى 1990, كاتيك كه له سلیمانی بهرپرسی یهكیتی نیشتمانی كوردستان لهگهڵ میدیاكان بوو ناسیمان. بهلام له راستیدا له ساڵى 1991 له ستادیومی ههولێر چاومان پێ كهوتبوو كه لهگهڵ جهلال تاله‌بانی بهشداری میتینگكیك بوو لهو شاره كه هیشتااش له ژێر دهستی سوپای عیراق بوو پێكی هینا بوو. له دواى رووخانى سه‌دام حوسین, كاتيك نوێنه‌ری ی.ن.ك له شاری موسل بوو. بانگه‌یشتی میواندارییه‌كی زۆر خوشی كردین له سه‌ر لیواریه‌كانی دیجله, به‌داخه‌وه وینه‌مان نه‌گرت.

Nous l'avons connu à Souleimania où il était responsable des relations de l'UPK avec la presse, à la fin des années 1990. Mais en fait nos chemins s'étaient croisés dans le stade d'Erbil en 1991, où il avait accompagné Jalal Talabani qui avait eu l'audace de faire un meeting dans cette ville encore occupée par l'armée irakienne. Après la chute de Saddam Hussein, il nous organisera une soirée mémorable - malheureusement sans photos - sur les bords du Tigre à Mossoul, où il était le représentant de l'UPK.

I often met with him in his minister's office where he always welcomed us warmly. But among all my photos of him, I prefer this one where I caught him having a relaxed conversation with the British journalist Gwynnes Roberts.

گهلیک جار له نووسینگهی وهزارهتخانهکهیدا چاومان پی کهوتووه و هه
جاریش زۆر بهرووخۆشی ووهری گرتووین. بهلام له ههموو وینهکانی ههتا
ئێستا لێم گرتووه. ئه و وینهیهم ههئێژاردووه که به تێرادیوی خهریکی قسه و
باسه لهگهڵ رۆژنامهوانی ئینگلیزی گوینز روبرت.

Je l'ai souvent rencontré dans son bureau de ministre où il nous réservait toujours un accueil très affable. Mais de toutes les photos que j'ai prises de lui, je préfère cette photo quand je l'ai surpris en train de discuter de façon très décontractée avec le journaliste anglais Gwynnes Roberts.

SAMI ABDUL RAHMAN SAMI ABDOUL RAHMAN

Before sending us on our first trip to Kurdistan in 1971, the Iraqi ministry of information made an appointment for us with Sami Abdul Rahman, the minister for northern affairs. Sami, as we were soon to call him, tells us that his ministry was an « empty organism » when he took over. He also reveals why General Barzani refused that his son Idris be appointed vice-president of the republic: There had already been an attempt to murder him. We understand that the « honeymoon » between the Kurds and the Baath is not so idyllic. At long last, we meet an Iraqi official who does not speak in platitudes, but I took this photo without enthusiasm; I was not in the mood for it.

We met again in the Nagadeh refugee camp in 1975 after the collapse of the Kurdish resistance when he is the only Kurdish official who accepts to talk to us. And even in this desperate situation, he speaks frankly; he shows us his empty attached case: the annihilation is total. And I am unable to take a single photo.

وهزیری ناگاداری عیراق بهر لهوهی که پهوانه‌ی کوردستانمان بکا، بپاریکی چاوپینکه‌وتنی نیداری له‌گه‌ل سامی عبدالرحمان بۆ وه‌رگرتین که ئه‌و کاته وهزیری کاروباری باکوور بوو. سامی، که ئیتر ئیتمه‌ هه‌ر زۆر زوو به‌و ئیوه بانگمان کرد، متمانه‌ی پی کردین و باسی وه‌زاره‌تخانه‌که‌ی بۆ کردین که "نیداره‌یکه‌ی به‌تال" بوو کاتی که ئه‌و به‌ده‌سته‌وه‌ی گرت، ئه‌و هه‌روه‌ها پیی گوتین له‌به‌رچی ژهنرال بارزانی نه‌یده‌ویست ئیدریس بیته‌ جیگری سه‌رۆک کۆمار بۆ له‌وه‌ی که له‌ پیندا له‌ ته‌قیته‌وه‌یه‌که‌دا بریندار بوو بوو. تی گه‌یشته‌ین که "مانگی شه‌کراوی" کورد و به‌عس هینده‌ش خۆش و دلگیر نه‌بوو. له‌ کوتاییدا کاربه‌ده‌ستتیکه‌ی عیراقیمان دیت که به‌ پاشکاوی قسه‌ی بۆ کردین، بۆیه‌ به‌بی دلگه‌رمی وینه‌یه‌کی ناسایی وه‌زیرم له‌ ده‌فته‌ره‌که‌ی گرت.

له‌ سالی 1975، له‌ پاش هه‌ره‌سی جوولانه‌وه‌ی کورد، له‌ ئوردوگای په‌نا به‌ران له‌ شاری نه‌غه‌ده‌ له‌ ئیران چاومان پینکه‌وته‌وه. ئه‌و ته‌نیا که‌سایه‌تیه‌کی کورد بوو که قه‌بوولی کرد وتووێژمان له‌گه‌لدا بکا. ته‌نانه‌ت له‌و هه‌لومه‌رجه‌دا پێ ناویم‌دیه‌شدا به‌پاشکاوی قسه‌ی کرد و کيفه‌ به‌تاله‌که‌ی پی نیشان داین، پووختاییکه‌ی ته‌واو بوو. من ئیتر نه‌متوانی ته‌نانه‌ت وینه‌یه‌کی بگرم.

En 1971, c'est le ministère irakien de l'information qui nous avait pris d'office un rendez-vous avec Sami Abdoul Rahman, ministre des affaires du Nord, avant de nous envoyer au Kurdistan. Sami, comme on l'appellera très vite, nous confie que son ministère était un « organisme vide » quand il l'a pris en charge, et il nous explique pourquoi le général Barzani a refusé que son fils Idris soit nommé vice-président de la république : il avait déjà été victime d'un attentat. Nous comprenons que la « lune de miel » entre les Kurdes et le Baas n'est pas si idyllique que cela. Enfin, nous rencontrons un officiel irakien qui ne manie pas la langue de bois. Mais c'est sans enthousiasme que je prends une photo de routine du ministre à son bureau, le cœur n'y est pas.

Nos chemins se croisent au printemps 1975 au camp de réfugiés de Nagadé en Iran après l'effondrement de la résistance kurde. Il est la seule personnalité kurde qui accepte de nous rencontrer. Et même dans cette situation désespérée, il parle franchement, et nous montre son attaché-case vide : c'est l'anéantissement total. Et moi, je suis incapable de prendre une seule photo.

When we meet him again in 1991, he has separated from the KDP and founded his own party, the People's Democratic Party of Kurdistan (KPDP). We catch him having lunch in Shaqlawa with his assistants. In spite of the pervading poverty, Sami has recovered and he is a man full of projects.

During the campaign of 1992, I photograph him being interviewed by the new Kurdish television. I really like this photo as it reveals the general atmosphere of improvisation that reigns.

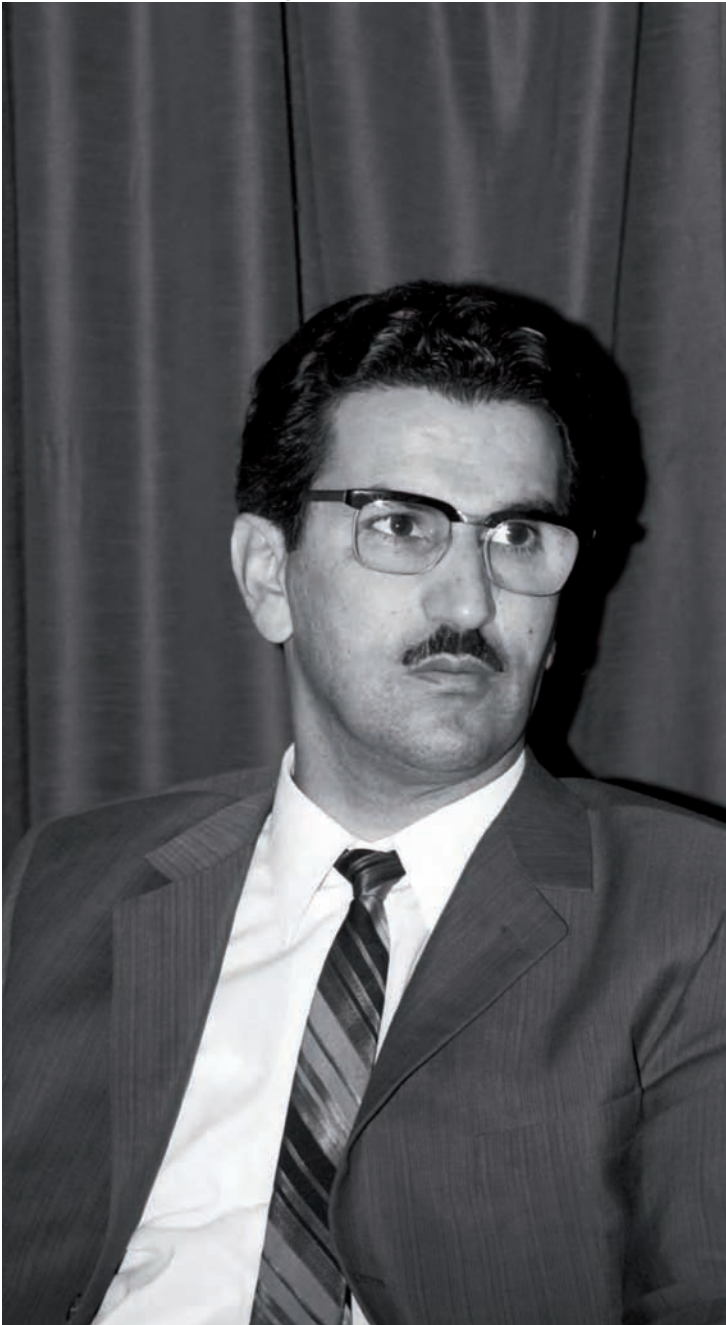
له ساڵی 1991، کاتیگ له شه قلاوه خهريکی خواردنێ بهرچایی لهگهڵ هاوکارهکانی بوو، یهکترمان دیتهوه. له پارتی دیموکراتی کوردستان جیا بووبوهوه و حزبی خۆی به نێوی، پارتی دیموکراتی گهلی کوردستان، دامهزاندبوو. سههره‌پای تهنگوچه‌مه‌ی زۆر، سامی ههستا بووه سه‌ریی و گه‌لیکی پرۆژه و به‌نامه هه‌بوو.

له ماوه‌ی هه‌لبێژاردنه‌کانی ساڵی 1992 دا، وینه‌یه‌کم له‌سه‌ر سینێ ته‌له‌فزیۆنی کوردی لی گرت که تازه دامه‌زرا‌بوو، زۆرم نه‌و وینه‌یه‌ی به‌دله‌ له‌به‌ر نه‌وه‌ی نیشان ده‌دا چۆن له‌ هه‌موو شتیگ له‌سه‌ر یه‌ک دانرا‌بوو.

Quand nous le retrouvons en 1991, il s'est séparé du PDK et a fondé son propre parti, le Parti Populaire Démocratique du Kurdistan (PPDK). Nous le surprenons à Shaqlawa en train de déjeuner avec ses collaborateurs. Malgré le dénuement général, Sami a rebondi, et c'est un homme plein de projets.

Pendant la campagne électorale de 1992, je le photographie sur le plateau de la toute nouvelle télévision kurde, et j'aime beaucoup cette photo qui montre le bricolage ambiant.

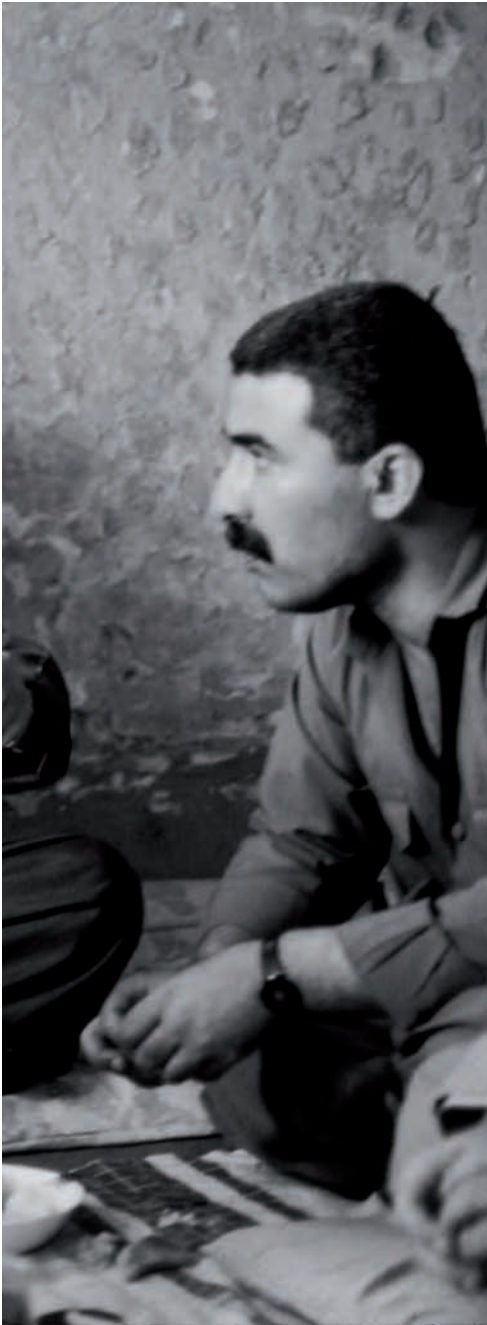
1971, Baghdad

1991, Shaqlawa

1992, Kurdistan

Ten years later, Sami is sitting in his office of deputy prime minister in Erbil, and although I do not much like this type of photo, I am happy to find him in this impressive setting - what progress since 1971.

دە سال دوایە سامی لە ئورسینگەکی خۆی وەك جیگەری سەرۆك وەزیری حكومەتی كورد لە هەولێرە. من ئەو جۆرە وێنانهەم بەدڵ نین. بەلام خۆشحالم كە لەو دیکۆرە پڕ شكۆیەدا. توانیم وینەئە لێ بگرم. بڕوانە چ بازدانێکی گەورە لە ساڵی 1971 ەو هاتیبوو دە.

Dix ans plus tard, Sami est à son bureau de vice-premier ministre du gouvernement d'Erbil. Et même si je n'aime pas trop ce genre de photos, je suis contente de le saisir dans ce décor impressionnant - quel bond depuis 1971.

KOSRAT RASSUL KOSRAT RASSOUL

1991, Erbil

Kosrat Rassul is a member of the PUK political bureau and vice-president of the Kurdish region since 2006. I had taken photos of him in 1991 in the stadium of Erbil with Jalal Talabani. Kosrat Rassul has a reputation for being very brave; he led the PUK fighters during the battle for Kirkuk in March of 1991.

ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەكێتی نیشتمانی كوردستانە، لە ساڵی 2006 هەوێ جێگەری سەرۆکی هەرێمی كوردستانە، ئێمە درەنگمان ناسی. لە پاستیدا لە ساڵی 1991 لە ستادیومی هەولێر. لەگەڵ جەلال تالەبانی وینەمان لێ گرتیوو. كوسرەت رەسوول بە مەوقیەتی زۆر بەجەرگ بەناوبانگە. ئەو سەرۆكایەتی هێزەكانی یەكێتی نیشتمانی كوردستان لە شەڕی كەرکوك لە مانگی مەرسی 1991 دا كرد.

Membre du bureau politique de l'UPK, vice-président de la région kurde depuis 2006. Nous faisons sa connaissance tardivement. En fait, je l'avais photographié en 1991 dans le stade d'Erbil avec Jalal Talabani. Kosrat Rassoul a la réputation d'être un homme très courageux. Il a dirigé les combattants de l'UPK pendant la bataille de Kirkouk en Mars 1991.

Prime minister of the government of Suleimania, Berham Saleh took us to visit Jalal Talabani at his residence in Qala Tchwalan. Berham Saleh is a very gracious man who spent many years in the USA. He is very natural in front of the camera; is it because he spent time abroad? He welcomes us into his home, which is rather rare for a Kurdish official.

سەرۆك وهزیری حكومهتی سلیمانی بوو. بهرهم سالح ئیمه‌ی یرده لای جهلال تالهبانی له قه‌لاجوالان. پیاویکی هه‌تا بلیی روو خۆشه و چه‌ندین سالان له ئەمهریکا ژیاوه. له بهرامبه‌ر کامی‌را زۆر سروشتییبه. په‌نگه له‌بهر ئەوه‌ی زۆر سالان له دهره‌وه ژیاوه. بهرهم سالح له مانی خۆی میوانداری لی کردین. شتیکی که زۆر به‌ده‌گه‌من له ناو کسانیه‌تییه کورده‌کاندا هه‌ل ده‌که‌وی.

Premier Ministre du gouvernement de Souleimania, Berham Saleh nous accompagne chez Jelal Talabani à Kala Tchoualan. Homme très affable, qui a vécu de nombreuses années aux Etats-Unis, Berham Saleh reste très naturel devant l'objectif. Est-ce dû à son séjour à l'étranger? Il nous reçoit chez lui, ce qui est assez rare chez les personnalités kurdes.

2003, Suleimania

1991, Shaqlawa

BRUSKE SHAWESS BRUSKE SHAWESS

165

Nuri Shawess is one of General Barzani's ministers. In this photo we see three of his eight sons : from left to right, Rast, Bruske and Roj. At that time in 1991, Bruske is beginning his political career in Sami Abder Rahman's KPDP. We are surprised to learn that a son of Nuri Shawess is a member of a party other than the KDP.

لهو وئنه دا سى له ههشت كورەكانى نوورى شاوهيس، يهكێك له وهزیرهكانى ژهنرال بارزانى دهبيندرین، له چهپهوه بۆ راست / راست، برووسك و رۆژ. لهو كاته دا (1991)، برووسك، كارى سیاسى له حزبی دیموکراتى گهلى كوردستانی سامى عهبدولرهمان دهست پى كردبوو. پیمان سهیر بوو كه يهكێك له كورەكانى نوورى شاوهيس له نهرهوهى پارتى دیموکراتى كوردستان خهبات بكات.

Sur cette photo sont réunis trois des huit fils de Nouri Shawess, un ministre du général Barzani : de gauche à droite, Rast, Bruske et Roj. A cette époque (1991), Bruske commence sa carrière politique dans le PPKD de Sami Abdoul Rahman. Nous sommes surpris de voir un fils de Nouri Shawess militer en dehors du PDK.

We saw him regularly in Rajan during the 1980s. We meet again in 1991 at Shaqlawa, and here I catch him at teatime with Adnan Mufti.

He is one of those Kurdish personalities who introduce us to his family : We see him here in Suleimania in the home of his mother, Nahida Khan, with his wife and their children and his brother Rezgar.

Roj Shawess will later become prime minister and speaker of the parliament.

له ساله كانی 1980 بهردوام له پاڤان له ئێران دهمان دیت. له ساڵی 1991 له شه قلاوه بهسهریدا كهوتین. كاتێك لهگهڵ عهبدنان موفتی چای دهخواردوه.

ئهویش یهكێك لهو كهسایهتیه كوردانهیه كه ئێمه ی بهبنه ماله كهی خۆی ناساند لێره. له سلێمانی. له مائی دایکی، ناهیده خان. لهگهڵ خێزانی و منداڵه كانی و براكهی زۆگار.

پۆژ شارهیس بوو به سهرۆك وهزیران و سهرۆکی پهرلهمان.

On le voyait régulièrement à Rajan, en Iran, pendant les années 1980. On le retrouve en 1991 à Shaklawa, et je le surprends avec Adnan Mufti à la pause thé.

Il fait partie des personnalités kurdes qui nous introduisent dans leur famille : ici, à Souleimania, chez sa mère, Nahida Khan, avec sa femme, leurs enfants et son frère Rezgar.

Roj Shawess deviendra premier ministre et président du parlement.

1992, Suleimania

1999, Erbil

1986, Tehran ; 2005, Suleimania

This intellectual, who led the Maoist wing of the PUK, has a reputation for not mincing his words... so we never failed to spend some time with him in his home when visiting Suleimania.

But when I took my first photos of him at the Iraqi opposition conference in Tehran in 1986, I still had no real personal contact with him. It was only recently, following a long discussion at his house, that he admitted having another passion besides politics: his garden and his roses.

پووناكبيريكه له بانى مائونىستى يهكيتى نيشتمانى كوردستان و بيروياوهپرى
خوى ناشارىتهوه... بويه هر جاريك ريگه مان له سليمانى كهوتى سرمان
داوه.

بهلام له كاتى يهكه مين وينه له سالى 1986, له كونفرانسى ئوپوزيسيونى
عيراقى له تاران, يهكترمان باش نهدهناسى و, تهنيا لهو سهرويهنده له پاش
وتوويزيوكى دورودريز له مالى خوى, پيى گوتين كه بيچگه له سياسهت دلى
بهشتيكي ديكه خوشه نهويش باغچه و گولى ناوگولدانهكانى.

Cet intellectuel qui a animé l'aile maoïste de l'UPK a la réputation de ne pas mâcher ses mots... Aussi nous ne sommes jamais passés à Souleimania sans lui rendre visite, chez lui.

Mais quand je le prends pour la première fois en photo à la conférence de l'opposition irakienne à Téhéran en 1986, je n'avais pas encore eu de contacts personnels avec lui et ce n'est que récemment qu'il nous a avoué, après un long entretien dans sa maison qu'en plus de la politique, il avait une autre passion: son jardin et ses rosiers.

During a reception at Nechirvan Barzani's home, I seized the opportunity to take an informal photo of the minister of interior. Overwhelmed by problems of security, and himself the target of several bombing attempts, he is not an easy man to meet.

له میوانتییهکی گهوره له مانی نیچیرقان بارزانی، ئهو وینه غهیره پهسمییهه له وهزیری ناوخو گوت. چارپیچکهوتن لهگهلی زهحمته له بهر ئهوهی که ساری یهکجار زور بهگروگرفتی ناسایشهوه قاله. بۆ خۆی چهندان جار لهوانه بیوه وهبهر تهقینهوه بکوی.

J'ai profité d'une réception chez Nechirvan Barzani pour prendre cette photo peu protocolaire du ministre de l'intérieur, débordé par les problèmes de sécurité, lui même cible de plusieurs tentatives d'attentats. Il est difficile à rencontrer.

We left Abdul Rahman Ghassemlou's base at the Iraqi-Iranian border in the autumn of 1979. Walking on mountain tracks, crossing a river, we found ourselves in Iraq without realizing it. On a plateau overlooking the river, we arrived at a camp made of tents and shelters covered with branches where we met Jalal Talabani for the first time.

پۆژژیکى پایزى سالى 1979، له بنکەى عەبدولرەحمان قاسملوو لە سەر سنوورى ئێران و عێراق چاومان پێ کەوت. بە پێیان ڕێگای کۆستانمان گرتە پێش و لە چۆمیکى خۆرین پەڕینەوه، و بەبێ ئەوەى بۆ خۆمان بزانی لەسەر خاکی عێراق بووین. هەرودەما کە لەسەر بلندایى سەرەوهى چۆمەکە ڕێگامان دەپێوا، گەشتینە کامپێک کە پر بوو لە چادر و مالتۆچکەى لە دار و جێغ داپۆشراى کە لەوى بۆ یەکەمین جار جەلال تالەبانیمان دیت.

Un jour d'automne, en 1979, nous sommes partis du camp de base d'Abdoul Rahman Ghassemlou à la frontière entre l'Iran et l'Irak. A pied sur les pistes de montagne, traversant une rivière, nous nous sommes retrouvés sans nous en rendre compte en Irak. Sur le plateau dominant la rivière, nous sommes arrivés dans un camp de tentes et d'abris couverts de branchages où nous allions rencontrer Jelal Talabani pour la première fois.

Living in very spartan conditions with his wife Hero, daughter of Ibrahim Ahmed, he invited us to share his lunch of bread and yogurt. It was a pleasure to photograph such an expressive man. In turn charming, frowning, voluble, he captivates all those who meet him.

لهگهل خیزانی هیرو، کچی ئیبراهیم ئەحمەد له ههلو مه‌رچیکێ زۆر دژواردا ده‌ژیان، ئەو نان و ماسته‌که‌ی لهگهل دابه‌ش کردین. وینه‌ گرتن له ئەو که‌یفیکێ یه‌ك جار زۆری هه‌بوو له‌به‌ر ئەوه‌ی که ئەو مروڤه هه‌موو هه‌ستی ده‌روونی له روخساریدا دیار بوو. جار به جار دێرفین یا نیوچاوان تیکنراو. لێو به‌پیکه‌نین، بویر، ئەو دنی هه‌موو که‌سانه ده‌با که چاویان پێ ده‌که‌وی.

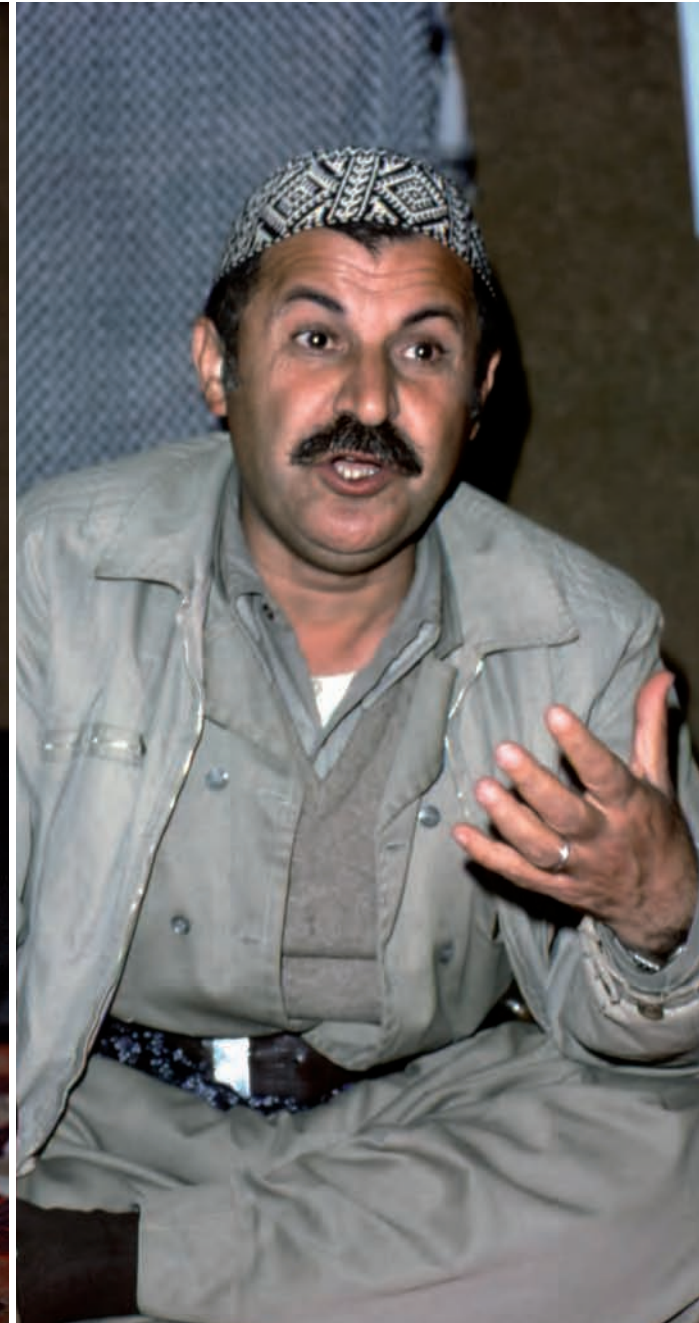
Vivant dans des conditions très spartiates avec sa femme Hero, fille d'Ibrahim Ahmed, il nous a invités à partager son repas à base de pain et de yaourt. Et c'était un vrai plaisir de le photographier tant le personnage est expressif. Tour à tour charmeur, fronçant les sourcils, souriant, volubile, il séduit tous ceux qui le rencontrent.

1979, Kurdistan Iraq

1979, Kurdistan Iraq

یوم کوردستان و کوردان
المركز / ٢ تنظيم هرولده

یه کیتی نیشتمانی کوردستان
به خهیر لهما فضیله گه رمی دانیشتمانی
له و لیزی تینکونه رته که یه

یه کیتی نیشتمانی کوردستان
که رگون قودسه
به ناله نسی

له فان *
سام مه لال *

1991, Erbil

But it was really in September 1991 that I came to admire him most, when he took us on a wild escapade to Iraqi occupied Erbil where he courageously held a meeting in a stadium crowded with enthusiastic Kurds. While photographing him at the tribune, I could feel the crowd behind me quivering with excitement. And when he finished his speech, a joyful ovation arose from the crowd. It was then that we realized a new page of Kurdish history had begun.

بەلام له راستیدا له سێتیمبەری 1991 جەلال تائەبانیم تەحسین کرد، کاتیەک لەگەڵ جەماوەریکی زۆر، ئێمە یەرەو هەولێر برد، کە هێشتاش لە ژێر کۆنترۆلی سوپای عێراقدا بوو و . لەوی میتینگێکی گەورە لە نیوهراسنی شارەکه، له یاریگای وەرزشی وەرێ خستیوو که پر بوو له کوردی به جۆش و خروش. کاتیەک له پشت تریبونوکه وینەم لی دەگرت هەستم بەوه دەکرد که چۆن له پشت سەرم جەماوەر به قسەکانی وەکۆل دەهات و کاتیەک کۆتایی پی هینا، چهپلەرزانیکی پر له شادمانی ستادیومەکی داگرت. له کاتەدا تیگەیشتن لایەرەیکی نوی له میژووی کوردا کراوەتەوه.

Mais c'est vraiment en septembre 1991 que je l'ai admiré le plus, quand il nous a entraînés dans une folle équipée jusqu'à Erbil, encore occupée par l'armée irakienne, et qu'il a eu l'audace de tenir un meeting dans un stade bourré de Kurdes enthousiastes en pleine ville. En le photographiant à la tribune, je sentais derrière moi la foule vibrer tout au long de son discours et quand il a terminé, une ovation de joie à éclaté dans le stade. C'est à cet instant que nous avons réalisé qu'une nouvelle page de l'histoire kurde avait commencé.

During this period, we often met him at his residence of Qala Tchwalan, near Suleimania. Happy to welcome guests into his home, he is a warm host who likes sitting in his personal library. Relaxing in comfortable armchairs, drinking tea, taking notes and photos while he smokes a cigar behind his desk, we could have been in the office of a scholar. Then he invites us to a dinner table covered with numerous dishes. We are seldom alone; most of the time there are other guests. The atmosphere is relaxed and without protocol while Jalal Talabani himself often serves his guests.

In remembrance of our first frugal meal, sitting on blankets in the mountains in 1979, I could not resist asking him and his wife Hero to pose in their dining room in front of a painting by Rostam Aghala.

له دواتر، زۆر جارن له مالههكهى خۆى له قهلاجوالان له نزىك سليمانى چاومان پيى كهوتوه. جهلال تاله بانى بهتيراديوى دهركى مالههكهى بۇ ميوانان دهكاتهوه. ميواندارىكى سهر و پوخوش و گهرموگوپه كه پيشهكى حهن دهكا له كتيبخانهكهى وهرمان بگرئ كه وهكو كتيبخانهى ماموستاى زانكو دهچئ. لهوى لهسهر كورسىي پهجهت دادهنيشين. ئهوه له پشت موزهكهى جگاره دهكيشى ، نيمهش خهريكى نوت گرتن و وينهگرتين. دوايه بانگهيشتمان دهكاته سهر سفرهكهى كه پره له خواردهمهئىي زۆر و جؤراوجؤر. كهه ههله دهكهوى كه نيمه تهئيا ميوانهكانى بين، ههميشه ميوانى ديكهشى ههيه، كهشوهواى مالههكهى ساكارو، بهبئى پروتوكول، زۆر جار بۇ خۆى چيشت بۇ ميوانهكانى تئى دهكا.

به يادى يهكههين چيشتى ساردوسر كه پيكهوه له سالئى 1979 له كوئستانهكانى كوردستان خواردمان، داوام لئى كرد كه لهگهله خيزانى هيرؤ له ژوورى خواردن له پيش تابلويهكى روستام ناغاله وينهيكى لئى بگرم.

Depuis cette époque, nous l'avons vu de nombreuses fois dans sa résidence de Kala Tchoualan à côté de Souleimania. Jalal Talabani ouvre volontiers sa maison aux visiteurs de passage; c'est un hôte accueillant qui aime nous recevoir d'abord dans sa bibliothèque; on pourrait se croire dans la bibliothèque d'un universitaire, installés dans de confortables fauteuils, buvant du thé, lui derrière son bureau fumant le cigare, nous prenant notes et photos. Puis vient le moment où il nous invite à sa table aux mets nombreux et variés; nous sommes rarement seuls à partager ses repas, il y a toujours d'autres convives, l'ambiance est simple, sans protocole, souvent il sert lui-même ses invités.

En souvenir de notre premier repas frugal pris en 1979 dans les montagnes assis sur des couvertures, je n'ai pu résister au désir de lui demander de poser avec sa femme Hero dans sa salle à manger devant un tableau de Rostam Aghala.

Looking at my photos of Jalal Talabani, I realize that most of them are portraits. I am fascinated by the variety of his expressions during the heat of a discussion. He completely forgets the photographer; he does not control his image. What a pleasure it is to photograph him.

I like to capture instants such as this one: as he takes leave of a visitor on the terrace of his house, he tells one last joke and his assistants burst out laughing.

I have not yet photographed him as President of Iraq, but I did catch him listening on the phone to the results of the elections on 1 February 2005. Seeing the delighted look on his face, I knew that a new chapter of his life was about to begin.

كاتىك چاۋ لەو وىنئانە دەكەم كە لە جەلال تالەبانىم گرتتوم، دەبىنم كە زۆرەبەيان پورترە واتە وىنئە دەم و چاۋيان. مەن بەتەواۋى مەخفى ئەم ھەموو ھەست و خالەتەى دەبم كە لەسەر دەموچاۋى كاتى وتوويزگەردن وەدىار دەكەوى. وەختىك سەرگەرمى قسە و باسە، لە بىرى دەچىتەوہ كە خەرىكن وىنئە لى دەگرين، ئىتەر خۇى كۆنترول ناكە، وەك شتىك لە بەر دەستانە، ئەم كاتە وىنەگرتن لە ئەم چىژنىكى يەكجار زۆرى ھەيە.

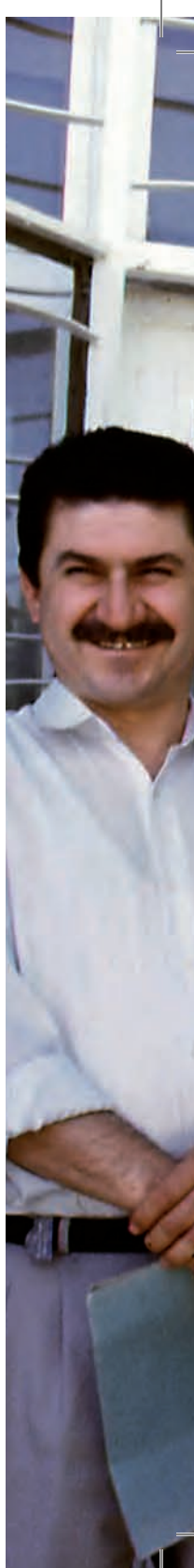
مەن ئەم كاتەم پى خۇشە كە بتوانم بەشتىك لە ژيانى پۇژانەى لە وىنەكانەدا نىشان بەم. وەك ئەم وەختە كە لە سەر ھەيوانى مالەكەى مالئاۋايى لە ميوانەكانى دەكە، يان كاتىك كە بە نارامى قسەبەكى خۇش دەكە و ھەموو ھاۋكارانى وەپىكەنن دەخا.

لەوہتى بووہتە سەرۆك كۇمارى عىراق وىنەم لى نەگرتووہ، بەلام كاتىك بە تەلەفون گوۋى بۇ نەنجامى ھەلبۇزاردنەكانى ۱ فېۋرەي 2005 پاكرتىۋو بە سەرى داكەوتە. لە خالەتى دەموچاۋى كراوہى تى گەپشتم كە سەردەمىكى نوى خەرىكە لە ژيانىدا دەست پى دەكە.

En regardant toutes mes photos, je me rends compte que j'ai surtout pris des portraits de Jلال Talabani. Il me fascine par la variété des expressions qu'il affiche sur son visage au cours d'un entretien. Quand il est pris dans le feu de la discussion, il oublie totalement qu'on le photographie, il ne contrôle pas son image, il se donne spontanément, c'est un vrai plaisir de le photographier.

J'aime cet instant saisi sur le vif, il prend congé d'un visiteur sur la terrasse de sa maison, il est détendu et lance un dernier bon mot qui fait sourire ses collaborateurs.

Je ne l'ai pas encore photographié en tant que Président de l'Iraq, mais je l'ai surpris écoutant au téléphone les résultats des élections le 1 Février 2005. Et à son visage réjoui, je savais qu'un nouveau chapitre de son existence allait commencer.

2005, Qala Tchwalan

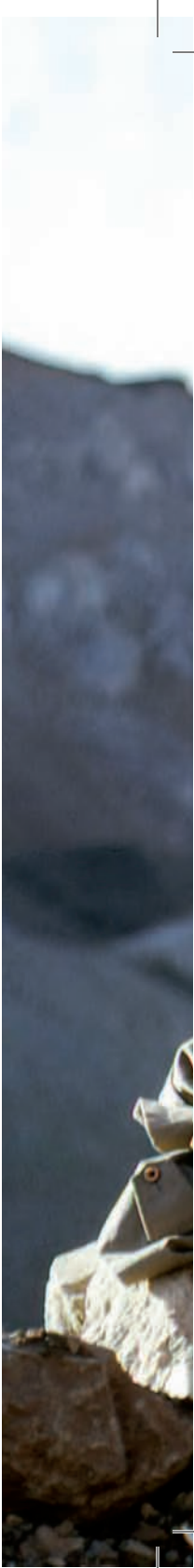

Unfortunately, we did not meet with him very often; we first saw him in Baghdad in 1973 in his office at « Al Taakhi », and then in the Choman valley in 1974. But I wanted to pay tribute to him, because it is thanks to him that I was able to take some of my most beautiful photographs of Kurdistan.

بەداخەوه زۆر كەم دیتمان. یەكەم جار لە بەغدا لە ساڵی 1973، دوایە لە نووسینگەیی لە رۆژنامەیی (التاخی). لە پاشان لە دۆلی چۆمان لە ساڵ 1974. بەلام پێم خۆش بوو پێزی لی بگرم لەبەر ئەوەی هیندیک لە جوانترین وێنەکانم لە کوردستان بەیارمەتی ئەو گرتووم.

Malheureusement nous l'avons très peu vu, à Bagdad d'abord, en 1973, dans son bureau du journal « al Taakhi ». Et ensuite dans la vallée de Choman, en 1974. Mais je voulais lui rendre hommage, car je lui dois certaines de mes plus belles photos du Kurdistan.

The maternal uncle of Masoud Barzani, he was one of our favorite interlocutors in Rajan during the years of exile in Iran. Even then he had an international view of the Kurdish problem, and spoke perfect English. We kept in touch with him in the late 1980s when he was dispatching the disastrously bad news about Kurdistan from London. And when we met again in Khalifan in 1991, I caught him sitting on the ground scribbling messages on little bits of paper; a year later he had a real office.

An excellent diplomat, he played an important role in the reconciliation of the two main Kurdish parties. Today, Masoud Barzani's diplomatic adviser has become the minister of foreign affairs of Iraq.

خالى مەسعوود بارزانى و يەككە لەو كەسانە بوو كە ئىمە پيمان خۆش بوو لە راجان، لە كاتى پەنا بەرى لە ئيران پرسىيارى لى بگەين. ھەر لەو سەرووبەندەشدا پروانگەيەكى ئۆنەتەوايەتتى بۆ كىشەى كورد ھەبوو، بە زمانى ئىنگلىزى ژۆر بە جوانى قسەى دەكرد. لە كۆتايى ساڵەكانى 1980 كاتىك خەبەرە ناخوشەكانى كوردستانى لە لەندەن بلاو دەكردەو، پێوھەندىمان لەگەلیدا ھەبوو. لە ساڵى 1991 لە خەلىفان يەكترمان بىنەو، توانيم بەنلى خۆم وىنەى لى بگرم لەو وەختە كە لەسەر زەوى خەرىكى نووسين لەسەر پىسوولەكە بوو. سائىك دواتر، بىرۆكەيەكى رىكۆپىكى تايبەت بەخۆى ھەبوو.

ئەو دىپلۆماتە مەزنەى كورد كە ژۆر يارمەتتى ئاشتىبوونەوھى دوو حزبە كوردىيەكەى كرد. ئەو، ئەو پراوژىكارى سياسى مەسعوود بارزانى و وەزىرى كارەبارى دەرەوھى عىراقە.

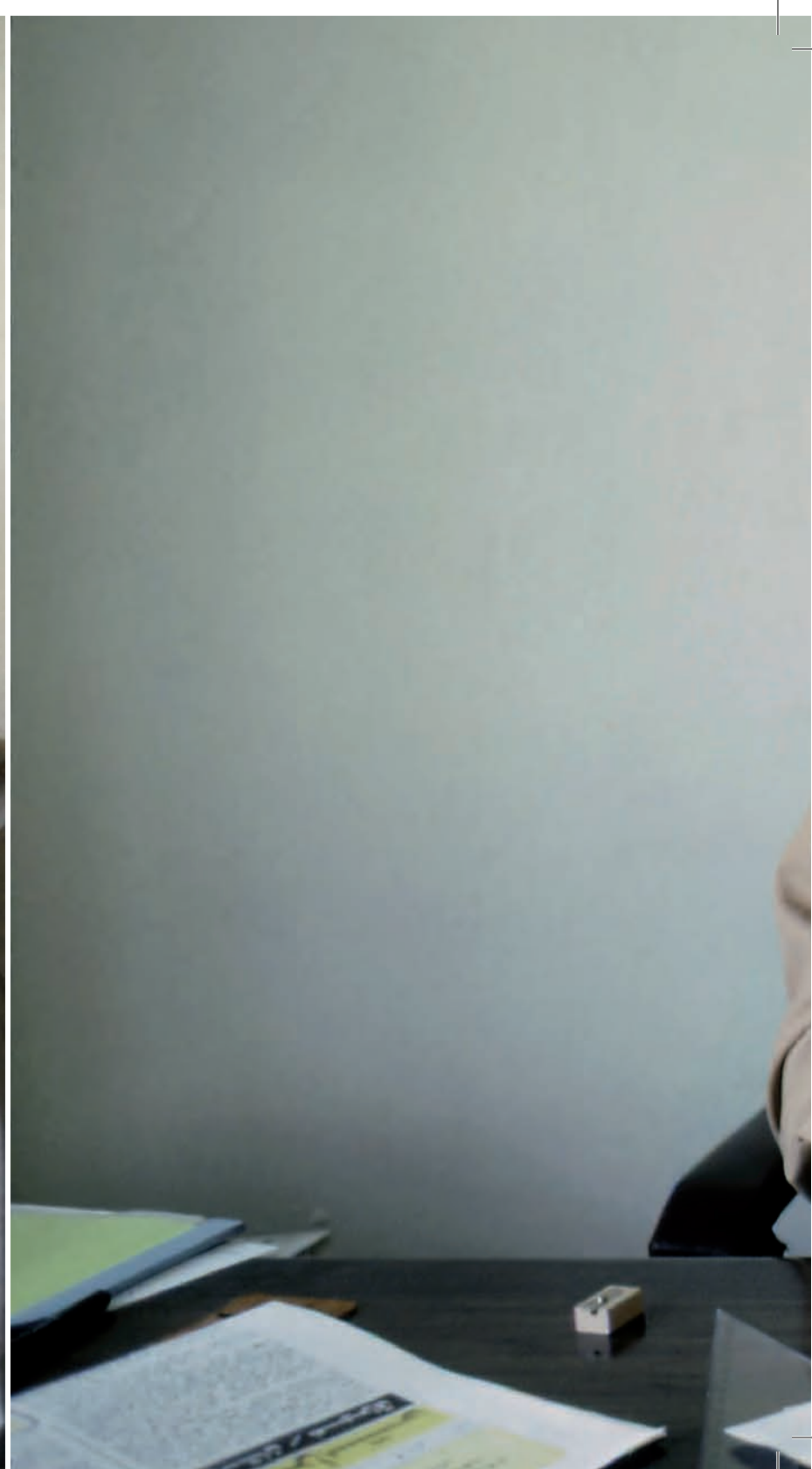
L'oncle maternel de Masoud Barzani était l'un de nos interlocuteurs préférés à Rajan, pendant les années d'exil en Iran. Il avait déjà une vision internationale du problème kurde, et s'exprimait parfaitement en anglais. Nous sommes restés en contact avec lui à la fin des années 1980 quand il diffusait les nouvelles désastreuses du Kurdistan depuis Londres. Et quand en 1991 nous nous sommes retrouvés à Khalifan, j'ai pu le photographier à loisir en train de rédiger des notes sur des petits bouts de papier assis à même le sol. Un an plus tard, il avait un bureau digne de ce nom.

Grand diplomate, il a beaucoup aidé à la réconciliation des deux partis kurdes. Aujourd'hui, le conseiller diplomatique de Masoud Barzani est devenu le ministre des affaires étrangères de l'Irak.

And when I photograph him surrounded by a forest of microphones during a press conference in Erbil in January 2005, I cannot help but remember the time when he was desperately trying to interest the western media in the misfortunes of the Kurds.

له مانگی ژانویهی 2005، له شاری ههولێرو کاتیگ خهریکی کۆنفرانسیکی پۆژنامهوانی بوو و ده‌ریایه‌ک مایکروفۆن ده‌وریان دا‌بوو، وه‌بیر ئه‌و کاته که‌وتمه‌وه که به‌ نا‌هومییدی هه‌ولێ ده‌دا سه‌رنجی میدیاکانی ولاته‌کانی پۆژئاوایی پاکیشیته سه‌ر ئێش و نازاره‌کانی کورد.

Et quand je le prends en photo en train de donner une conférence de presse à Erbil fin Janvier 2005, entouré d'une forêt de micros, je ne peux pas m'empêcher de me souvenir de l'époque où il essayait désespérément d'intéresser les media occidentaux aux malheurs des Kurdes.

2003, Duhok

2005, Erbil

له نيو سالونەكان و له ژور چاوديري ئەنجام دەدر. له پيشبركئيهكانى هەلبژاردنى 1992, گرتنى پرەسم له كانديدەكان لەويەزى ئازايدا بوو. سەرەپراى ئەوەش توانيم له كاتى هەلمەتەكانى هەلبژاردنى 2005 ويئەى مەسعوود بارزانى لەگەل سەرۆك عەشیرەتەكانى عەرەب بگرم.

ئەوێ كە له كۆتايى ئەم پروونکردنەووەهیدەدا پئويستە ئاماژەى پى بکەم ئەوێهە، هاوبەشبوونى ئىوان ويئەگر و ئەو كەسەى ويئەى لى دەگرى، رۇگە دەدا فەزايەك پىك بى كە ويئە زۆرتر بە حالەتى سروشتى و زیندوو دەريچى. بەلام له بىر بردنەوێ ويئەگر لەلايەن ئەو كەسە كە ويئەى دەگرى، چركەيەكى سەيرە كە ويئەگر دىنئيتە جۆش و خرۆش. من زۆر جار بەويئەگرتن لە كەسايەتیی كورد لەو كاتە و لەو حالەتە كەلكم وەرگرت، سوپاسيان دەكەم.

مىزىكى گەورە قىسە و باسيان دەكرىد. ھىچ كاتىك دەرھەتى ئەۋەندە ناۋام ئەبۇ بۇ رەسىم گرتن.

لە ھاۋىندا بۇ يەكەم جار. چاۋمان بە نىچىرقان بارزانى كەوت، پروبەرووى كامىرا باش دەرھەت، ئەۋەى جىيى خۇشخالى بو ئەۋە بوو كە بەرەيەكى نوئى لە كاربەدەستەكانى كورد دروست بوو، ھەرۋەھا ئەۋ نازادىيە بەرپىز و بەنرخە بوو كە پىۋەندىيەكانى ھاسان دەكرىدەۋە.

سالى نوايى، ئىمە يەكەمىن ھەلبىزاردنى نازادمان لە كوردستان چاۋ پىكەوت، لايەك مېتىنگ جىبەجى دەبوو. جەماۋەر ئاللى جىزىيەكانىان ھەلدەگرت و بانگەشەيان بۇ پالئىوراۋەكان دەكرىد. وئىنەيەكى زۇرم لەۋ ھەول و چالاكىيانەى ھەلبىزاردنەكە ھەلگرت، چونكە دەمويست ئەۋە نىشان بەدەم كە ئەگەر پالئىوراۋەكان ئەۋەندە زۇرن، لايەنگرەكانىشان زۇر زو دەتوانن خاۋ بېنەۋە.

سالەكانى نوايى زۇر رەش و نالەبار بوون. نەشە بوونىك كە لە ئاكامى ھەلبىزاردنەكانەۋە پىك ھاتىبوو، ۋەزەئىكى سىياسى پەكەۋتوۋى بەدى ھىنا، دو حزىي گەورە ۋەك پارتى دىموكراتى كوردستان و يەكئىتى نىشتەمانى كوردستان لە سەر بەرپىۋەبىردنى كاروبارى كوردستان رىك ئەكەۋت، ھەر بەم ھويەش لەيەك جىياۋونەۋە و كوردستانىان دابەش كرىد. ۋەزەى ئابوريش لە ۋەزەى سىياسى چاكتەر ئەبوو، كوردستان لە گەل دوو چەشەنە گەمارۋى ئابورى بەرپوۋو بوو، يەكيان گەمارۋى كۆمەلگەى ئىۋنەتەۋەيى لە سەر عىراق، دووم ئەۋەى حكوۋمەتى عىراق كە ئەيدەۋىست بسەلمىنى كوردستان لە ژىر چاۋەدىرىيى ئەۋ دەرەكەۋى، لەۋ ھەلەمەرجەدا ئاۋەدانكرىدەۋە و بوژانەۋەى كوردستان زۇر بەسەبرى دەچوۋە پىش. ئىمە تەنيا بەشئىۋەيەكى ئارژىكوپىك دەمانتوانى چاۋمان بەكەسايەتتەيە كوردەكان بەكەۋى لەبەر ئەۋە رەسمەكانى ئىمە يەك جۇرن و چەند وئىنە، چەن كۆبۈۋنەۋە نىشانى دەدا كە چ تەمىك بەسەر ۋەزەكەدا كشا بوو.

چەند سال پىۋىست بوو، بۇ ئەۋەى كە كەشۋەۋەى سىياسى بىكرىتەۋە. تەنيا لە سەرەتاي مانگى سىتېمبەرى 2002 بوو كە مەسعوود بارزانى و جەلال تالەبانى لە سەرى رەش چاۋيان بە يەكتر كەوت.

لەسەر ئەۋە پىكەۋتەن كە پەيۋەندى ئىۋان ھەردوۋلا ئاسايى كەنەۋە و دانىشتتى پەرلەمان لە چوارى ئۆكتۇبەرى 2002 پىك بىنن. ئىمە پۇژىك بەر لەۋە، كوردستانمان بەجى ھىشت، چونكە زۇر بىزۋامان بەۋ كۆبۈۋنەۋە ئەبوو، ئىمە پىشتەر ئەزموونى چەند بىزىارى چاۋپىكەۋتتى بى ئاكامان ھەبوو. لە سنوورى سورىا لە چۆمى فورات توۋشى خانى مىتران بوۋىن كە دەچوۋ بۇ بەشدارىكرىد لە پىۋەرسى كرانەۋەى پەرلەمان كە لە پۇژى دىارىكرادا كرايەۋە. بۇ ئىمە زۇر دەرەنگ بوۋبوو كە بگەپىئەۋە، بەم ھۇيە، ئىمە نەمانتوانى وئىنەى ئەۋ كات و ساتە مېژوۋىيە بگرىن، ئاشتىۋونەۋەى دوو جىزىە (پارتى و يەكئىتى). بەلام لە رۇژى 29ى مانگى نۆقەمبەر، تۋانىم وئىنەى مەسعوود بارزانى و جەلال تالەبانى كە لە كۇنفراسى پارىسدا لە پەناى يەك دانىشتىبون، بگرم.

لە مانگى ئاورىلى 2003 بە تىپەربوون لە رەببە لە باكورى مووسل گەراينەۋە عىراق. لە سالى 1977 ۋە بۇ يەكەم جار بە شىۋەى ئاسايى ھاتىنەۋە ۋەلات. لە كوردستان، لە كاتى سەفەرى پىشۋومان سالىك لەۋەۋبەر، ئالوگۇرپىكى ئەۋتو پىك نەھاتىبوو، شەر تەۋاۋ بوۋبوو. پىك ھەلبىزاردنى چەكدارى لە ئىۋان كوردان پرووى نەدابوو و رۇئىمى سەدام حوسىن روۋخا بوو. بۇ يەكەم جار لە مېژوۋ كورد تامى تالى شەپرى نەچىشت. سنوورەكان كرانەۋە، كورد لە دەرەۋەى ۋلات گەرانەۋە كوردستان، بەرەيەكى تازەى سىياسەتۋان ھاتە ئاراۋە، ۋەختىك وئىنەم گرتن بۆم دەرەكەۋت كە چەندە ۋەزەى كوردان بەرەۋە پىش چوۋە، دەۋرى خەباتى چەكدارى پىشەمەرگە لە كوئىستانەكان بە سەر چوۋە. بەلام كورد كە لە دەرەۋە چاۋيان لە رەۋشى شىپىزە و ئانارامى عىراق دەكرىد، خۇيان توۋشى كارەساتىك بوون كە ۋلاتەكەيانى ھەژاند. پۇژى يەكى فېۋرىيە دوو تەقىنەۋەى خوكۇزى لە كاتى جەژنى قوربان قوربانىيەكى زۇرى لىكەۋتەۋە كە لە ئىۋان ئەۋاندا كەسايەتتىي ئەۋتۇتى تىدا بوو كە چەند مانگ بەر لەۋە لە نىۋ دەقتەرى كارەكانىاندا وئىنەيانم گرتىبوو، بە پرويەكى بەپىكەننەۋە، گەشىپن و دلخۇش بوون بە داھاتوۋى پاش زوۋخانى سەدام حوسىن. لە ئەنجامى ئەۋ ھىرشە تىرۇرىستىيدا كە بەرپىرسان و كاربەدەستاتى كورد ئاچار بوون بىزىارى سەخت دەرەكەن بۇ ھەلبىزاردنى پەرلەمان كە لە رۇژى 5ى فېۋرىيە 2005دا بەرپىۋە دەچوۋ. ئەۋ دوو ھەلبىزاردنەى پاش روۋخانى سەدام حوسىن، بۇ پەرلەمانى عىراق و كوردستان، لە ژىر چاۋەدىرىيەكى رىكوپىندا بەدى ھات، ھىچ رىگە نەدرا مېتىنگىكى گىشتى بەرپىۋە بچى، ھاتوچۇ كەسايەتتەكان تەنيا

ئىران، ئۇيۇزىسىۋىنى عىراق لە ئىمەيان دەگىنپراۋە بۇ بەشدارى لە كۇنفرانسەكانيان. لەو سەفەراندەدا تۈانىمان پىۋەندىيىبەكانمان لە گەل بىزۈتتەۋەى كورد لە دەرەۋەى ولات دەست پى بىكەينەۋە و بۇ كەرەج لە نىك تاران سەفەرمان كرد. گەرەككە لەو شارە لە ئىختيار بارزانىەكان و لايەنگرانىاندا بوو. مەن ۋەختى خۇى وئىنە ئەۋام لە كۇستاتەكانى كوردستاندا گرتىبوو. دلم بىزۋى ئەدەدا پەسىمى كوردەكان لەو مالانەى دەۋرۋەبەرى شارى كەرەج بوو بگرم كە لە پىزىك چىندرابوون. تەنبا چەند وئىنەيەكى ئىدىرىس بارزانى و چەن كەسايەتتى تىر كە لە كونفرانسەكانى ئۇيۇزىسىۋىنى دىر بە سەدام حوسىن بەشداربوون. بەرچاۋ دەكەون.

ئەو ۋاز نەمىنانەى ئىمە ۋى كىر لە سالى 1985دا ئەندامانى پارتى دىموكراتى كوردستان ھەلىان بۇ پەخساندىن تا بۇ ناۋچە ئازادكراۋەكانى كوردستانى عىراق،(لۇلان و چوارتا) سەفەر بىكەين. لە گەرەمى مانگى پووشپەر. دىكتۇر سەئىد بارزانى بەرپىسى ناۋچەى لۇلان لە پىيۇننىكى دووردرىژدا ئىمەى برد بولاي ئەو بىنەمالانەى كە زىمى سەدام حوسىن لە مال و حالى دوورى خستىۋەۋە و گۈندەكانيان كاول كرابوون و ئىستا لە ئاۋ دارستان و ئەشكەوت و لە قەراغ كانى و بىنارى چىكاندا دەژيان. وئىنەكانى ئەو ھاۋىنەى سالى 1985 لەو بەشە لە كوردستانى ئازادكراۋ و جۈانتىر وئىنەكانى ئىمەن.

ئەو ۋاز نەمىنانەى ئىمە ۋى كىر لە سالى 1985 بەۋلاۋە لە پاژان و لە زىۋە، لە بىكەى پان و بەرپلاۋى پەناپەرانى كورد نىك سنوورى عىراق. چەند جار چاۋمان بە مەسعود بارزانى كەوت كە راۋىژكارەكانى ەكو ھوشيار زىبارى،پۇژ نۇرى شاۋەيس،فازل مىرانى، جەرچىس خەسەن، دەورىان گرتىبوو. ئىمە لە گەل ئەۋان ئاشنا بوۋىن و وئىنە لى گرتن بەبى ئەۋەى كە بزائە لە داھاتۋەيەكى نىكدا لە پاش گەرەنەۋەيان لە پەرىۋەيى و دوورە ولاتى. گەرەترىن پۇستەكانى كوردستانى پى دەسپىردى. بەلام لەو كاتەدا، لە سەر پەتۋە(بەتائى)يەك، لە سەر ھەرد، لە ئاۋ مالىك بەبى ئىمكائىياتى ئەۋتو پىشۋازىيىيان لە ئىمە كرد.

مانگى دىسەمبەرى 1986 گەرەنەۋە بۇ تاران. جارىكى تر كۇنفرانسى ئۇيۇزىسىۋىنى عىراق گىرا، دوۋىن پەسەمەكانى ئىدىرىس بارزانى كە پاش چەند ھەفتە، كۇچى ناۋەختى كرد ھى ئەو كاتەن. شەر راکرتنى مانگى ئۈۋتى 1988" ھەر ئەۋەندە تال بوو كە جامە ژەھرەكە" بۇ خومەينى، كارەساتىكى

شەر دەستى پى كرد و رەۋتى مېژۋوش ۋەپىش كەوت. تىكشكانى عىراقىيەكان لە كۇيت بوو بە ھۇى سەرھەندانى كوردان لە سالى 1991 كە زۇر زوۋ بە ھۇى تىكشكانىكى تر و كۇچى دلنەزىنى نىك بەدوۋ مىلۇن كورد بۇ سەر سنوورەكانى توركيا و ئىران. ھەست و سۇزىك كە ئەو كۇرەۋە گەرەيە پىكى ھىنا، ولاتە پۇژئاۋايىەكانى ناچار كرد كە بۇ پىشتىگرى لە كوردان چالاك بن و ناۋچەيەكى ئارام بۇ گەرەنەۋەى كۇچىرەكان پىك بىنن.

ئىمە لەو ھەلە كەلكمان ۋەرگرت و پاش ماۋەيەكى دووردرىژ گەرەنەۋە كوردستانى عىراق. ھاۋىن بوو. بە سەر ۋەلاتىكى ۋىراندا كەوتىن، بەلام خەلك لە گەرەنەۋەى خۇيان لەسەر پىگاۋبانەكاندا شايبان داگىرا. لەو رەۋشە ئالۇزەدا، بەرپىسانى كورد ھەلىان دا ككۈۋەتتىكى كورد دابمەزىنن. شارى شەقلاۋە بوۋىۋو بە بىكەى چاۋپىكەۋتتى پىبەرانى حىزبە سىياسىيەكانى كوردى، ئەۋە دەرەتتىكى زۇر چاك بوو بۇ ئىمە كە چاۋمان بە وان دەكەوت كە نىك بوون لە ئامانچەكانيان، بۇ خۇيان لە گەل يەكتەر لە دەۋرى

خەباتى پېشمەرگايەتى بەبى'كەك وەرگرتن لە پشتگىرى خەلكى ناوچەكە بەتەواوى غەيرە مومكىن بوو، بە تايبەتى كە بۆتەنەوى كورد بووبوو بە دوو بەش و دوو حزبى سەرەكى، پارتى ديموكراتى كوردستان بە سەرۆكايەتتى ئىدىرىس و مەسعوود بارزانى و يەكئىتى نىشتامانى كوردستان بە سەرۆكايەتى جەلال تالەبانى، تووشى شەرىكى براكوژى بووبوون. بزاڤى كورد تووشى ھەلومەرجىكى دژوار بووبوو.

لە سالى 1977 دا ئىمە كە لە بەغدا بووين داوامان كرد بگەزىنەو كوردستان. ماوەى مانەوامان زۆر كورت بوو، زۆرىش بى' ھىوا بەداھاتوو. دەورەبەرمان گىرا بوو، وەرگىرى عىراقىمان لەگەل بوو. ئۆتۆمۆبىل و شوفىرى وەزارەتى راگەياندن و پۆشنىرى چاوەروانمان بوون. تەنيا لەو كەسايەتتياھە دەمانتوانى وئىنە بگىرىن كە لە لاين بەغداوە ديارى دەرگان، بە ناقابلى تەنيا چەند وئىنەبەگرت ئەويش لە ژىر چاودىرى وەرگىرەكان. لە گەرانەو وئىنەى ئەو شارانەم گرت كە خانووبەرەبەگى زۇريان لى' دروست دەرگا، بۆ ئەو كوردان كە لە چياكان و كوئىستانەكانى كوردستان دوورىان دەخستەو. ئاسۆ لىل' بوو، دەمانزانى كە ھەتا ماوەبەگى دووردرىژ ناتوانىن بگەزىنەو ئەو وئانە.

بەلام مېژوو دەتوانى چاوەروانى شتى سەير و چاوەروان نەكراو بى'. لە مانگى نوڤەمبەرى 1979دا شۆرشى ئىران دەستى پىكرد، لە پاش دەربازبوون بە كوردستانى ئىراندا، بە ئۆتۆمۆبىل و بە پىيان و بەسوارى ئەسپ و ئىستىر. جارىكى دىكە خۇمان لە خاكى عىراق گرتەو، نىزىك سنورى ئىران بۆ يەكەم جار چاومان بە جەلال و ھىزۆ تالەبانى كەوت لە بىكەى خۇيان لە دۆلى حىزبەكان. كەمىك ئەوبەرتر چاومان بە دوكتور مەحمود عوسمان كەوت كە لە تەواوى چاوپىكەوتتەكانى ئىمە لە گەل ژەنرال' بارزاندا بوو. كاتىك وئىنەم لەو دوو سەركردە كوردە دەرگرت، چەند سال بەر لەم كاتەم كەوتەو بەر كە لە حاجى ئۆمەران پەسى ژەنرال' بارزانى و كورەكانىم لەگەل پېشمەرگەمانى گرت. كاتىك لە نىزىكەو ورد دەبىنەو لەو وئانەنى كە سالى 1979دا گىراون، لە رووخسارى قۇياو و چرچ و لۆچ و تىكچراو، ھەرەھا لە جلى نارىكى پېشمەرگەمانەو بەمان دەرەكەوئى لە بارودۆخىكى سەختدا دەژيان، بە كەلوپەلىكى زۆر كەم و ساكار.

سالەكانى 1980 قۇناغىكى چاوەروانى دووردرىژ بوو بۆ كوردان. شەرى ئىران و عىراق درىژ خايەن بوو. دەنگى كوردەكانى عىراق نەدەگەيشتە دەرەو. لە ماوەبەدا ئىمە چەند جار سەفەرمان كرد بۆ

لە كوردستان چاوم بە ئەوان كەوتەو كە لە ناو مالۆچكەبەگدا ژيانىان تىپەر دەرگرت. شەپ لە ئىوان كاربەدەستانى پىشوو بەغدا و گەلى كورددا ھەلايسا. كاربەدەستانى پىشوو كورد لە ئىو حكومەتى عىراق، تىكەلى شۆپش بوون و چوون بۆ لاى ژەنرال' بارزانى، لە سەر چياكاندا.

بەلام بەر لەو كە پىوھەندى ئىوان بەغدا و كورد بەرەو خراپى بڕوا، ئىمە بە شىوھى پەسى لە سالى 1973 دا لە پى بەغداو گەراينەو لای كوردەكان. دەورەبەگى ناشتى تىپەر دەبوو بەلام چ ناشتتياھە: ئىمە لەو ھەلومەرجە كەلكمان وەرگرت و عىراقمان تىپەر كرد و چاومان بە چەند كەسايەتتى نوئى كەوت و وئىنەمان لە دوو برا بەناوى ئىدىرىس و مەسعوود بارزاندا گرت كە سى سال' زياتر بە سەر تەمەنجاندا تىنەدەپەرى بەلام نەخسى سەرەكىيان لە سەرۆكايەتتى بۆتەنەوى كورد دەگىرا.

لە سالى 1974 شەپ دەستى پىكرد، لە بەشى كوردان، ژەنرال' بارزانى كابىنەبەگى شەرى ديارى كرد و ئىداراتى كوردستان لە ناو مالۆچكەى سازكراو لە دار، دەستيان بەكار كرد و لە دۆلى چۆمان و ناوپردان بە درىژايى رىگاي ھامىلتۆن خىوھە دامەزەن. ئەمجار بە رىگاي تاران و حاجى ئۆمەراندا ھاتىنەو كوردستان، لە ھەزىر و سەرۆك و كاربەدەستانى ئىدارى كە سەرۆكايەتتى بزاڤى كورديان ھەتا پووخانى بەدەستەو بوو، وئىنەم گرت، ھەتا ئەو كاتە كە ھەمە رەزا شا و سەدام حوسىن بۆ جەربىنى شادى لە رۆكەوتننەمەكى 6ى مارسى 1975 ى جەزايىر، يەكتريان ماچ كرد.

دروست لەو سەردەمەدا واتە لە سالى 1974 بە يارمەتى دارا توفىق، رۆژنامەوانى پىشوو كە بوو بە ھەزىرى راگەياندن و پۆشنىرى، ئەو ھەلەم بۆ ھەلكەوت كە وئىنەى ژەنرال' بارزانى، ھاوپرى لەگەل بەئەمەكتىن پىشمەرگەكانى لە كوئىستانەكانى كوردستاندا بگىر. سالەكانى دواى دلتەزىن بوون، لە سالى 1975، رىبەرانى كورد پەنايان برد بۆ ئىران و ئەوروپا و وئانە يەكگرتووەكانى ئەمرىكا. بە دىيان ھەزار كورد لە ئىران وەرگىران. ئەو ھەلەم كە حالىكدا بوو كە ناوچەكانى سەر سنورى كوردستان بوون بەشوىنى قەدەغەكراو و گىشت گوندەكانىان وئىران كرد، لىژەوارەكانىان سووتاند، كانىاوەكانىان كوئىر كەردەو، حزبى بەعس دەستى كرد بە چۆلكردنى كوردستان لە گەلى كورد. لە ھەزەدا درىژەپىدانى

پيشهكى

له پيشمەرگايه تيبه وه ههتا دهسه لاتدارى، دهرفه تهكانى چيژوكى نازايه تيبى كوردان له 35 سالى پابردوودا كاتيك چاومان به وينهى مهسعوود بارزاني و جهلال تاله بانى دهكوى كه وهك كاربه دهستى پايه بهرز له لايه ن سهرۆك كۆمارى ولاته زلهيزهكانى جيهانه وه پيشوازييان لى دهكرى، بومان دژواره وهبير بيئينه وه كه گهلى كورد چ دهورانىكى تال و پر له ناھومىدى له ماوهى 35 سالى پابردوودا تپپه پر كردووه. چۆن دهكرا چاوهروانى بكرى ئه وه وختهى كه جهلال تاله بانى كه له گهلى پيشمەرگهكان له سهر چياكانى كوردستان وينهيان لى دهگيرا، پۆژي ك بيئته سهرۆك كۆمارى عيراق "؟". ئه وه كوردانهى كه ئه ورۆ ته مهنيان 20 ساله و له كوردستانى ئۆتۆنۆم و بهزووىي فيدرالدا دهژين. له وه بهشهى ترى عيراق كه ژيان له ناسايشدا دهبا ته سهر، نازانن كه دايك و باوكهكانيان له چ ههلو مه رجيكدا، چه ندين سال له كوئستانهكانى كوردستاندا خهباتيان كرد.

چاوخشانديك به سهر وينهكانى كه سايه تيبه سياسى، ئيدارى و رووناكبيرهكانى كورددا كه له چه ندين دهورى ژيانى سياسيدا لايان گيراوه، له راستيدا دهبيته كتىبيك له ميژووى پر له وينهى كورد.

سهير ئهويه كه كاتيك يهكه مين پيپورتاژمان له سهر زهلكاوهكانى عيراق ئاماده دهكرد، دو كاربه دهستى بهس له وهزارهتى ئيستخباراتى عيراق، ئيمهيان- ژن و شوويهكى فهرنساوى- يهكك پۆژنامهوان و ئه وهى تريان وينهگر- نارد بۆ لاي كوردهكان له باكور. بهم شيوهيه له سالى 1971 بۆ يهكه م جار له كوردستان، دهستم كرد به وينهگرتن له ژهنرال بارزاني له گونده چكولهكهى حاجى ئه مهران له سنوورى ئيراندا، ئه وه وخته ساليك به سهر پيكتوتننامهكهى 11ى مارسى 1970 له نيوان ژهنرال بارزاني و سه دام حوسين، جيگرى سهرۆك كۆمارى عيراق تى دهپهري. سهرهباي پلانىكى تيرويستى دژى ژهنرال بارزاني، هه مو كهس پيى وابوو كه مانگى شهكراو له نيوان دوو لايهنى كورد و دهولهتى عيراق تپپه پر دهبي. له وه سهردهمه، سامى عهبدو لره حمان هيشتا ههر وهزيرى كاروبارى باكور بوو، ههروهها عهلى عهبدو للى پاريزگارى سليمانى. من وينهى ئه وانم له شوينى كارهكانى خويان گرت، ههروهها له دارا توفيق، كه ئه وه وخت بهرپرسي رۆژنامهى "التأخى"، رۆژنامهيهكى كوردى بوو كه له بهغدا دهرده چوو، ئه وانه وينهى كلاسيكي كاربه دهستانى پۆژي عيراق بوون. له بيرم ناچيته وه كه متهر له سى سال دواتر

چەند روڭکردنەوہیەك

ماوەی 35 سال ، له كەسایەتیەكانی كوردی عێراق وینەم گرت. ئەو وینانە ھەر زۆرتر بوون و كەوتنە سەر یەك، ھەندیکیان لە ئاوی روژنامە و گوڤار و كتیباندا بلاوبوونەوہ، لە پاشان گەرانیوہ بو ئاوی ئەرشیف و شوینە پارێزراوہكانی خۆیان.

ھەریەك لە وینانە كات و ساتێك (بەرگەییەك) لە میژووی كوردستانی عێراق لە ساڵی 1971 ھەتا ئەرۆڤ دەگێریتەوہ. مەن ئەو وینانەم پۆلین كرد بۆ ئەوہی لە كتیباندا بە چاپیان بگەینم، مەبەستم ئەوہ بوو كە بەرەكانی كورد بگەوئە ئاوی میژووی خۆیان، ئەوہ شتیکی زۆر ئاسایی بوو كە بیرەوہرییەكانی خۆم لە گەل گەلی كورد، دابەش بكەم چونكە ھەموو وەختێك زۆر بە گەرمی كریس كۆچیرای وەرگرت، تەنانەت لە كاتی زۆر ناسك و دلتەزینی میژووی خۆیاندا پێشوازی لی كرد.

لەگەل پێز و سوپاسی ئیمە

كریس كۆچیرا

ناوی کتیب: کوردستان

دهق و وینه: کریس کۆچیرا

نووسیارى ئینگلیزی: هیلن تیینج

گۆپینی بۆ کوردی: عەزیز حوسین

بلاوکراوهی ئاراس - ژماره: ۷۵۱

دیزاین: ماود بێناردۆ

چاپی دووهم - ۲۰۰۸

له بهرئۆه بهرایه تیی گشتیی کتیبخانه گشتییه کان له ههولیر ژماره ۱۵۶۱ ی سالی ۲۰۰۸ دراوتی.

كریس كوچیرا

وینه‌ی

كوردستان

كهسایه‌تییه‌کانی كورد

دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی

زنجیره‌ی روشنبیری

*

خاوه‌نی ئیمتیاز: شه‌وگه‌ت شیخ به‌زدین

سه‌رتوو‌سیار: به‌دران ئه‌حمه‌د شه‌بیب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس، شه‌قامی گولان، هه‌ولیر

وینہی

کوردستان

کەسایەتییه‌کانی کورد